

MİMAR SİNAN

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının

Araştırma ve Yayın Organıdır

ISSN 1301-2762

4. Büyük Üstat Mesajı ..... Demir SAVAŞÇIN
7. Message from the Grand Master .....Demir SAVAŞÇIN
9. Türkiye Büyük Loca'sının (Maşrık-ı Âzam'ın) Kuruluşunda
Bulunan, Ancak Kayıtlarımızda Gözükmeyen Kurucu Loca:
(Yafa) Barkai (Aurore) Locası..... Celil LAYİKTEZ
31. Aydınlanmadan Globalizme
Masonluğun Misyonu ..... Ender ARKUN
44. Gerçeklerle Ülkü Mabedi İnşasından
Hakikatle Gönül Mabedi Yapımına ..... Tamer AYAN
65. Genel Anlamda Sembolizma ..... Pulad VERBAS
79. Merhaba Felsefe - III
Nedir Bu Estetik?..... Bolar İREN
93. Localardan Haberler ..... Mimar SİNAN
104. Aramızdan Ayrılanlar ..... Mimar SİNAN

YIL : 2003

NO : 128

MİMAR SİNAN

***Gevşemeyin, endişe etmeyin.
İnancınız sağlamsa, mutlaka başarılırsınız.***

Şânı Yüce Kur'an (111:139)

Kapak Kompozisyonu : ŐİNASI BARUTÇU
YENİLİK BASİMEVİ
Tel. 243 55 72 - 245 32 48 ☆ İSTANBUL - 2003

MİMAR SİNAN

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locasının
araştırma ve yayın organıdır.

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adına

İmtiyaz sahibi : DEMİR SAVAŞÇIN

Yazı İşlerini fiilen idare eden : TAMER AYAN

DERGİDE ÇIKAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR, ÜYELERE MAHSUSTUR.

ISSN 1301-2762

SAYI : 128 Nuruziya Sokağı 25, 80050 – Beyoğlu Tel: 0 212 251 26 50 HAZİRAN 2003

4. **Büyük Üstat Mesajı** ..... Demir SAVAŞÇIN
7. **Message from the Grand Master** ..... Demir SAVAŞÇIN
9. **Türkiye Büyük Loca'sının (Maşrik-ı Âzam'ın) Kuruluşunda Bulunan, Ancak Kayıtlarımızda Gözükmeyen Kurucu Loca: (Yafa) Barkai' (Aurore) Locası**..... Celil LAYİKTEZ
31. **Aydınlanmadan Globalizme Masonluğun Misyonu** ..... Ender ARKUN
44. **Gerçeklerle Ülkü Mabedi İnşasından Hakikatle Gönül Mabedi Yapımına** .....Tamer AYAN
65. **Genel Anlamda Sembolizma** ..... Pulad VERBAS
79. **Merhaba Felsefe - III Nedir Bu Estetik?**..... Bolar İREN
93. **Localardan Haberler** ..... Mimar SİNAN
104. **Aramızdan Ayrılanlar** ..... Mimar SİNAN

BÜYÜK ÜSTAT MESAJI

Değerli Kardeşlerim,

Tekrisimizde bize en başta sorulan " ... siz, Tanrıya inanıyor musunuz?" sorusu; masonik yaşamımızın ve dolayısıyla eğitim ve öğretimimizin temelini teşkil eder. Bu soruya verdiğimiz cevapla, "*Evrenin Ulu Mimarı*", "*Yaradan*" ve "*Yüce Varlık*" olarak kabul ettiğimiz Tanrıya ve varlığına inancımızı göstermiş oluruz.

Tekrisimizde *Nur'a* kavuşmamızın akabinde, Localarımızın "*evreni simgelediği*" bize verilen ilk derslerdendir. Şu halde biz eğitimimizi evreni simgeleyen bir boyutta yapmaktayız.

Eğitim ve öğretimimizi gördüğümüz Localarımızın evreni simgelediğini ve evreni yaratanın da Tanrı olduğunu kabul ettiğimize göre; Locaları-

mız sembolik yönden Tanrının yarattığı bir mekândır. Bunun için, bu mekânın, diğer deyimle Localarımızın aynı zamanda bir "Mabet" olduğunu kabul ederiz.

Evrenin Ulu Mimarı olan Yüce Varlığın yarattığı varlıklardan birisi de bizleriz. Ancak Tanrı bizi yarattığı evrenin kuvvet ve kudretini, maddi manevi değerlerini, güzelliklerini görüp değerlendirip benimseyelim ve paylaşalım diye yaratmıştır. Bir Mason olarak bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Bunun için de Akıl ve Hikmet bize yol gösterecektir. Bu nedenle, evreni simgeleyen Localarımızda *Kutsal Kitaplar* üzerinde *Gönye* ve *Pergel* bulunmaktadır.

Masonluk bir yaşam biçimi olduğu ve bu Masonik yaşam ile ilgili eğitimin Localarda yapılabileceği kabul edildiğine göre; masonik yaşantımıza ilişkin eğitim ve öğretimimizdeki düşüncelerimizin, diğer düşüncelerimizden çok daha farklı olması gerekir.

Kısaca açıkladığım bu tespitlerim ışığında düşüncelerimizin, evrensel boyutlarda olması halinde, bir masonik düşünce olarak kabulü mümkün olabilecektir. Şu halde, *Hakikati* arayışımızda düşüncelerimizin evrensel olması gereklidir. Bu nedenle de, düşüncelerimiz ile evrensel boyutları benimseyip yaklaşabildiğimiz oranda da tekâmül yolunda aşama kaydedebilir ve nihayet bir Mason olabiliriz.

Bir Mason olarak bizlerin de; *Evrenin Ulu Mimarı'nın* evren içinde yarattığı birer varlık ve evrenin bir parçası olduğumuza göre; birbirimizle olan ilişkilerde de düşünce ve davranışlarımızın, evrensel boyutlarda olması değerlendirilmesi lazımdır. Aksi takdirde, *Hakikati* yakalama ve görebilme olanağımız olamayacaktır.

Evrenin Ulu Mimarından dileğim, iyiyi, doğruyu ve güzeli aramakla amacımıza ulaşabilmemizde, davranış ve fikirlerimize temel teşkil eden düşüncelerimizin evrensel değer ve boyutlarda olması yönünde Kardeşlerime güç vermesidir.

Demir SAVAŞÇIN
Büyük Üstat

MESSAGE FROM THE GRAND MASTER

Dear Brethren,

During our Initiation Ceremony, the first question we were asked "do you believe in God?" forms the basement of our Masonic life and education. With our favourable reply to this question we point forward our belief and faith to the presence of God whom we call "The Great Architect of the Universe" , "The Creator" or the "Supreme Being".

Upon receipt of "the Light" during this ceremony, the first lesson we are taught is that our Temple represents "the Universe". Thus, we are continuing our education in a dimension which symbolises the universe.

We consent that our Temples, where we carry on our masonic education, symbolises the universe created by God ; symbolicaly our Lodges are also premises created by God. Therefore we too accept that these premises, in other words, our Lodges are "Temples" as well.

The Supreme Being who is The Great Architect of the Universe, has created us, the human beings. However, God has created us to realise

the strength and power of the universe, He has created, with all its moral aspects and beauty. It is us who have to appreciate and share these values. As a Mason, it is not possible to think of the opposite. The Intelligence and Wisdom will lead us in this path. For this reason, the Square and the Compasses are placed on the open Volume's of the Sacred Law in our Temples, symbolising the universe.

In our general opinion Masonry is a way of life and the masonic education can only be received in the Temples, the thoughts and ideas related to our Masonic life and education must completely be different than our other thoughts and ideas.

In brief, under the light of my above determinations, our thoughts and ideas can only be deemed as Masonic on condition that they are in universal dimensions. Thus, in our quest for the Truth, our ideas have to be universal. Therefore, we shall only be able to improve ourselves if we can catch the universal dimensions by our ideas and adopt them as our way of life and finally become a Freemason.

We Freemasons are a part of this universe and its Creator, the Great Architect. From this stand point, our mutual thoughts and ideas, our relations and our behaviours amongst us must also be evaluated in universal norms and dimensions. Otherwise, our efforts in our quest for finding the Truth will be useless.

I wish that the Great Architect will give my Brethren the strength and power during our quest to reach our target by searching the good, the correct and the beautiful and be able to upgrade our thoughts coordinating our behaviours and ideas, towards universal levels and values.

Demir SAVAŞÇIN
Grand Master

Türkiye Büyük Loca'sının (Maşrık-ı Âzam'ın⁽¹⁾) kuruluşunda bulunan, ancak kayıtlarımızda gözükmeyen kurucu Loca:

(YAFA) BARKAİ (AURORE)^(*) LOCASI

Celil LAYİKTEZ

UNKNOWN FOUNDING LODGE OF THE
GRAND LODGE OF TURKEY : BARKAİ (JAFFA)

The Grand Lodge of Turkey was found in 1909 by 12 lodges existing then in the Ottoman Empire, attached to Italian, French (Grand Orient), Spanish and Egyptian Grand Lodges plus lodges attached to the Ottoman Supreme Council (founded in 1861). German, English, Scottish, Irish, Hungarian, Greek and Polish lodges did not participate.

In our archives, by chance, a correspondence, dated from November 1909 to February 1910, between Lodge Barkaî and the Grand Orient of France was found. From this correspondence the following emerged:

---

(1) *Maşrık-ı Âzam: Büyük Loca (Grand Orient).*

(*) *Tanyeri ağırtısı, şafak*

a. Barkaï Lodge (Jaffa) was one of the founding Lodges of the Grand Lodge of Turkey. The delegate of the lodge to the founding council in Istanbul was Bro. Shukru Abdelnur.

b. Barkaï Lodge was using a Christian motto (In Hoc Signo Vinces⁽²⁾) accompanied by a cross on the heading of its letter paper. The new Grand Lodge of Turkey asked Lodge Barkaï to replace these symbols "of the enemy of humanity" with masonic symbols.

c. The Grand Orient of France, which did not yet recognize the Grand Lodge of Turkey, approved the resolution of the Grand Lodge of Turkey and asked also the lodge to change the heading of its letter paper.

d. The Grand Orient pointed that a Lodge could belong to only one obedience and asked Barkaï to chose between France and Turkey. Barkaï chose to stay with France and severed its ties to the Grand Lodge of Turkey.

e. Lodge Barkaï asked the Grand Orient to recognize the young Ottoman Grand Orient at their earliest convenience, as the establishment of regular Masonry could only help the development of all the social classes in the Ottoman Empire.

f. Lodge Barkaï asked the Grand Orient a permission for the Brothers to participate in the labor of the Turkish Lodges, which were not yet recognized.

g. Lodge Barkaï asked the Grand Orient to intervene in Istanbul near the Minister of the Interior Talat Pasha⁽³⁾, Grand Master of the Grand Lodge of Turkey, against the deputy of Jaffa who was intriguing against Freemasonry. [Most of the members of the Party "Union and Progress" (Ittihad ve Terakki), which was in power, were Freemasons. The constitutional revolution had been prepared in the secrecy of Masonic Lodges. The period from 1909 to 1918 had been named by the French historian Thierry Zarcone "Masonic Government".] The reactionary deputy of Jaffa wanted to promote an antimasonic propaganda to decrease support to the new democratic government.

---

(2) *In Hoc Signo Vinces: you will triumph with this sign*

(3) *Later Grand Vizier (prime minister)*

Arşiv Kayıtlarımızda Kuruluşla İlgili Özet Bilgiler

Yüksek Şûra, 9 Temmuz 1909 tarihli sirküler mektubuyla Osmanlı topraklarında çalışan Locaların delegelerini, 13 Temmuz 1909 tarihinde toplanacak Genel Kurul'a davet etti. Gündem Büyük Loca'nın kurulmasıydı. Katılan delegelerin çoğunluğu ülkedeki muhtelif ya-

bancı obediyanlara bağlı Localara veya Yüksek Şûra tarafından kurulan Localara bağlı idiler.

13 Temmuz 1909 Salı günü saat 10.00'da Galata-Noradukyan Hanı adresindeki David Kohen'in bürosunda toplanan 14 delege **MaŐırık-ı Âzam-ı Osmanî** adı altında ilk Türkiye Büyük Locası'nın kurulması kararını aldılar.

Bu 14 Kardeşin isimleri ile bağlı oldukları Localar ve obediyanlar aşağıdaki tabloda gösterilmiŐtir:

1. **Prens Aziz Hasan Paşa:** Türkiye Süprem Konseyi (**Yüksek Őûrası**) Hâkim Büyük Âmiri.
2. **Avukat Osman Talât:** İspanya obediyanına bağlı **Constitution** Locasından.
3. **Bohur Kamhi:** İtalya obediyanına bağlı **Makedonya Rizorta** Locasından.
4. **Raphaelle Ricci:** İtalya obediyanına bağlı **İtalya Rizorta** Locasından.
5. **Victor Algranti:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
6. **Edouard de Nari:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
7. **Feyzi Menahem:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
8. **Jak Suhami:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
9. **André Antipas:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
10. **Victor Mordo:** İtalya obediyanına bağlı **Bizansiyo Rizorta** Locasından.
11. **Michel Noradunkyan:** Fransız obediyanına bağlı **Renaissance** Locasından.
12. **David J. Kohen:** Fransız obediyanına bağlı **Renaissance** Locasından.
13. **Georges Chassatis:** Fransız obediyanına bağlı **Renaissance** Locasından.
14. **Jean Siatis:** Fransız obediyanına bağlı **Renaissance** Locasından.

Ancak, bu toplantıda yeterli çoğunluk sağlanamadığından , 1 Ağustos 1909 Pazar günü Beyoğlu-Hacopulos Pasajı Lokali'nde ikinci defa Genel Kurul toplandı. Bu toplantıya 29 delege katıldı. Katılan Kardeşler:

<u>Delegenin Adı</u>	<u>Loca Adı</u>	<u>Obediyan</u>
1. Mimar, Edouard de Nari	Bizansiyu Rizorta	İtalya
2. Tüccar, Victor Algrandi	"	"
3. Tüccar Jacques Kaldron	"	"
4. Avukat, Feyzi Menahem	"	"
5. Victor Mordo	"	"
6. Avukat, A. Salem	Veritas	Fransa
7. Sigortacı, David J. Kohen	Renaissance	"
8. Solon E. Casanova	"	"
9. Michel Noradunkyan	"	"
10. Faik Süleyman Paşa	Makedonya Rizorta	İtalya
11. Dr. Bohur Kamhi	"	"
12. Raphaelle Ricci	İtalya Rizorta	"
13. Avukat, Osman Ralat	Constitution	İspanya
14. Herkül Diyamantopulo	"	"
15. Tüccar, Erera Dario	"	"
16. Prens Aziz Hasan Paşa	Vatan	T. Süprem Konseyi
17. Mebus, Ahmet Nesimi	"	"
18. Josephe Sakakini	"	"
19. Dr. Miralay, Mehmet Ali Baba	Muhibannı Hürriyet	"
20. Nail Reşit	Vefa	"
21. Avukat, Osman Saip	"	"
22. Nuri Nazif	"	"
23. Sabah muharriri, Tefvik	"	"
24. Posta müdürü, Sadık	"	"
25. Dr. Miralay, İlyas Modiano	Şafak	"
26. Dr. Jak Suhami	"	"

27. Eczacı, Osman Fehmi	Resne	Mısır
28. Mutasarrıf, Hilmi	"	"
29. Nadra Moudron	Uhuvvet-i Osmaniyye	"

Yapılan seçimlerin sonucunda, Büyük Üstatlığa, yâni Üstad-ı Âzamlığa, Meclis-i Mebusan Başkan Vekili ve İçişleri Bakanı Mehmet Talât (Saî) Paşa seçildi. Talât Paşa sonradan sedarete getirildi. Seçilen diğer Büyük Görevli K.'ler:

- Bü. Üs. Kaymakamı* : Jandarma Umum Komutanı Galip Paşa
Bü. 1. Nâ. : Dr. Miralay Mehmet Ali Baba
Bü. 2. Nâ. : Eczacı Osman Fehmi (*Hürriyet Kahramanı Şehit. Niyazi Beyin kardeşi*)
Bü. 1. Nâ. Yardımcısı : Edouard de Nari
Bü. 2. Nâ. Yardımcısı : Nadra Moudron
Bü. Hâ. : Dr. Rıza Tevfik Bölükbaşı
Bü. Hâ. Yar. : Michel Noradunkyan
Bü. Kâ. : Avukat Osman Talât Bey
Bü. Kâ. Yar. : Solon E. Casanova
Bü. Kâ. Yar. : Feyzi Menahem
Bü. Kâ. Yar. : Erera Dario
Bü. Haz. Em. : Sârim Kibar
Bü. Haz. Em. Yar. : Dr. İlyas Modiano
Bü. İdare Memuru : Dr. Jak Suhami
1. Bü. Muh. : Nail Reşit
2. Bü. Muh. : Dr. Bohur Kamhi
3. Bü. Muh. : Victor Algrandi
4. Bü. Muh. : Tevfik
1. Bü. Teş. : Raffaello Ricci
2. Bü. Teş. : Diran Kolekyan
3. Bü. Teş. : Osman Saip

* * *

Kayıtlarımızda gözükmeyen kurucu Barkaî Locası (Yafa) ve Delegesi Şükrü Abdelnur K. - Fransa Grand Orient'ı ile ona bağlı Osmanlı Localarının ilişkileri - Mektup kâğıtlarının üzerinde dinsel dogmatik sloganlara izin verilmemesi - Filistin'de Yafa Milletvekili Hafez Bey Elsaid'in Masonluk aleyhindeki entrikaları.

Arşivimizde yeni keşfettiğimiz, Kudüs - Barkaî (Şafak) Locasından Grand Orient'a yollanan iki mektupla (8 Kasım 1909 ile 15 Ocak 1910) onlara gelen iki ayrı yanıtın (11 Aralık 1909 ile 9 Şubat 1910) getirdiği yeni bilgiler. Özetle,

- a. Barkaî Locası (Yafa) Türkiye Büyük Locasının kurucu Localarından biridir. İstanbul'daki Kurucu Meclise yollanan Locanın Delegesi Şükrü Abdelnur Kardeşir.
- b. Barkaî Locasının antetli kâğıdının üzerinde, bir haç ile birlikte *In Hoc Signo Vincas*⁽⁴⁾ diye Hıristiyanî slogan bulunuyordu. Genç Türkiye Büyük Locası, Barkaî Locasından bu "*insanlık düşmanı*" sembolün Masonik sembollerle değiştirilmesini talep etti.
- c. Henüz Türkiye Büyük Locasını tanımayan Fransa Grand Orient'ı Türkiye Büyük Locasının bu ikazına katılarak antetli kâğıdın başlık kısmının değiştirilmesini istedi.
- d. Fransa Grand Orient'ı bir Locanın yalnızca tek bir obediyanza bağlı olabileceğini bildirerek, Barkaî Locasının Türkiye ile Fransa arasında tercih yapmasını istedi. Barkaî Locası, Türkiye Büyük Locası ile bağlarını kopararak Fransa Grand Orient'ına bağlı kalmayı tercih etti.
- e. Muntazam Masonluğun Osmanlı İmparatorluğunda sosyal sınıfların gelişmesine yardımcı olacağı inancıyla, Barkaî Locası Grand Orient'ın genç Osmanlı Grand Orient'ını bir an önce tanımasını diledi.

---

(4) *In Hoc Signo Vincas: you will triumph with this sign*

- f. Barkaî Locası üyelerinin henüz tanınmamış olan genç Osmanlı Büyük Locasının Localarına devam etmelerinin kaçınılmaz olduğunu ifade ederek, Loca Kardeşlerinin bu nedenle cezalandırılmamalarını istedi.
- g. Barkaî Locası Fransa Grand Orient'ının İstanbul'da İç İşleri Bakanı ve Büyük Üstat olan Talat Paşa'nın⁽⁵⁾ nezdinde, Hürmasonluğun aleyhinde bir iftira kampanyası yürüten Yafa Milletvekiline karşı müracaatta bulunmasını istedi. [İktidarda olan İttihad ve Terakki'nin üyelerinin çoğu Masondu. İkinci Meşrutiyeti getiren devrim hareketi Mason Localarının gizliliğinde hazırlanmıştı. 1909'dan 1918'e kadar geçen dönemi, Fransız tarihçi Thierry Zarcone "*Masonic Devlet* olarak nitelenmişti".] Yafa'nın tutucu Milletvekili Hafez Bey Elsaid yeni demokratik meşrutiyet hükümetine olan halk desteğini baltalamak üzere, bir mason aleyhtarı kampanya başlatmıştı.
- h. Mektup metinlerinde gördüğümüz gibi, KK. (Kardeşler), LL. (Localar), MM. (Mâbetler) gibi çoğulu göstermek üzere çift harfle yazılan kısaltmalar ve yoğun "∴" işaretinin kullanılışı bir Grand Orient yazışma yöntemidir ve Yüksek Şûramızla Osmanlı Maşrık-i Âzam'ına oradan intikal etmiştir. 1965'den sonra Büyük Locamız KK. yerine K.'ler, LL. yerine L.'lar, vb şeklini benimsemiştir. Resmî yazışmalarımızda da "∴" yerine "." kullanılmaktadır.
- i. Orijinal metinlerde zaman zaman Türkiye Grand Orient'i, zaman zaman da Osmanlı Grand Orient'i tâbirleri kullanılmaktadır. Tercümelerde bu şekle sadık kalınmıştır.

* * *

---

(5) Sonradan Sadrazam olmuştur.

A.:N.:E.:S.:L.:A.:D.:G.:O.:D.:F.:

**ÖZGÜRLÜK - EŞİTLİK - KARDEŞLİK
ADALET - VEFA**

IN HOC SIGNO VINCES - MASONİK SEMBOLLER (*küçük*)
HAÇ VE HANÇER (*büyük*)

.:BARKAİ (Şafak)

Yafa Vâdisi

8 Kasım 1909

Fransa Grand Orient'ina,
Paris.

ÇÇ.: SS.: KK.: (6)

Bizansia Risorta Muh.: L.: 'sı tarafından Osmanlı Grand Orient'inin kuruluşu için İstanbul'da⁽⁷⁾ toplanacak kurucu meclise katılmak üzere davet edildik ve Şükrü Abdelnur K.: 'i, bu konuda bizleri temsil etmek üzere görevlendirdik.

Türkiye G.:O.: 'ı, tarafımıza yollamış olduğu Levha ile, kuruluşunu tamamladığını ve Barkaî L.: 'sının Osmanlı G.:O.: 'ının kuruluşunda görev alan Localardan biri olarak kabul edildiğini tarafımıza bildirdi.

(6) TT.:CC.:FF.: Çok Sevgili Kardeşlerim

(7) Metinde Konstantinopolis

Türkiye G.:O.'ından gelen mektubun metnini buraya aynen kopyalıyor ve bu konudaki mütalâanızı bekliyoruz:

«Kuruculuk Beratınızı en kısa zamanda tarafınıza «yollayacağız, ancak, mektup kâğıdınızın üst tarafında «bulunan ve yalnızca gönye ile pergeli içeren Masonik sembolü «değiştirmenizi kardeşçe rica ediyoruz. İnsanlık düşmanı «teşkilatın özel sembolünün bir ögesini oluşturan *In Hoc Signo* «*Vinces*⁽⁸⁾ sözcüklerini kullanmanıza Fransız Masonluğunun «göz yumması bizleri şaşırtmıştır. Özellikle toleransı ile tanınan «ve tüm inançlara saygılı olmasıyla tanınan İskoç Masonluğu «dahi bir dogmaya ait formülleri kabul edemez. Sürekli «gericilikle mücadele eden Fransa G.:O.'ına olan bağlantınız «göz önüne alındığında, bu ambleminiz dikkatimizi çekmiştir. «Söz konusu maruzatımızı kardeşçe ve özel olarak «yapmaktayız.

«Eminiz ki, Fransa G.:O.'ı hiçbir zaman antetli kâğıdınızı «görmemiştir; aksi halde, size karşı olan sempatimizin «sonucunda şimdi tamamen dostane ve özel olarak yaptığımız «işbu ikazı sizlere mutlaka resmen yaparlardı.»

Her ne kadar bu ikaz tarafımıza dostane bir tarzda yapılmış ise de, Türkiye⁽⁹⁾ G.:O.'ına cevap yazmadan önce, tüm gerekli bilgilere sahip olmak istiyoruz. Bu arada, Üstadı Muhteremimizin görüşünü belirtmek istiyoruz. Kendisine göre, Rose - Croix derecesinde bu Latince sözcüklere atıf yapılmaktadır ve bu nedenle bunlar Masonik ilkelerimize aykırı düşmektedir.

Yukarıda verdiğimiz metni tetkik ederek en kısa zamanda yanıtınızı ve Osmanlı G.:O.'ının kuruluşu hakkındaki düşüncelerinizi tarafımıza iletmenizi rica ederiz.

(8) Amblemdede, büyük boyutlarda yıldız, haç ve kama, küçük boyutlarda kuru kafa, gönye - pergel şekilleri ve "*In Hoc Signo Vinces*" yazısı görülmektedir. Bu Latince tâbir, "**bu işaretle (haç çıkarma) kazanacaksınız**" anlamına gelmekte ve Fransa Grand Orient'inin sürekli mücadele ettiği Katolik Kilisesinin bir dogmasını teşkil etmektedir.

(9) Metinde Osmanlı İmparatorluğu değil, Türkiye.

Aynı vesileyle, cahil, fanatik ve gerici fikirlerle yüklü Yafa milletvekili Başkentte, Hükümet yetkililerine, kentimizin komiser ve polis memuru görevinde bulunan Fevzi ve Yahya Kardeşlerimizi, haksız yere karşı devrimci ve darbeci olmakla suçlamaktadır. Amacı, hükümet için çalışan Masonları gözden düşürmektir. Bu entrikaları Türkiye G.:O.: 'ına, ve halen İçişleri Bakanı olan başkanına bildirdik. Ancak, bu fanatik ve entrikacı milletvekilinin, nüfuzu sayesinde Başkent'in ileri gelenlerini, haksızca küçük düşürülen KK.: 'mize karşı etkilemesinden endişe duyarak, Türkiye G.: O.: 'ı nezdindeki bu teşebbüsümüzü desteklemenizi ve böylece bu iftiraların neticesiz kalmalarını sağlamanızı rica ediyoruz.

Bu ümitle, TT.: CC.: FF.:, en yüksek K.: 'çe saygımızın kabulünü rica ederiz.

Ha.:

Üs.: Muh.:

Sek.:

..... (?)

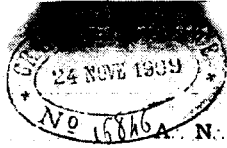
C. .... (?)

Y. Abravaya

P.S. Kendi karşı devrimci olan Yafa milletvekilinin adı Hafez Bey Elsaid'dir. Bu kişinin tüm iğrenç niteliklerini ve özellikle nasıl hileli bir seçimin sonucunda seçildiğini Osmanlı G.: O.: 'ına daha önce yazdık.

Üs.: Muh.:

C. .... (?)

N. E. S. L. A. D. G. O. D. F.

LIBERTÉ - ÉGALITÉ - FRATERNITÉ
JUSTICE - SOLIDARITÉ

BARKAİ (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le 8 Novembre 1909

*Ch. G.: O.: de T.:
Paris*

Ch.: Ch.: T.T.:

Nous avons l'avantage de vous informer qu'à la suite de l'invitation faite par la R.: L.: Bizansia Reivita de Constantinople de prendre part aux délibérations de l'Assemblée Constituante pour la fondation d'un grand Orient Ottoman à Constatp., nous avons délégué, nous avons délégué le f.: Chukri Abdelnour de nous représenter à cet effet.

Aujourd'hui nous venons d'être informés par le G.: O.: de Turquie que celui-ci vient d'être fondé et considéré notre L.: Barkaï comme un de celles qui ont coopéré à la formation du G.: O.: Ottoman.

Nous devons seulement attirer votre attention sur le contenu de la lettre du G.: O.: de Turquie que

Adresse: M. Schönberg, Jaffa, Palestine.

A N E S L A D G O D F

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ
JUSTICE — SOLIDARITÉ

∴ BARKAï (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le .....

II

nous vous reproduisons in-extenso en vous priant
de nous dire ce que vous en pensez :

« Vous vous enverrons aussitôt votre Patente de
Constitution en vous engageant très fraternellement
« en ce cas de bien vouloir changer l'emblème qui figure
« en tête de votre papier à lettre qui a simplement l'équerre
« et le compas comme symbole maçonnique. Nous sommes
« étonnés que la Maçonnerie Française vous ait toléré
« d'employer les mots: In hoc signo vinces, mots qui
« appartiennent à un grand symbole spécial employé par
« les adversaires de l'humanité. La Maçonnerie française
« tout en étant spécialement tolérante ne peut admettre
« des formules spéciales à un dogme; elle respecte toutes les
« convictions, elle les admet toutes, mais elle ne peut en
« ni admettre des formules spéciales. Sur cette question
« c'est une observation que nous faisons très fraternellement
« en privé, d'autant plus que votre emblème a attiré nos

A. N. E. S. L. A. D. G. O. D. F.

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ
JUSTICE — SOLIDARITÉ

∴ BARKAÏ (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le .....

III

« attention surtout vous sachant à la dépendance du
G. O. de France qui a tout combattu et combat encore
contre l'obscurantisme.

« Nous sommes certains que le G. O. de France
n'a jamais eu sous les yeux votre papier à lettre, au-
rement il vous aurait officiellement fait l'observation
que nous vous faisons et que nous répétons être une
simple observation tout à fait privée et dictée par
nos sentiments de sympathie envers vous. »

Nous soumettons à votre examen cette remarque
quoiqu'adressée amicalement et nous tenons à avoir
tous les renseignements nécessaires avant de répondre
au G. O. de Turquie. Toutefois nous devons vous rappor-
ter qu'd'après l'opinion de notre Vén. il a été fait allusion
à ces mots latins dans le grade rose-croix, ce qu'il croit
ne pas être en contradiction avec nos principes
maçonniques.

A. N. E. S. L. A. D. G. O. D. E.

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ
JUSTICE — SOLIDARITÉ

∴ BARKAİ (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le.....

IV

Nous vous prions d'étudier l'extrait ci-dessus et de nous transmettre votre réponse dans le plus bref délai possible ainsi que vos vues sur la fondation du G.: O.: Ottoman.

Par la même occasion nous devons vous faire savoir que le député de Jaffa, un homme arriéré, fanatique et imbu d'idées rétrogrades, mène une campagne ^{contre nos ff.: Faux} et Jalia, commissaire et agent des polices de notre ville en les dénonçant auprès des autorités de la Capitale, comme de réactionnaires et concussionnaires, ce qui est absolument contraire à la vérité. Son but est de s'attaquer aux ff.: maçons employés au Gouvernement. Nous avons du reste informé de ces intrigues le G.: O.: de Cuzqu ainsi que son président qui est le Ministre de l'Intérieur actuel. Mais craignant que ce député intrigant et fanatique ne réussisse grâce à son influence à détourner les autorités supérieures de la Capitale contre nos ff.: injustement dirigés, nous vous prions de vouloir bien appuyer notre

A N E S L A D G O D F.

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ
JUSTICE — SOLIDARITÉ

∴ BARKAİ (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le

V

intervention auprès des G.: O.: de bourgeois et recom-
mander nos ff.: de sorte que les colonnes de ce fameux
député modèle restent sans effet.

Dans cet espoir, veuillez agréer Gb.: Gb.: Ft.:
l'assurance de notre considération frat.: très distinguée

Le Prét.:
J. [Signature]

Le Vén.:
C. [Signature]

Le Secré.:
J. [Signature]

Adresse: M. Schönberg, Jaffa, Palestine.

P.S. Le nom du député de Jaffa, qui est lui-même un réactionnaire, est Hafiz Bey Eisaid.
Nous avons déjà écrit au G. O. d'Honour fonder sa
qualités ignobles, surtout son élection qui a été
par les yeux des peuples. Le Vén.:
C. [Signature]

**FRANSA GRAND ORİENT'INDAN
BARKAİ LOCASINA YANIT⁽¹⁰⁾**

Yafa Vâdisinde Barkaï Locasına

11 Aralık 1909

ÇÇ.: SS.: KK.:

Cemiyetimizin 1 Aralık tarihli Büyük Kurul (*Conseil de l'Ordre*) toplantısında, antetli kâğıdınızın üzerinde bulunan amblem ve slogan üzerine Osmanlı Grand Orient'ı tarafından sizlere yapılan ikaz ile ilgili levhanız görüşüldü.

Bu ana kadar bu konuda size hiçbir mütalâada bulunmadık, zira, antetli kâğıtlarınızı eski Locanızın arşivlerinde bulduğunuzu tahmin ettik. Ancak, antetli kâğıt stokunuz tükenerek yeni kâğıt bastıracağınız zaman, yalnızca Locanızın adı, Tesviye, Gönnye, Pergel Masonik sembolleri ile iktifa etmenizi ve Genel Tüzüklerimizin 116. maddesine göre

"Fransa Grand Orient'inin himayesinde ve onun adına"
cümlesini ilâve etmenizin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Ayrıca, Levhanızda Locanızın Osmanlı Grand Orient'ını kuran Localar arasında yer aldığını ifade ediyorsunuz. Fransa Grand Orient'ına bağlı olarak çalışmaya devam edip etmeyeceğinizi bildirmenizi rica ediyoruz. Genel Tüzüklerimizin 197 sayılı maddesinin son paragrafı bize bağlı bir Locanın başka bir Masonik güce de bağlı olmasını yasaklamaktadır.

En iyi K.: 'çe dileklerimizle.....

Büyük Kurul Sekreterlerinden biri...

---

(10) Daktilo makinesi ve karbon kâğıdının olmadığı bu dönemde, Fransız arşivlerinde söz konusu levhaların antetsiz kâğıt üzerinde, ama resmî olan, kopyaları bulunmaktadır

Papier - Simple

11 décembre 1909.
à la L. Barkai,
O. de Tapp.

bb. cc. FF.

Nous avons la faveur de vous informer que, dans sa séance du 1er décembre courant, le Conseil de l'Ordre a pris connaissance de la pl. par laquelle vous lui soumettiez les pat. observations qui vous ont été faites par le Grand Orient Ottoman au sujet de l'emblème et de la devise qui figurent sur votre papier à lettres.

Nous ne vous avons jamais fait aucune observation à ce ^{propos} sujet, parce que nous avons toujours pensé qu'il s'agissait de papier à lettres qui nous avez trouvé dans les archives de votre ancienne Loge. Mais nous sommes d'avis que, lorsque votre provision sera épuisée, il serait bon que vous vous contentiez de votre emblème, avec le nom de votre Loge et la formule prescrite par l'article 116 du Règlement Général.

« Au nom et sous les auspices du Grand Orient de France »

Votre pl. nous informant également que votre Loge est un membre des A. qui ont fait contribution pour fonder le G. O. Ottoman, nous vous prions de bien vouloir nous faire connaître si vous entendez continuer

à travailler

travailler sous les auspices du G. O. de France, le dernier paragraphe de l'article 197 du Règlement Général interdisant à nos A. de relever en même temps d'une autre Obédience maçonnique.

Veuillez agréer, bb. cc. FF., l'expression de nos sentiments frat. dévoués.

L'Un des Secrétaires du Conseil de l'Ordre

A.N.E.S.L.A.D.G.D.F.
ÖZGÜRLÜK - EŞİTLİK - KARDEŞLİK
ADALET - VEFA

IN HOC SIGNO VINCES - MASONİK SEMBOLLER (*küçük*)
HAÇ VE HANÇER (*büyük*)

(BARKAİ (Şafak)

Yafa Vâdisi,

15 Ocak 1910

Fransa Grand Orient'ına,
Paris

ÇÇ.: SS.: KK.:

11 Aralık 1909 tarihli mektubunuzu aldık.

Başlık ve semboller: Bu konudaki talimatınız dikkate alınmıştır.

Türkiye G.: O.: Türkiye G.: O.'na bağlanmayı hiç düşünmedik. Yalnızca F.: G.: O.'na bağlanmayı ittifakla kabul ettik. Osmanlı G.: O.: 'ının kuruluşuna katılmak ve davete icabet etmek üzere KK.: 'lerimizden birini yolladık. Kaldı ki, ülkemiz olan bu Osmanlı İmparatorluğunda, ancak Masonik fikirlerin yayılmasıyla ülke çocuklarının mutluluğa erebileceklerine inanıyoruz.

F.: G.: O.'na bağlı kalmakla beraber, aşağıdaki ricamızı dikkate almanızı diliyoruz:

Günümüzde, ülkemizin Masonluk fikirlerin geliştiği büyük bir alan olduğu,

Türkiye G.: O.'ının muntazam Masonik güç olarak İstanbul'da bulunmasının, ülkedeki tüm sosyal sınıfların kalkınmasının yararına olacağı, düşünülürse,

Barkaî Locası bu yeni Mas.: gücü tanımanızı rica etmektedir. Halihazır durumda, bazı KK.: 'lerimizin T.: G.: O.'na bağlı Localara da katılmaları kaçınılmaz olup henüz gayri muntazam olan bir Mas.: obediyanısa devam ettiklerinden dolayı cezalandırılmamalıdır.

Bu dileklerimize olumlu cevap vermenizi ve alacağınız kararları tarafımıza iletmenizi dileriz.

K.:çe selâm ve sevgilerimizle,

Ha.:
..... (?)

Üs.: Muh.:
C. .... (?)

Sek.:
Y. Abravaya

A. N. E. S. L. A. D. G. O. D. F.

LIBERTÉ - ÉGALITÉ - FRATERNITÉ
JUSTICE - SOLIDARITÉ

105.10/1775

T. B. L. Argivi

BARKAÏ (Aurore)

OR.: DE JAFFA, le 11 Janvier 1910

À G. O. de F.
Paris

Et. G. O. de F.

Nous avons l'avantage de vous accuser réception de votre pl.: du 11 Décembre 1909.

Emblème. - Bonne note a été prise de vos instructions à cet effet.

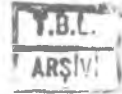
G. O. de Turquie. - Nous n'avons nullement pensé se relever du G. O. de Turquie. Notre décision prise à l'unanimité des voix a été de travailler sous les auspices du G. O. de F. seulement et si nous avons délégué un de nos ff.: pour assister à la fondation du G. O. Ottoman c'est tout simplement pour répondre à une invitation qui nous était adressée et aussi pour contribuer à la diffusion des idées maçonniques dans cet Empire Ottoman qui est notre patrie laquelle grandement besoin de s'inspirer de notre devise pour assurer le bien-être

Adresse: M. Schönberg, Jaffa, Palestine.

A. N. E. S. L. A. D. G. O. D. F.

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ
JUSTICE — SOLIDARITÉ

BARKAİ (Aurore)

(2) OR.: DE JAFFA, le .....

Adresse: M. Schönberg, Jaffa, Palestine

de ses enfants.

Cependant tout en restant attachés au G. O. de P., nous ne pouvons méconnaître la nécessité de vous formuler le vœu suivant:

Considérant que l'état actuel de notre pays est un grand champ d'action pour les idées maçonniques,

Que la présence d'un G. O. de Turquie à Conièpe comme puissance maçonnique régulière contribuerait beaucoup au relèvement de toutes les classes du pays,

La L. Barkaï vous prie de reconnaître cette nouvelle puissance maçonnique. Il ne nous sera pas de cette façon certains ff. de notre at. pourront adhérer aux L. rel. du G. O. de P. sans perdre leur participation à notre at. par suite de leur adhésion à un groupement maç. irrégulier.

Nous vous prions de donner une suite favorable à notre demande et de nous communiquer le résultat de vos délibérations.

(3)

Veuillez agréer Ste. Ob. F. l'expression de nos sentiments frat. dévoués

L'Orat.:

J. Edel

Le Sec.:

Le Sec.:

J. Edel

Adresse: M. Schönberg, Jaffa, Palestine

FRANSA GRAND ORİENT'INDAN BARKAİ LOCASINA YANIT

Yafa Vâdisinde Barkaî Locasına

9 Şubat 1910

ÇÇ.: SS.: KK.:

2 Şubat tarihli toplantısında tarihli Büyük Kurul (*Conseil de l'Ordre*) 15 Ocak tarihli Levhanıza muttâlî olduk.

Fransa G.: O.: 'ına bağılı olarak çalışmaya devam etme kararınız bizleri sevindirdi. Bu kararınız aslında bizleri hiç de şaşkırtmamıştır, zira sadakatınızla Federasyonumuza olan bağılılığınızdan hiç şüphe etmedik.

Yeni kurulan genç Osmanlı obediyanısına gelince, henüz hiç bir karar almadık. Konu tetkik edilmektedir ve irademizin dışında gelişen muhtelif olaylar nedeniyle karar aşamasına gelinememiştir. Büyük Kurul'umuzda konuyla ilgili karar alınır alınmaz sizlere bilgi verilecektir.

En iyi K.: 'çe selâm ve sevgilerimizle.....

Büyük Kurul Sekreterlerinden biri...

* * *

paquet - simple.
int. servés.

9 Février 1910.

F.B.I.

NSIV

A la L. Barkai
O. de Yaffa.

22. CC. FF.

Nous avons la joie de vous informer
que, dans sa séance du 2 février courant,
le Conseil de l'Ordre a pris connaissance
de votre pl. daté du 15 janvier dernier.

Et nous annonçant la résolution prise
par votre legs de continuer à travailler sous
les auspices du f. O. de France, nous nous
avons fait grand plaisir, mais nous devons
ajouter que cela ne nous a nullement surpris,
car nous sommes toujours confiants sur votre
fidélité et votre attachement inébranlable
à notre Fédération.

Et ce qui concerne la question d'adhésion aux
ottomans, aucune décision n'a encore été
prise. La question est toujours à l'étude
et la solution à intervenir a été retardée
par suite de diverses circonstances indépendantes
de notre volonté. Mais nous ne manquerons
pas de vous mettre au courant des déter-
minations que prendra le Conseil de l'Ordre
à ce sujet.

Veuillez agréer, 22. CC. FF.,
l'expression de nos sentiments frat. sincères.
L'Un des Secrétaires du Conseil de l'Ordre

AYDINLANMADAN GLOBALİZME MASONLUĞUN MİSYONU

Ender ARKUN

FROM ENLIGHTENMENT TO GLOBALISM FREEMASONRY'S MISSION

The article begins with a general discussion of the factors that have been effective in initiating the enlightenment movement in Europe, especially in England and France and dwells upon the role of Freemasons in the acceptance and consolidation of that movement. Noting the more liberal and open-minded approach of England towards enlightenment, discussion is carried to catholic France, with the events in the 18th century around efforts of Voltaire and the "Encyclopedist" Freemasons towards free expression and secularization of the state. After a brief discussion on the influence of Freemasonry and the Freemasons on the American independence and establishment of the United States of America and of efforts of the Turkish Freemasons in overrunning monarchy and the declaration of the Republic, under the leadership of Atatürk, emphasis shifted to the global problems of the present day

world, underlining the destructive effects on humanity and human values about terrorism, ethnic racism, organized crime, religious fundamentalism and economic inequalities. The article stresses the role that can further be played by Freemasons, now and in the future, to help eradicate these social diseases and to make the world a more livable place, with people of the world gathered around Masonic virtues of Brotherly Love, Charity, Peace and Freedom.

Avrupa'da Aydınlanma'nın kesin bir başlangıç tarihi olmasa bile, Rönesans'ın itici gücüyle 1650'li yıllarda oluşmaya başlayıp 1700'lü yılların başlarında Avrupa düşünce dünyasına damgasını vurduğunu söylemek olanaklıdır. 1700'lü yılların başlarında Aydınlanma'nın doğurduğu önemli kurumlardan biri olan Spekülatif Masonluk da İngiltere'de ilk örgütlenmesini oluşturmuş, anayasasını hazırlamaktadır.

Spekülatif Masonluk Aydınlanmanın bir kurumudur; çünkü, Aydınlanma Hareketinin en önemli desteği olan özgür düşünce, ifade ve bilim alanında örgütlenmenin gereksinme duyduğu dinsel dogmatizmden uzak, bilime ve özgür düşünceye açık bir ahlâk sisteminin içinde oluşturulduğu bir kurum olarak kurulmuştur.

Spekülatif Masonluğun kuruluşuna ön ayak olan Sir Christopher Wren, aynı zamanda dünyanın ilk bilim akademisi olan The Royal Society'nin de 1663 yılında Londra'da kurulmasına öncülük etmiş, insan beyni üzerindeki

araştırmalarıyla ünlü bir bilim adamı, büyük Londra yangınından sonra Londra'nın tekrar imarını sağlayan baş mimar ve de bir Operatif Masonudur. Bu nedenle Masonluğun yüzlerce yıldır dış dünyaya kapalı olarak bünyesinde geliştirdiği ahlâk ve düşünce sisteminin ne kadar sağlam ve Aydınlanma Hareketi açısından ne kadar yararlı olacağına bilincindeydi. Royal Society bünyesinde birleşmiş bilim adamlarının hemen hemen tamamının, kısa sürede Spekülatif Masonluğa da tekeris edilmesiyle; biri bilim, diğeri insani değerler ve ahlâkla ilgili bu iki kurum neredeyse özdeşleşti.

Aydınlanma Hareketi sırasında İngiltere, Kıta Avrupa'sından ve özellikle Kıta Avrupa'sının Katolik ülkelerinden her zaman daha özgür ve düşünsel alanda daha liberal olmuştur. Örgütlü bilimin ve Spekülatif Masonluğun ilk defa İngiltere'de ortaya çıkması ve buradan başlayarak önce Avrupa'ya ve daha sonra da dünyanın diğer ülkelerine yayılması bundan kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, İngiltere'de eski-

ye dayanan köklü bir Masonluk geleneğinin de bulunduğu ve bunun, çok eskiden beri ülkenin düşünce dünyasını da etkilemiş olabileceği gözardı edilmemelidir.

Onsekizinci Yüzyılın ortalarında İngiltere'de bunlar olurken, Fransa'da da Aydınlanma büyük bir ihtişamla gelişmekteydi. Ancak bir önemli fark vardı, Katolik Kilisesi hâlâ çok güçlüydü; Fransız Aydınlanması ve On Yedinci Yüzyıl ortalarından başlayarak "Güneş Kral" XIV. Louis tarafından sağlanan bilim, sanat ve düşünce alanındaki büyük özgürlük ve uygarlık, bir ölçüde Katolik Kilisesine rağmen değil, Katolik Kilisesi'nin toleransı ile gerçekleştirilebiliyordu. Gelişme içinde Fransız Masonluğunun rolü ise çok sınırlıydı; çünkü Katolik Kilisesi Masonluğa hiç de iyi gözle bakmıyor, onu dinsizlik ve sapkınlıkla suçluyor, varlığına tolerans gösterse dahi, kapalı dünyasından çıkarak toplumu etkilemesine izin vermiyordu. Bu dönem Fransız Aydınlanma'sına imzasını atan en büyük Fransız düşünürü kuşkusuz Voltaire'dir.

Voltaire, XIV. Louis dönemine ve bu dönemde sağlanan uygarlığa övgüler yağdırırken, Kiliseyi ve özellikle dinsel dogmatizmi eleştirmekten de geri kalmıyordu. "Uygarlık" bugünkü içeriğiyle bir kavram olarak Voltaire zamanında oluşmuş ve Voltaire

kendisini ilk "Uygarlık Tarihi" olarak görmüştür. Voltaire, Uygarlık Tarihi'ni ele aldığı eserinde uygarlığı tanımlayan ve gelişimine yol açan sanat, bilim, edebiyat, hukuk gibi kurumlarla birlikte uygarlık tartışması içeriğinde dinsel kurumlara ve özellikle Kilise'ye de değinmiştir. Bu bölümde Kilise'nin hiddetini üstüne çeken şu görüşleri savunmuştur:

"... Hıristiyan Kilisesi barışın habercisi olan Tanrı (ve İsa) adına yıllar boyu kan dökmeyi teşvik etmiş, buna karşılık eski karanlık çağların küçük görülen pagan dinleri inançları uğruna insan kanı dökmemiş, yalnız sunaklarda hayvan kanı dökmekle yetinmiştir.. Dinsel dogmatizm, insan düşüncesinde din savaşlarının varlığını türetmiştir..."

"Uygarlığı gerçekleştiren ve insan yaşamını zenginleştiren, gerçeği arama ruhudur, fanatiklik veya ortodoks dincilik değildir. Dogmatizm savunuculuğu, millet ve imparatorlukların yayılmacı emelleri her zaman ilerlemenin düşmanı olmuştur. Orduları zaferlere yürüten komutanların bugüne yalnız isimleri kalmıştır, yapılan yüzlerce savaştan geriye insanlığın

övüneceği hiçbir eser kalmamıştır. Diğer taraftan, gerçekten büyük insanlar henüz doğmamış bir insanın bile yaşamını etkileyecek kalıcı eserler bırakmış olanlardır. İki denizi birbirine bağlayan bir kanal, bir tiyatro eseri, bir müzik parçası, güzel bir tablo, bir bilimsel buluş - bunlar sarayların, bütün tarihî ve askerî kampanyaların tamamından bin kere daha değerlidir. Bence büyük insanlar en önde gelir, kahramanlar ise en sonda! Benim büyük insan dediklerim, insanlık adına yarar ve değer yaratmada öne çıkmış olanlardır; kahraman dediklerimiz ise, yalnızca ülkeleri basıp talan edenlerden ibarettir."

Bu görüşlerini içeren kitabından sonra Voltaire'in Fransa'da kalması güçleştiğinden İngiltere'ye kaçmıştır. İngiltere'deki iki buçuk yıllık yaşamı gerçek anlamdaki uygarlığa gözlerinin açılmasına neden olmuştur. Voltaire'in Spekülatif Masonlukla tanışması ve Masonluğa tekrisinin de bu dönemde olduğu sanılmaktadır. İngiltere'de uygar aydınlanmanın örnekleri olan Par-

lamentoyu, Quaker'ları^(*), çiçek aşısını, Newton'un fizik ve optik alanlarındaki buluşlarını görmesi ve tabii gerçek boyutlarıyla düşünsel Masonlukla tanışması Voltaire'in önünde yepyeni bir ufuk açtı. Bu dönemin kendisi üzerindeki etkilerini, büyük ölçüde Fransa'yı eleştiren bir eser olan "*İngiliz Milletiyle İlgili Mektuplar*" adlı eserinde topladı. Fransız Uygarlığı'nın eksikliklerini gidermesine ön ayak olacağını umduğu bu eseri ne yazık ki böyle bir sonuca ulaşmadı. Tam tersine Paris Parlamentosu tarafından "Dine ve toplum düzenine zararlı düşünceler üretebilecek sakıncalı bir kitap" kararıyla toplatılarak cellat tarafından yakılmaya mahkum edildi. Fransa'da bu olumsuz gelişmeler yanında gene Düşünsel Masonların öncülük ettikleri, Aydınlanma Dönemi'nin en önemli gelişmelerinden biri de başlatılmıştı.

Voltaire'in arkadaşı ve Mason kardeşi olan Denis Diderot'nun editörlüğünde, ve gene bir Mason olan ünlü bilim adamı d'Alambert'in katkısıyla "*Encyclopédie, ou Dictionnaire Raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers*" (*Sistematik Bilimler, Sanatlar ve Meslekler*

(*) Kilisenin ve devletin dinsel baskısına, dinsel tören ve dogmalara karşı çıkan, her insanın içinde Tanrıdan bir parça olduğuna ve yalnız kendi içine dönerek bir insanın Tanrıya ulaşabileceğine inanan, 1652 yılında George Fox tarafından İngiltere'de kurulmuş, sonra Amerika'ya da atılmış, halen yaşayan bir dinsel mezhep.

Ansiklopedisi ve Sözlüğü) isimli bir bilgi anıtı oluşmaya başlamıştı. Aydınlanmış insanların ortak çabasının ürünü olan bu dev eser, aydınlanma dönemi bilgi birikiminin ve düşüncesinin toplu olarak yer aldığı bir bilgi ve düşünce hazinesiydi. 8000 konu ve 3000 tablo içeren, 17 cildi metin ve 11 cildi resimlerden oluşan toplam 28 ciltlik eserin basımını Le Breton Basımevi üstlenmişti.

Encyclopédie, Kilise'nin desteklediği skolastik bilginin hiçbir kırtısına yer vermiyordu. Tamamen Aydınlanma Dönemi içinde üretilen yeni ve bilimsel bilgilerle doluydu. Voltaire'in en iyi denemeleri ile Rousseau, Turgot, d'Holbach ve Quesnay gibi Aydınlanma Dönemi düşünürlerinin çalışmalarını içeriyordu. *Encyclopédie*'nin fikir babası olan grubun dışında, içeriğine katkıda bulunanların da büyük bölümü Masonlardan oluşmuştu. Masonluk, Aydınlanmanın en büyük mimarlarının ortak niteliği durumuna gelmişti. Bu eser Aydınlanma Dönemi ve onun düşünsel içeriğiyle o derecede özdeşleşmişti ki, bu eserin ortaya çıkardığı, Aydınlanmanın özü olan dünya görüşüne Fransa'da "Ansiklopedicilik" adı verildi.

İlk cilt yayınlanma aşamasına daha gelmeden, birinci cilde 2000 kişi abone olmuştu. Yönetim kademelerinin karşı koyma-

sına rağmen her cilt yayınlandıkça abone sayısı da sürekli olarak artıyordu. Bu yayının tehlikeli, zararlı, hattâ düzeni sarsıcı ölçüde devrimci bir yayın olduğu kesindi. Çünkü okuyucularına devletin ve kilisenin kendilerine telkin ettikleri yerine yalnız kendi mantık ve duyularına inanmalarını söylüyordu. *Encyclopédie*, okuyucularına bir fikir, bir görüş açısı vermekle yetinmiyordu, onların önünde tamamen yeni bir bilgi ufku açıyordu. Bu yeni bilgi ufku, geleneksel bilgilerle çelişen, hattâ onları hurafe ve tek yanlı uydurmalar olarak aşağılayan bir devrim niteliğindedeydi. *Encyclopédie*, Aydınlanmanın dogmatizme ve skolastisizme baş kaldırışıydı.

Aydınlanmanın en parlak beyinlerinin ürünleri: Bernoulli'nin fiziği, Buffon'un doğa tarihi ve Quesnay'ın sosyolojiye yaklaşımları burada yer alıyordu. Politik güçle ilgili Diderot'nun makalesi Kral'ın konumunu halkın izniyle saltanat süren bir üst yönetici noktasına indiriyor; d'Holbach, daha da ileriye giderek anayasal bir monarşinin gerekliliğini, Rousseau ise kamuoyunun gücünü savunuyordu. *Encyclopédie* sanki gelmekte olan Fransa İhtilali'nin habercisiydi. Kral, 1759 yılında yayının basım imtiyazını geri aldığını ilan etti. Aynı yıl *Encyclopédie* yasaklanmış kitaplar listesine alındı ve bu yayını mülkiyetinde

bulunduran Katoliklerin aforoz edilecekleri Kilise tarafından ilan edildi.

Çağın en büyük bilgi anıtı aynı dönemin en büyük yetki odakları tarafından yok edilmeye mahkum edilmişti. Ancak, Voltaire ve Aydınlanma'nın diğer mimarları olan düşünürlerin işbirliği ile ortaya konmuş bulunan "Uygarlığın Gücü" bu yazgıyı yenmeyi başardı ve *Encyclopédie*, bütün baskılara karşın yaşamını sürdürdü. Aydınlanma, yaşama gücünü ve kalıcılığını kanıtlamıştı. *Encyclopédie* ile simgeleşen Fransız Aydınlanma Hareketi, Aydınlanmanın en önemli kurumlarından biri olan Düşünsel Masonluğun sloganı: "Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik" deyişini üç renkli bayrağına yansıtarak Fransız İhtilâli'ne koştı.

Amaç, Aydınlanma'nın düşünsel yapısına uygun bir toplum düzenini ve halka dayanan ve halktan kaynaklanan bir devlet yapısını oluşturmaktı. Bu hareketin de fikirsel temelinde ve önderliğinde Mason düşünürler vardı. Ancak başkaları da vardı. Mevcut monarşiyi ortadan kaldırma ve toplumsal adaleti gerçekleştirme konusunda oluşmuş bulunan fikir birliği, onun yerine geçirilecek "Cumhuriyet" in nitelikleri konusunda ne yazık ki oluşmadı. Fransa İhtilali başlangıçtaki iyimserliğini ve heyecanını nefret ve şiddetle büyüyen bir

kan gölünde kaybederken, Fransa İhtilâli'nin düşünsel önderlerinin bir çoğu, seslerini yeterince duyuramadan giyotinde can vermekten kurtulamadı. Fransa'da temelini Aydınlanma'nın oluşturduğu devleti kurmada başarı sağlanamazken, diğer taraftan, Masonların ve Masonluk ülkülerinin, şekillendirilmesinde büyük rol oynadığı batılı Aydınlanma Hareketi, bir devlet olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşmasında büyük etkinliğe sahip oldu.

Fransa İhtilali sonucunda ulaşamayan "Aydınlanma'nın Devleti" ülküsü Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşuyla büyük ölçüde gerçekleşti. A.B.D., temelinde masonik ilkeler bulunan ve bunları gözeterek kurulmuş ilk devlet oldu. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesine imzasını atan 56 kişiden 53'ünün, ilk Kurucu Meclisin 55 üyesinden 50'sinin, ilk kurulan 13 eyaletin valilerinin tamamının ve George Washington ile birlikte bağımsızlık savaşını veren 29 generalden 20'sinin ve 106 subaydan 104'ünün Mason olmaları, masonik düşüncenin bu devletin kuruluşundaki etkisini belirleyicidir. Washington'un dostu ve ülküdaşı La Fayette ve Rochembeau gibi iki Fransız Mason devlet adamı ve düşünür de Amerikan kurtuluş hareketine ve devlet olarak kuruluşuna katkıda bulunarak, Fransız Aydınlanma ruhunun

bu yeni dünya ülkesine yansımalarında etkili olmuşlardır. Avrupa Aydınlanma Hareketi'nin içinde düşünsel plandan siyasal ve eylemci plana doğru yönelen masonik düşünce, okyanusun karşı yakasında da köklü bir yer edinmiştir. Bugün de A.B.D., Masonluğun en yaygın olarak kabul gördüğü ve yaşatıldığı, en çok sayıda Masonun bulunduğu ülkedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve daha sonra yaşatılmasına katkıda bulunan pek çok Mason'u saygıyla anmaktayız. Atatürk'ün kuruluşuna öncülük ettiği ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinde dördü bakan, biri TBMM Başkanı olmak üzere kırk civarında Mason bulunmaktaydı. Bugün dahi Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in ilkelerini, laikliği, aydın ve özgür düşüncüyü savunma noktasında sesini en yüksek çıkaranlar, basında, özel sektör ve devlet kurumlarının üst kademelerinde yer alan Mason Kardeşlerimiz olmaktadır. Ayrıca, Türkiye Büyük Locası öncülüğünde düzenlenen girişimlerle 10 Kasım ve 29 Ekim günlerinde Mason Kardeşlerimizin katılımıyla Anıt Kabir'de, Cumhuriyet anıtlarında ve vadi evlerimizde düzenlenen törenlerle Masonların, Atatürk ilkelelerine, laik ve demokratik Cumhuriyete bağlılıkları ve onu çağdaş uygarlık düzeyine yükseltme ül-

küsüne kendilerini adanmışlıkları ifade edilmektedir.

Bu noktada daha önceki yazılarımda yer verdiğim "**Masonluk**" ve "**Masonlar**" ayırımına dikkati çekmek isterim. Masonluk, bir örgüt olarak, tek bir misyonla görevlidir: bir ideal hedef olarak belirlenen "Mason" kimliğine ulaştırmak. Masonluk, örgüt olarak toplumsal ve siyasal olayların yaşandığı "dış dünya"daki gelişmelerin karşısında tarafsız bir gözlemcidir. Masonluğun ilgi alanı insanın iç dünyasıdır. Ancak, iç dünyasında gerçek bir Mason olarak yetişenler insanlık ve toplum adına sorumluluk taşıma bilincine ve bu doğrultuda sağlam ilkelere sahip olanlardır. İnsanlığı Rönesans'tan Aydınlanma'ya, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden de parlak bir geleceğe taşıma onların sorumluluğunda olacaktır, çünkü "Mason" olmak, insanlık adına sorumluluk üstlenme anlamını taşır.

Yirmibirinci Yüzyıl'ın eşliğindeki dünya, Aydınlanma'nın bütün ideallerinin gerçekleştiği; insanların özgürce düşünebilme, davranabilme, bilgi ve mutluluğu arama açısından önlerinde hiçbir engelin bulunmadığı bir dünya mıdır? Masonluğun bu ülküsü gerçekleşmiş, bu nedenle Masonlar kendilerini kişisel fikir egzersizlerine ve hasenat çalışma-

larına yöneltip toplumun sorunlarından uzaklaştırmalı mıdır? Yirminci Yüzyıl'ın ortalarından itibaren gelişen bazı önemli olaylar, Yirmibirinci Yüzyıl'a damgasını vuracak "**Globalizm**" adını verdiğimiz bir yeni dünya düzenini gerçekleştirmede etkili oldu.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra ileride başka bir dünya savaşının çıkmasını engellemek için kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onun bünyesinde, dünya toplumunun sorunlarını çözmeye yönelik olarak kurulmuş örgütler, Globalizme doğru atılmış ilk adımlardır. Amaç, bütün dünya milletlerini dünyanın genel sorunlarının çözümünü amacıyla danışmaya ve işbirliğine yöneltmektir. Gerçekleştirilmesine ve yaşatılmasına pek çok Masonun katkıda bulunduğu Birleşmiş Milletler Örgütü, dünya ülkelerinin birbirlerine yakınlaşmasına ve aralarında işbirliği ve dayanışma oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Bir Mason olan A.B.D. Cumhurbaşkanı F. D. Roosevelt'in eşi Bn. Roosevelt'in başkanlığında kurulmuş ve birçok üyesi de Mason olan bir komisyon tarafından gerçekleştirilen "İnsan Hakları Evrensel Beyanname", bugün çevresinde oluşturulmuş başka zorlayıcı anlaşmalarla, dünya çapında temel insan haklarının korunmasını sağlayıcı etkin bir araç oluşturmaktadır.

Dünya Bankası ve onun içeriğindeki Uluslararası Para Fonu ekonomik açıdan sıkıntıya olan ülkelerin ekonomilerini düzeltmelerine yardımcı olmakta, toplumsal yansımaları olacak projelerini gerçekleştirmeleri için uygun koşullu krediler sağlamakta, ayrıca dünyayı etkileyecek büyük boyutlu ekonomik krizlerin ortaya çıkmasını önleyici önlemleri almakta veya bunları ülkelere önermektedir. Dünya Bankası örneğini izleyen bölgesel başka global yatırım bankaları da Avrupa, Asya, Afrika ve Amerika'da benzer görevleri yerine getirmektedirler. Belirli bölgelerde yer alan ülkeler bir araya gelerek, amacı bölgesel kalkınmayı sağlamak olan ekonomik birlikler kurmakta, EFTA, NAFTA, ASEAN gibi örgütlenmeler oluşmaktadır. Bu örgütlenmelerden biri olan Avrupa Birliği, ortak parlamentosu, ülkeler üstü yönetimi ve son olarak da ortak parası ile devletler üstü bir devlet olarak yepyeni bir örnek oluşturmaktadır. Bu gelişmenin, çok geçmeden bu örneği izleyecek başka ülke gruplaşmalarının da oluşmasına yol açması beklenmektedir.

Bilgisayar, iletişim ve uzay teknolojilerinde özellikle Yirminci Yüzyıl'ın son çeyreği içinde sağlanan gelişme, her türlü bilginin ve iletişim olanaklarının, sınır tanımadan dünyanın her tarafı-

na yayılabilmesine olanak sağlamış bulunuyor. Artık toplumu bilgiden uzak tutarak, bilgisiz bırakılmış kitleleri yönetmeyi öngören diktatörlük tarzı, Yirmibirinci Yüzyıl'ın başında tamamen tarihe karışmış olacak. Günümüzde hemen hemen her eve girmiş bulunan bilgisayarlar, evrensel olarak bilgiye ulaşmayı inanılmaz ölçüde kolaylaştıran çok önemli birer iletişim aracı durumuna gelmiş bulunuyor. 1969 yılında A.B.D. Savunma Bakanlığı tarafından savunma amaçlı olarak geliştirilen ARPANET bilgi ağı, zamanla topluma açılarak 1980'li yılların başında INTERNET'e, 1990'lı yılların başında da World Wide Web'e (www) dönüştü. Dünyanın herhangi bir yerinde bilgisayarının başında oturan bir kişi, Internet aracılığıyla belirli bir konuda dünyada mevcut olan bilgilere ulaşabiliyor, insanlarla yazılı olarak haberleşebiliyor, yazılı ve resimli belgeleri iletip alabiliyor, eğitim programlarına, iş konferanslarına katılabiliyor, alışveriş yapabiliyor, bankasındaki hesabında işlemler yürütebiliyor, tıbbî veya teknik destek alabiliyor.

1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği liderliğindeki Doğu Bloku'nun çöküşü, Yirmibirinci Yüzyıl'a boksuz bir dünya ile girişi sağlamakta. Artık dünyanın baskıyla başka bölgelere kapalı

ve düşman tutulan büyük bir kesimi kalmadığı gibi, bloklar arası bir nükleer çatışma tehlikesi de ortadan kalkmış görünüyor. Şimdi birbirine düşman iki bloklu bir dünya değil; bölgesel, ülkesel ve toplumsal sorunlarıyla tek bir dünya ve bu dünyayı yaşanabilecek daha iyi bir yer yapmaya çalışan dünya örgütleri var. Bütün dünya ve insanlık için geçerli ortak standartlar, değerler oluşturuluyor. Buna paralel olarak insanlara ve ülkelere zenginlik sağlayan ürünlerin nitelikleri de hızla değişiyor. Yirminci Yüzyıl'ın başında ülkelerin zenginliği, üretim hatlarında, demir ve kömür kullanarak ağırlığı ve hacmi olan sanayi maddeleri şeklinde değerler üretebilme anlamını taşıırken, bugünün en büyük değere sahip ürünleri, hiçbir ağırlığı, hacmi ve maddesi bulunmayan beyin ürünleri oluyor.

Bilimsel ve teknolojik araştırma ve geliştirme etkinlikleri sonucunda ortaya çıkmış tasarımlar ve yazılımlar en büyük değere sahip ürünler. Bugün maddesi ve ağırlığı olan ürünler arasında yer alan ev cihazları, bilgisayarlar ve hattâ otomobiller, uçaklar için ödenen parasal rakamların büyük bölümü, *(bazı yazarlara göre ürünün bedelinin %90'ına kadar varabilen bölümü)* çağdaş üretim teknikleriyle çok kolaylıkla ve ucuza üretilen bu araçla-

rın maddesel bölümleri için de-
ğil, onların tasarımlarında, üre-
tim ve işletiminde kullanılan
araştırma-geliştirme etkinlikle-
rinde ve yazılımlarında harcan-
nan beynsel çaba karşılığında
ödeniyor.

Maddiyatın temelini oluşturdu-
ğu düşünülen para dahi, 1970'li
yıllarda, Başkan Nixon döne-
minde, A.B.D. Dolarının Fort
Knox'ta saklanan altın rezervi-
nin değerinden bağımsız duru-
ma getirilmesiyle, bütün dünya-
da somut maddeden sıyrılmış;
elle tutulmayan, görülmez hıza
sahip, akıcılığı yüksek bir değere
dönüşmüştür. Çağımızın ekono-
mik tanımını en iyi yapabilecek
kavram, elle tutulamayan, mad-
di varlığı olmayan değerlerin be-
dellerinin, gene kendisi de elle
tutulabilir bir değere bağlı olma-
yan çağdaş parayla ölçülmesidir
sanırım.

Bilginin, ekonomilerin, siyasal
tercihlerin ve bunların doğura-
cağı eylemlerin gittikçe daha faz-
la ülkelerin bireysel inisiyatifleri
dışına çıkmakta olması, ülke
kavramını, ilerideki yakın bir dö-
nemde bir kültürel birlik ve ya-
şam renginin korunduğu, sınırlı
yerel yönetsel erkin uygulanabil-
diği bir ölçüğe indirgeyebileceği
düşünülmektedir. Bireysel ülke
yönetimlerinin yerini, zamanla,
bütün dünyanın bir bütün olarak
yönetimini öngören bir global
devlet, bazılarının deyimiyle "ye-

ni bir dünya düzeni"nin alması
beklenmektedir. Bunun mevcut
duruma oranla daha iyi veya kö-
tü olacağı bu çalışmanın konusu
değildir. Ancak yukarıda özet-
lenmeye çalışılan gelişmelerin,
dünya toplumunu bu doğrultuya
doğru yöneltmekte olduğu bir
gerçektir.

Globalizmin etkisini gün geçtik-
çe daha fazla hisseden çağdaş
dünyanın global hastalıkları da
var. Bunların başında kendisi de
ülke sınırlarını aşarak global ni-
telik kazanmakta olan terörizm
gelmekte. Terörizm; çoğunlukla,
küçük ülkelerin, etnik veya siya-
sal radikal grupların, oluşmakta
olan büyük dünya düzenine karşı
çıkmalarının, çağın trendini ge-
riye çevirmeye çalışmalarının
bir sonucu. Büyüğe karşı küçü-
ğün, güçlüye karşı zayıfın zorba-
lıkla isteklerini yerine getirme
çabası, toplumu, masum insan-
ları sinsice hedef alarak devletle-
ri sindirme girişimlerinin, çağ-
daş teknolojiyi de kullanarak ör-
gütlü ve sistematik bir şekilde
uygulanması. Habis bir hastalık
gibi bütün dünyayı saran terö-
rizm hareketleri bazen hiçbir ge-
rekçeye dayanmadan sadistçe
bir motivasyonla uygulanan bir
çılgınlığın da eseri olabiliyor.

Çağın başka bir global hastalığı
da uluslararası alanda etkinlik
göstermekte olan, büyük kay-
naklara ve güce sahip örgütlü
suç. Uyuşturucu ve silah başta

olmak üzere değeri büyük yasak maddelerin kaçakçılığı ile öne çıkmakta olan bu suç türü, özellikle zayıf ve etkisiz kamu yönetimlerinin bu zayıflıklarını kazanca çevirme alanında da etkin olabiliyor. Maddiyatın öne çıktığı acımasız bir arena niteliğini kazanan dünyanın büyük kentleri başta olmak üzere bir çok yerde, insanların yoğun rekabet altında yaşam savaşı vermeye zorlandıkları, eskiden insanlar tarafından yapılmakta olan pek çok işin bilgisayarlar veya onların denetimindeki otomatlar tarafından yerine getirildiği dünyada, maddiyatın baskısı altında, işsizlik ve zor yaşam koşulları etkisindeki insanların, umutsuzluk içinde başkaldırıyla ve zaman zaman sapkınlıkla yeniden manevi değerlerin arayışına yönelmeleri, çağımızda başka bir sorun alanının daha ortaya çıkmasına neden olmaktadır: Köktendincilik.

Köktendincilik, bugün İslâm ülkelerinde daha fazla görülmekte ise de, yalnız bu kesime ait bir hastalık değildir. Hıristiyanlıkta, Yahudilikte, Uzak Doğu dinlerinde ve hiçbir dinle bağlantısı olmayan bazı garip ve sapkın mezhepler veya tarikatlar şeklinde de ortaya çıkmaktadır. Köktendincilik, hangi din ve mezheple ilgili olursa olsun, yeni dünya düzeninin hızla gelişen ve

değişen parametreleriyle başa çıkmaktan âciz insanların bir ilâhi güce sarılma gereksinimlerinin bir ürünüdür. Tabii, bu ürünün oluşturulması ve pazarlanması, bundan yarar sağlayacak çıkar kesimlerince örgütlü olarak yerine getirilen bir iştir. Köktendincilik; demokrasiye, rasyonel düşünceye ve bilime dayalı düzeni yıkararak, onun yerine bir ilâhi gücün ve onun belirli bir şekilde tebliğ edilmiş veya edilecek yasalarının hâkimiyetini getirmeyi amaçlıyor. Tabii, ilâhi güç toplumu fiilen yönetemeyeceğine göre, onun adına hareket etme iddiasında olan, onun emirlerini yerine getirdiklerini söyleyen ve bu nedenle söz ve icraatları tartışılmayan ruhbanların hâkim olduğu bir oligarşinin kamu düzenini eline geçirmesi amaçlanmaktadır. Başka bir deyişle, köktendincilik, büyük emek ve savaşım sonucunda sağlanmış bulunan Aydınlanma Hareketini tersine çevirerek "Karanlıklaşma"yı gerçekleştirme çabasıdır.

Avrupa Aydınlanma Hareketi'nin bir kurumu olarak kurulan ve bu önemli hareketi gerçekleştirmeye katkıda bulunan her aşamadaki düşünce ve eylem adamını yetiştirmiş bulunan Düşünsel Masonluk, Yirmibirinci Yüzyıl'ın başında da, hiç şüphesiz, kendisine yeniden gereksin-

me duyulan koşullarla karşı karşıyadır. Bu sefer, ilgi alanı ülkeler değil, globalleşen dünyanın tümüdür. Çünkü yukarıda sayılan sorun alanları ve değinilmeyen açlık, işsizlik, etnik düşmanlık vb. gibi daha bir çok toplumsal hastalık, ülkeler çapında değil, dünyanın bütünü çapında getirilecek çözümlerle ortadan kalkabilecektir.

Bütün bu sorunlara çözüm getirebilmek için mücadele edilmesi gereken hastalıkların arasında köktendincilik, ön sırada gelmektedir. Çünkü, köktendinciliği besleyenler, bütün mantık ve bilim ölçütlerini bir yana bırakarak, çaresiz insanlara, kendilerince temsil edilen ilâhi güce sığınmakla huzura ve mutluluğa kavuşabileceklerini telkin etmektedirler. Cehalet ve umutsuzluk içinde olan insanlar ise buna kolayca inanmaktadırlar. Köktendincilikle mücadelenin ilk adımı, cehalete, işsizliğe ve çaresizliğe son vermektir. Bu da, dünyanın geri kalan sorunlarının çözümünü çok kolaylaştıracak, fakat ancak global çaptaki önlemlerle gerçekleştirilebilecek olan, en önemli sorunun çözümü anlamını taşımaktadır.

Global çaptaki önlemler, parasal varlığı ve yaptırım gücü olan dünya örgütlerince yerine getirilebilecek önlemlerdir. Bu tür örgütlerin başında Birleşmiş Milletler örgütü ve onun uzantıları

gelmektedir. Ancak, global toplumsal sorunların büyüklüğünü ve bunların dünyanın bütününe getirebilecekleri tehlikenin ciddiyetini gören varlıklı ülkelerin katkılarıyla oluşturulan ve ileride yaygın bir şekilde oluşturulabilecek fonlar ve vakıflar da bu sınıfa girmektedirler.

Yirmibirinci Yüzyıl'da dünya Masonlarının ilk görevi, köktendinciliğin ve ondan kaynaklanan veya kaynaklanmayan diğer toplumsal bozuklukların kök saldı ve yeşerdiği fakirlik, açlık, eğitimsizlik, işsizlik ve çaresizlik batağını kurutmak ve aydınlığı tehdit eden bu habis hastalıkları yok etmek olmalıdır. Bu amacı gerçekleştirmenin yolu ise, beyin ürünlerinden elde edilen kazançlarla refahını gittikçe artırarak sanayi sonrası toplumun nimetlerini yaşayan dünyanın zengin ve gelişmiş ülkelerinin katkısıyla ve dünya örgütleri aracılığıyla, mevcut maddi ve manevî zenginliği dünya toplumunun hastalıklarıyla mücadele için etkin bir biçimde kullanabilmektir. Bunu sağlayacak güç, çok zor koşullar altında Aydınlanma'yı gerçekleştiren Masonların sağlam ülkülerinde ve kendilerini insanlığa adamışlıklarında vardır. Kaldı ki, sevginin ve kardeşlik duygusunun bütün insanları kucaklayabileceği sınırlardan arındırılmış dünya Yirmibirinci Yüzyıl'da gerçekleşmek üzeredir.

KAYNAKLAR

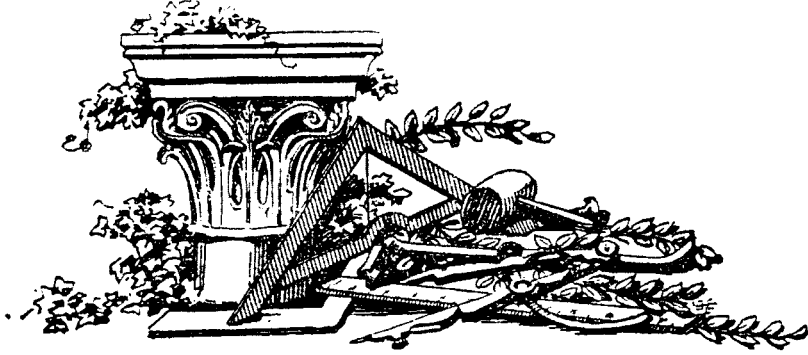
Anon; "Yeni Ekonomi Maddeyi Makamından İndirdi", *Türk Henkel Dergisi* Sayı 173, Haziran 1999 ss: 6-12.

Arkun, Ender; "Masonların Düşünce Evrimine katkısına Kısa bir Bakış" *Mimar Sinan*, Sayı 77, Eylül 1990, ss: 65-74

Arkun, Ender; "Globalleşen Dünya Değerler Sistemi Karşısında Masonlar ve Masonluk" *Konuşma, Ekin Muh. Locası 1997, Ekin Ürünleri, Ekin Muh. L. Yılığı 1998*

Boorstin, Daniel, J; "The Asking Animal" *TIME Special Issue: The New Age of Discovery*, 1998 ss:16-28

Encyclopedia Americana; 1978 Ed. Vol 28, "Voltaire" ss: 228-229

"GERÇEKLERLE" ÜLKÜ MABEDİ İNŞASINDAN, "HAKİKATLE" GÖNÜL MABEDİ YAPIMINA...

Masonlukta tekris, kişinin yardımcı şartlar ile izleyeceği yoldur. Bu yol bilgi yoludur, bu yol gönül yoludur. Hedef, tasavvuf terimiyle, kâmil insan olmaktır. Tekris yolu budur. Ancak, bunun için de önce insan olmak lâzımdır.

Tanju KORAY⁽¹⁾

Tamer AYAN

FROM THE CONSTRUCTION OF THE TEMPLE OF
IDEAL BASED ON REALITIES TO BUILDING OF THE
TEMPLE OF HEART BASED ON TRUTH

Following the destruction of the 'Temple of Jerusalem' which was built under the supervision of King Solomon, Prince Zerubbabel and King Herod also built new temples similar to Solomon's. All these Temples are believed to be built by the ashlar of "Reality". In Freemasonry, The Temple of Ideal, The Temple of Love or

---

(1) Tanju Koray, *Geometri Muhterem Locası - 10. Yıl Kitabı, İstanbul, 2003*

The Temple of Humanity are also constructed with the ashlar of "reality". However, since the 18th Century, Freemasonry has gained a new concept and this is The Temple of the Heart or in better words, The Temple of Gönül. "Gönül" has no counter meaning in any language. It is unique and peculiar to Turkish. It covers both the physical meaning of the 'heart' as well as all its moral values and feelings and therefore The Temple of Gönül can only be built by the ashlar of "Truth". A person who can descend into the depths of his Gönül then can proceed in the path of perfection. Just like VITRIOL, a Mason enroute to perfection must go deep into his "heart" and search "The Truth" within the depths of his "gönül".

GİRİŞ

Türk Mimarlarının namı evrensel düzeye yükselmiş pîri Mimar Sinan'dan bir allegoriyi masonik sembolizma yönünden özelleştirmeye çalışacağım.

*"Mimar Sinan tebdili kıyafet, Süleymaniye Camii inşaat sahasını henüz toprak işleri aşamasındayken teftiş etmektedir. O günlerde inşaata yeni başlanmış olduğundan, işçiler henüz mimarbaşını tanımamaktadır. Mimar Sinan çalışanlardan herhangi birinin yanına yaklaşıp, ne iş yaptığını sorar; "Ustamın söylediği temelleri kazıyorum" cevabını alır. Başka birinin yanına giderek soruyu tekrarlar; aldığı cevap "Çoluk çocuğun nafakasını çıkarıyorum" olur. Sorularına benzer cevaplar alarak şantiyeyi gezerken, bir köşede dikkatle hamtaşını yontan bir taşçı ustasına yaklaşıp ve aynı soruyu ona da yöneltir. Taşçı ustası bu soruyu sorunun yüzüne, "Böyle de soru olur mu ?" diye hayretle baktıktan sonra yerinden doğrulur. O anda yerinde yeller esen, ama sonradan Ulu Yaradan'a doğru yükselecek minareleri gösterir gibi kollarını havaya doğru kaldırıp şöyle der: "**Gönül Mabedi**'ni inşa etmeye çalışıyorum." Tekrar yere oturur ve gecikmeksizin hamtaşını yontmaya koyulur. Bu yüce idrak ve şuur karşısında şaşırın Mimar Sinan'ın apak sakalı gözlerinden boşalan yaşlarla ıslanırken; bu bilinçli Masonu kucaklayıp yerinden kaldırır ve sevgi ile bağrına basar."*

Mimar Sinan'ın sorusunu yanıtlayan diğer işçilerin cevapları gerçek olmakla birlikte maddî ve yüzeyseldir. İşçilerin cevapları sadece görevlerini veya emeklerinin amaçlarını tanımlar biçimde gerçekçi ve

operatiftir. Ama, bir taş ustasının cevabı, kendisinden beklenmeyecek kadar hakikat dolu, derin, kapsamlı, sembolik, gönülden ve spekülâtiftir. Daha işin başındayken, mabedin planını bile görmediği; hattâ, görse bile belki anlamayacağı "yüce ülküsel amaç" için harcayacağı emeğinin yanına gönlünü de koymuştur. Oysa, beyninde tasarladığı ve gönlünde canlandırdığı Gönül Mabedi'nin tamamlanmasını görmeye belki de ömrü bile yetmeyecektir.

Ama, ne gam! Gönül gözüyle görüp hissetmiştir ya, şevkle çalışmaktadır ya! "*Masonların başarı beklentisi olmadan olağanüstü bir gayretle çalışmaları gibi...*" Bu yeter ârif olana...

İşte... Mimar Sinan'ın işçilerinde dile getirilen gerçek cevaplar yanında bir Masonun yanıtındaki muhteşem bir kavram: H a k i k a t ...

Michelangelo'nun bir allegorisinde, beğenilmediği için bir köşeye atılan iri bir kayayı alıp, durup dinlenmeden ve kan ter içinde yontarak bir heykele dönüştürmeye uğraşırken, çırağının "*Usta, neden bu kadar acele ediyorsun ?*" sorusuna verdiği anlamlı cevap gibi: "*Hz. Musa'nın ruhu taşın içinde hapis kalmış, onu kurtarmaya çalışıyorum!..*". Böylece, bugün Roma'nın Sen Pietro kilisesindeki muhteşem Musa heykeli çıkar ortaya... Michelangelo ile Mimar Sinan'ın Mason taş ustasının arasında ne müthiş bilinç ve idrak benzerliği...

İşte; Michelangelo'nun kaya parçasını Hz. Musa heykeline dönüştürmesi sırasında verdiği cevabın içindeki görkemli kelime budur: H a k i k a t.

Mimar Sinan'ın allegorisini günümüze aktarıp varsaysak ki; Üstadı Muhterem, Loca kapısında her Kardeşinin yanına tek tek giderek "*Buraya neden geldiğini*" sorsa: cevapların çoğu "*terfi törenine*" veya "*konferans dinlemeye*" veya "*nafakamı arttırmaya*" şeklinde gerçekleri yansıtan maddî cevaplar olacaktır. Fakat, inanıyorum ki, bazı Kardeşlerin veya en azından bir Kardeşin sembolik cevabı, aynı Mimar Sinan'ın şuurlu taş ustası gibi çok derin anlamlı olacaktır: "*Gönül Mabedi*" inşa etmeye!.. Üstadı Muhterem, aynı Mimarbaşı Koca Sinan gibi, bu bilinçli Kardeşini gözleri yaşararak sevinçle ve kıvançla bağrına basacaktır.

İşte; Üstadı Muhteremin Loca kapısında yaptığı konuşmada bir Kardeşin olağanüstü cevabının içindeki Masonluğa lâıyk bir deyim: H a k i k a t ...

Molla Cami, **gerçek** ve **hakikat** konusunda şunları yazar:

Evren gerçeğin dış ve görünen yüzüdür.

Hakikat ise, evrenin iç ve görünemeyen gerçeğidir.

GERÇEK / GERÇEKLER VE HAKİKAT

Yeryüzünde dinler ve çeşitli felsefi akımlar dahil bütün inisiyatik ve ezoterik (*intisâbî ve bâtinî*) kurumların amacı **hakikat**'i aramaktır. Herkesin aradığı hakikat bir tekdir. O hakikat de Hak, yani Allah'tır. Hakikat, gerçeklerden hareket edilerek aranır. Gerçek (*Reality*) [veya gerçekler (*Realities*)] ve hakikat (*Truth*) birbirinden ayrı kavramlardır. Gerçekler çoktur; yani, çoğuldur. Bu nedenle, mevcut ve de bilinen gerçeklere göre hakikati arama yöntemleri değişiktir. Ama, hakikat tek ve tekildir. Gerçek ve hakikat kelimeleri asla birbirine karıştırılmamalıdır. Hakikat ve gerçek arasındaki fark basittir. Gerçek, insanın düşünce ve bilincinden bağımsız olarak somut şekilde var olanıdır. Gerçek, insan istese de istemese de veya idrak etse de etmese de vardır. Hakikat, gerçeğin insan düşüncesindeki soyut yansımasıdır; yani gerçek, insan düşüncesinde bilinçlenince hakikat olur. Hakikat, mutlaka gerçeğe dayanır. Gerçeğe dayanmayan, hakikat değildir; hurafe, bâtil ve yalan olur. Mânâ, görülebilen gerçeklerin görünemeyen hakikatidir. Duyular düzeyinde gerçeklikten söz edilirken, akıl düzeyinde hakikatten söz edilir. Bu nedenle, gerçek ve gerçeklerin çokluğu karşısında hakikat tektir. Gerçek, belli bir varlık düzeyi ya da belirli bir varoluş olarak gerçektir. Hakikat ise, ayrı ayrı gerçeklikleri birbirine bağlayan, onları birlik ve bütünlük içinde anlamaya yarayan yasarlar dizesidir.

Ankara Vadisinde çalışan Muhterem Okan Işın Kardeşimizin 18 Ekim 1994 tarihli bir yazısında vurgulamış olduğu **hakikat** ve **gerçek** arasındaki bazı farkları yazı metnine almamız kaçınılmaz bir görevdir.⁽²⁾

Hakikat ile **gerçek** arasındaki ince farkı gösterebilmek için, daha somut bir örnek ile anlatmak istiyorum. Batı uygarlıklarının yakın tarihi incelendiğinde, geçmiş toplumların **gerçek** olarak kabul ettikleri bazı temel inançların üç kez kökünden sarsıldığını görmekteyiz.

(2) *Okan Işın, Gizemleri Aydınlatan Işıklar-3: Mistik İnancın Doğuşu ve Bilişimin Yardımı ile Hakikati Arayış (18 Ekim 1994), Ankara, 2002*

İlk olarak, 1500'lu yıllarda, ünlü bilim adamı Kopernik'in açıklamaları ile, insanlar o güne kadar **gerçek** olarak kabul ettikleri bir değişmez, hatalı olduğunu öğrenmişlerdi. **Hakikati** bulmuşlar ve dünyanın evrenin merkezi olmadığını fark etmişlerdir. (...) Böylece, bilimsel açıdan **kozmos-evren** dediğimiz bütünüyle incelemenin gerekli olduğu anlaşılmıştır.

İkinci olarak, 1800'lü yıllarda, bir başka bilim adamı Darwin, geçmişte olduğu gibi günümüzde hâlâ tartışılan biyolojik evrim teorisini açıklamıştı. (...) Bu devrimci görüş, çağlar boyu değişik dini inançlara sahip insanların, **gerçek** olarak kabul ettikleri inançlara aykırı geliyordu. Zira, Kutsal Kitaplara göre, insan Tanrı'nın imajından yaratılmış ve/veya Tanrı insanı yaratırken nefesinden üfleyerek ruhunu yaratmıştır. Bu dini inançları yıkan Darwin, bunun göreceli bir hakikat olduğunu ortaya koyuyordu.

Son olarak, 1700'lü yıllardan itibaren hızla gelişen bilimin giderek ivme kazanması, uygarlığımızın dev adımlar atmasını sağlamıştır. Birkaç asır önce, Newton'un keşfi olan fizik kuralları, tüm uygarlıklar tarafından **gerçek** olarak kabul edilmişti. Buna karşın, A. Einstein "İzafiyet Teorisi"ni ortaya atmış, bilimde yeni ufukların açılmasını ve aslında bilimsel bulguların birer **hakikat** olduğunu göstermişti.

Masonlukta aranan gerçek değil, "*gerçeklerden hareketle yine gerçeklere dayanan hakikattir.*" Bu yüzden, masonik çalışmaları aydınlatan gerçeğin ışığı değil; **Hakikat Nuru**'dur. Gerçeğin veya gerçeklerin ışığı masonik çalışmalarda **Hakikat Nuru** olur. Bunun için, adaya ışık değil, *Gerçeğin Işığı + Hakikat Nuru = Nuruziya* verilir. Nuruziya, "*maddî ışıkla, manevî ziyanın toplamıdır.*" Masonlar, Nuruziya'yı ilk aldıkları andan itibaren hakikat arayışına başlarlar. Masonlar, gerçekler âleminde, hakikati aramak kimliğini ve ehliyetini iktisap eden misyonerlerdir. Hakikati aramak sürekli ve dinamik bir süreçtir. Bu süreçte müktesebat miktarınca erişilenler Hakikat'in aslı değil; ama, Hak'ın tecelliyatı olan gerçeklerden ibaret fiiller, sıfatlar ve isimlerdir. Yüceler Yücesi'nin "*en büyük armağanı olan akla*" öncelik verilmesinin sebebi, erişilebilen gerçeklerin doğru yorumlanarak bilgiye dönüştürülmesidir. Hakikat arayışında imanla dengelenmiş akıl, yani "*akılla basîretin sentezi olan ferâset*" en önemli güçtür. Ha-

kikati arama yönteminde uzlet, inziva ve Nirvana yoktur; "*Hak, Halk içinde çalışarak aranır*". İşte, verilmeye çalışılan masonik müktesebat bu imtiyazdır. Ne mutlu bu kutsal imtiyazı iktisap edebilenlere... Adana'lı İsmail Emre'nin (ölümü 1970) sözünü hatırlamak bir görevdir.

*Ağlar, bu dünyaya gelen,
Güler, hakikat bilen.
Aşıktır, ölmeden ölen.
Ne gelen var, ne giden.*

Anne karnından, o mübarek yerden, çıkararak dünyaya gelirken hakikat için ağladığı; gerçeklerle geçip giden ömrü boyunca arasına hakikat bilince güldüğü dem, nasıl bir demdir? Hakikati sezince âşık olup, kim bu "*ölmeden ölen?*" diye gülümsediği; masal gibi geçen dünyevî ömrünün sonuna kadar "*ne gelen var, ne giden?*" diye umduğu ve beklediği **ÖZ** nedir?

GÖNÜL MABEDİNİN YAPIMI

Hz. Süleyman tarafından inşa ettirilen Kudüs Mabedi'nin zaman içinde öteki versiyonları Zorobabel, Herod veya Üçüncü Mabet gibi lejander isimlerle anılan fiziksel mabet tiplerinin, aradan yüzyıllar geçtikten sonra, yeniden gelişen Masonların operatif ve spekülatif olarak kurmayı allegorik olarak tasarladıkları Ülkü (*Fikir, Sevgi, İnsanlık*) Mabedi olarak tanımlanan aşamalarından sonra; 18. yüzyılda Hürmasonlar için Gönül Mabedi'nin sembolik aşamasına geçilmiştir. Maddî bir yapı olan Ülkü Mabedinin "*gerçek taşları*" ile inşa edilmiş olmasına karşın, yapılacak manevî bir yapı olan Gönül Mabedi ise "*hakikat*" ile inşa edilecektir. Hakikat taşı, gönüllü bir çalışma ile çıkarılacaktır.

Masonik açıdan gönül ve hakikat nedir?

Gönül; kalp ve yürek kelimeleri bu mânâya gelmekte ise de, dilimizde genellikle yürek, cesaret, kalp, gönül, arzu ve istek karşılığı kullanılmıştır. Göz görür, gönül sever, gönül sezerken eli yoktur, fakat hisseder, sezer ama için için yanar, ayrılığın acısını çeker, gönül dostluğu, gönülden gönüle yol gider, gönül katlanır, gönülden yapılan işler, gönülden söylenen sözler, gönülden gelen ses, gönülden yazıya dökülen kelimeler, gönül sazını titretenler, gönülden gönüle seslenenler ve gönülden söylenenler gibi farklı kelimelerle isim olarak kullanılan gö-

nül, adeta bir sevgi yumağı halinde bütün Türkçemizi kucaklamıştır. Gönül kelimesi Türkçe'den başka dilde yoktur.

Gönül kelimesi masonik terminolojiye biraz yabancı kalır. Mutasavvıf ve mütefekkir René Guénon (Abdülvâhid Yahyâ K.), araştırmaları sırasında masonik anlamda çok kullandığı gönül karşılığı olarak intelligence kelimesini koymuştur. Masonlukta, gönül yerine, çoğunlukla benzer anlamda kalp kullanılır; örnek olarak, *Alev Almış Kalp, Çıplak Kalbi Gösteren Kılıç ve İmanlı Göğüs* sembolleri verilir. Ancak, bu sembollerden hiçbiri, kalp için düşünülen manevî mânâ ve önemin karşılığı olarak kullanılan gönül kavramının yerini tutmamaktadır

Masonlar fiziksel mabetlerinde operatif olarak kullanacakları Küptaşı yapmak için hamtaşlarını yontarak işe başlarlar ve bunu üç aşamada gerçekleştirirler. Hürmasonlar, bu işlemi üç aşama yerine "kâim" olan bir tek aşamada tamamlarlar. Masonlar gerçeklerle Ülkü Mabedi için hamtaşını yontarken, Hürmasonlar Gönül Mabedi için hakikatle hamtaşlarını işlemektedir.

Masonlardaki Gerçeklere Dayanan Taş İşleme Zanaatı (C r a f t) :

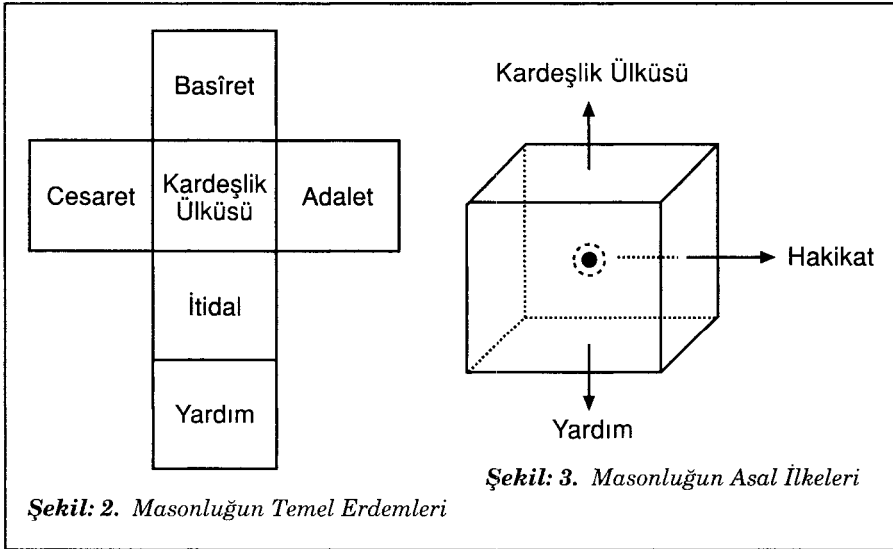
Birinci aşama, El Emeği kullanılarak sadece Taşçı Çekici'yle, hamtaşın mümkün mertebe yontulmasıdır. Söz konusu yöntemle *kabataş* işlenebildiğinden örülecek duvarın sağlamlığı ve dayanımı da sınırlıdır. Bu aşama Kişisel Yüce Ahlâk İlkelerinin kazanılmasına eşdeğerdir. Hedefi Bilgisizlik'tir. (Şekil: 1)

Şekil: 1. Ülkü Mabedi'nden Gönül Mabedi'ne

AŞAMA NO	AVADANLIK	BEDENİ EMEK	KAZANIM	MÜCADELE	MESLEK	KÜPTAŞ	SINIF	UNVAN	İMTİYAZ	MABED
1	Taşçı Çekici	El Emeği	Kişisel Yüce Ahlâk İlkeleri	Bilgisizlik						
2	İri Tokmak Taşçı Kalem	Akıl	Toplumsal Erdemler	Bağnazlık	Zanaat	Gerçek	Operatif	Taş İşçisi	Mason	Ülkü Mabedi
3	İnce Tokmak Keski	Kalp	Evrensel Kardeşlik Ülküsü	İki Yüzlülük				Taş Ustası		
4	Mükemmel Küptaş	Gönül	Kâmil İnsan	Kibir	Sanat	Hakikat	Spekülatif	Hür ve Kabul Edilmiş	Hürmason	Gönül Mabedi

İkinci aşama, kabataşın, *İri Tokmak* ve *Taşçı Kalemi* kullanılarak *Gönye*'ye gelecek şekilde prizmatik kesme yapıtaşı olarak işlenmesidir. Bu aşama için El Emeğinin yanında geometrik boyutlandırma için *Akıl* da gereklidir. İkinci aşamanın Masonlukta karşılığı, yapıtaşlarının bir araya gelmesiyle örülen duvar, bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan toplumu yansıttığından *Toplumsal Erdemlerin* kazanılmasıdır. Hedefi *Bağnazlık*'tir. (Şekil: 2)

Üçüncü aşama, *Köşetaşı-Temeltaşı-Küptaş-Kilittaşı* yapımıdır. *İnce Tokmak* ve *Keski*'yle yapılan bu çalışma, ustalık ve tecrübe gerektiren bir iştir. Bu nedenle, birinci aşamadaki El Emeğinin ve ikinci aşamadaki Akıl yanında, bu üçüncü aşamada gerek duyulan öğe *Kalp*'tir. Ömür verip, emek harcayan taş ustasının kalbi... Güzel ve muhteşem Küptaş *Evrensel Kardeşlik Ülküsünü* temsil eder. Hedefi *İki yüzlülük (Riyakârlık)*'dir. (Şekil:3)

Şekil: 2. Masonluğun Temel Erdemleri

Şekil: 3. Masonluğun Asal İlkeleri

Ülkü Mabedine küptaş üreten üçlü operatif aşamaların her biri "*zanaat*", Gönül Mabedine taş üreten dördüncü spekülatif aşama ise "*sanat*"tır.

Hürmasonlardaki Hakikate Dayanan Taş İşleme Sanatı (A r t) :

Gönül Mabedine Küptaş veren hamtaşın işlenmesi sırasında bir dördüncü aşama daha vardır. Bu aşama, kâmil insanlara ve Hürmasonla-

ra özgüdür. Bu kusursuz insan modeli, bazı ezoterizmlerde, kâmil insan deyiminin karşılığı olarak, İbrahimî dinlerinde İnsanın Oğlu (*Ben Adam*), Taoizmin Sprituel İnsanı (*Cheng Jen*), Gnostisizmin Büyük Adamı (*Megas Anthropos*), Hermetizmin Gerçekten İnsan İnsanı (*Ontos Athropos*), Budizmin Büyük İnsanı (*Mahapurusa*) ve Sokrat geleneğinin Kusursuz İnsanı (*Anthropos Teleios*) anılır. Gönül Mabedi için gerekli Mükemmel Küptaşın (*Perfect Ashler = Occultum Lapidem*) hem işlenmesi ve hem de sürekli parlaklığının korunması için cilâlanması; bu işin kâmil insan oluncaya kadar sebatla ve azimle sürdürülmesiyle mümkündür. İşte, bunun için "*Hürmasonlar ömürlerinin sonuna kadar avadanlıklarını ellerinden bırakmadan*" Küptaşını işler; dış ve iç etkilerden korumak için tedbir alırlar. Hedefi Hakikat, bedenî emeği *Gönül*, düşmanı *Kibir*'dir. Kibir, "*Şeytanın en büyük dostu*"dur.

Operatif zanaat yönünden böylesi bir manevî küptaşın işlenmesi amacıyla, Hürmasonlara gerekli olan üç gerçek kuvvet'in yanında, hakikat olan bir kudret daha gereklidir. Hürmasonlara gerekli olan bu kudret, aynı Mimar Sinan'ın bilinçli ve müdrük taşıyıcısı veya Michelangelo'nun sahip olduğu *Gönül*'dür. Gönül demek, *Şahane Sanat (Royal Art)* demektir. Gönül, Yücelerin Yücesi'nin gözle görülmeyen 'birlik denizi'dir. Nasıl ki, Allah bir ise, gönül de birdir. Bu âlem bilinmez; bilinse bile tarif edilemez. Gönül, ilâhi âlemin sonsuz tefekkür ve düşünce alanıdır. Bu nedenle, gönül hiçbir zaman yıkılmaz ve yerle bir olamaz. Böyle bir nadir taşın konulacağı mabet, hakikat taşları ile oluşmuş *Gönül Mabedi*'dir. Gönül, akılla hikmetin birbirine bağlanarak akluhikmet olarak sentezden geçmesinden oluşur. Türk Masonluğunun ünlü terimi olan *Akıl* ve *Hikmet*, gönül süzgecinden geçerken "*basîretle arınmış akıl*" demektir.

Gönül, zanaatın değil, sanatı yaratan ilhamın kaynağıdır. Gönül, Hürmasonlara birbirlerine *Kardeş* ve ışığa *Nur* dedirtir. Kardeşleri ile zamanı ve varlığı menfaatsiz paylaştıran gönüldür. Daha nice görkemli hattâ ölümsüz sanat eserlerinin üretimini sağlayan da gönüldür. Çünkü, gönül ve hakikat sahibi olan Yücelerin Yücesi'dir.

Bir Hürmasonun, işlediği hamtaşı Mükemmel Küptaş'a dönüştürebilmesi, ancak yontma işine "*bizzat*" gönlünü de koyması ile mümkündür. Yontma işine gönlünü de koymak, yapılacak bu işle bütünleşmek

demektir. Hürmason da, yontmakta olduğu hamtaşın "*bizzat kendisi olduğunu*" idrak edebildiği zaman, yontma işine gönlünü de koymaya başlamıştır. Hürmason bu süreç zarfında, "*gerçekler ile hakikat arasındaki*" farkları ortadan kaldırılabirirse, yontma işlemi de muntazam gider. Aslında, tefekkür ederek araya giren "*hicâpları*"⁽³⁾ kaldırırssa, taş yontanın kendisi olduğu gibi, yonttuğu hamtaşın da "*bizzat*" kendisi; daha doğrusu "*nefsi*" olduğunu; kendisini "*sadece bedeninden*" ibaret saydığında, "*ben*" diye tanımladığının "*bedenî nefsi*" olduğunu görecektir. Yontulan hamtaş da, yontan Hürmasonlar da yontma sırasında hep **Bir**'dir ve **Tek**'tir. Aynı taş ocağından alınarak yontulmuş ayrı ayrı Mükemmel Küptaşlar ve nefis mücadelesiyle kâmil insan kemâline yükselmeyi başarabilmiş "*insanlar*". Hep aynı; Tek, hep O, sadece **O...** [*Birlik & Çokluk (= Vahdet & Kesret)*]

Aynı taş ocağının aynasından dinamitle alınan bir yığın hamtaşların içinde strüktürel farklılıklar olmasına rağmen, genelde bu taşlar monoton ve tekdüzedir. Benim işlediğim hamtaşım, seninkinden ve onun işlediği hamtaşdan farklıdır. Hamtaşlarımızın doku farkları tekstürde ve gerçekler boyutundadır. Bu gibi işlenerek Küptaş olmuş hamtaşlardan bir harman yapılırsa ve birkaçı el arabasına konursa ve şantiyeye götürülürse; hamtaşlar, şantiyede aynı taş ocağından, aynı aynadan, aynı yığından çıkarılmışçasına işlem görürler. Taş ocağı aynası hakikat olduğu kadar, o aynadan üretilen hamtaşlar gerçeklerdir. Çünkü, "*redd-i halk, kabul-û Hak*"tır⁽⁴⁾. Taş ocağı ile hamtaşlar arasındaki mukayeseyi gönüle bağılı olarak yapalım. Gönülden -ki buna **ÖZ**'de denebilir-, bütün insanlara olduğu kadar, Hürmasonlara da birer parça nasip olmuştur. Hürmason aslı olan **ÖZ**e giremedikçe, aslına kavuşmadıkça aslî olan ebedî hayata giremez. Ölüm beden içindir. **ÖZ**, ölümsüzdür. Bir insan, bu âleme geldikten sonra **ÖZ**e girmeden giderse, "*gerçeklerden hakikate*" gidemeyeceği için çok yazık olur. Beden dünyevî bir kabuktur. O kabuk tamir olur, ama **ÖZ** tamir olmaz. **ÖZ**'ün genel adı gönüldür. Hürmasonun işine gönlünü koymasının başlangıcı, yaptığı işin, "*bizzat*" **ÖZ**'üne ulaşmak olduğunu idrak etmesi ve bu işin kutsal sorumluluğunu duymasıdır. Bu iş, hamtaşın yontulması sırasındaki derin düşünce ve tefekkürle gerçekleşir. Hürmason, tefekkür ederek, sabır ve sebat ve azimle hamtaşını yontarken, eski dönem Âhilerin veya yeni dönem taş usta-

---

(3) *isteyen ile istenen arasına giren engeller*

(4) "*Halkın reddetmesi, Hak'ın kabulü*"

larının zikri gibi **ÖZ**'ünü anar ve hatırlar. Ankaralı Hacı Bayram Veli'nin:

*Şakirtleri taş yonarlar
Yonup üstada sunarlar
Çalab'ın adın anarlar
Ol taşın her pâresinde*

hikmeti Hürmasonların gönlünce Küptaş'ın işlenmesi olgusuna nasıl da uymaktadır. "*Kalfalar taş yontarken koparılan taş çapağının ardından Allah'ın isimlerini zikretmek sûretiyle biçim verdikleri Mükemmel Küptaşını görüp beğendirmek için Ü s t a d ' a sunmaktadır.*"

Hürmasonlar, Gönül Mabedi için hazırladıkları "*bizzat kendilerini*", yani Mükemmel Küptaş'larını; *El Emeği, Akıl, Kalp* yanına *Gönül*'lerini de katarak işlerler. Birinci aşamada *El Emeği*, ikinci aşamada *Akıl*, üçüncü aşamada *Kalp*'ten oluşan Masonluk aşamasının ardından, dördüncü aşamada *Gönül*'ün katıldığı Hürmasonluk aşaması gelir. Bu aşama ebediyete kadar sürer gider. Bu işlev, somuttan soyuta, operatiften spekülâtime, maddeden mânâyâ, bedenden ruha, "Masondan Hürmasona" geçiştir. Hakikat, gönlü huzursuzluktan çekip çıkarmak, Hak'a döndürmektir. Gönül huzuru ve şevkiyle ortaya çıkan manevî eser de, her yüzeyin aldığı ruhsal cilâ ile pırl pırl parlayan bir Mükemmel Küptaş olmaya başlar. Küptaş'ın cilâ ve parlaklık derecesi, işleyen Hürmasonun karakterini, kimliğini, olgunlaşma ve yetkinleşme düzeyini yansıtır. Mükemmel Küptaş, "*bizzat*" onu işleyen Hürmasonun gönlünün sembolüdür.

MÜKEMMEL KÜPTAŞ'IN İŞLENMESİ

Mükemmel Küptaş'ın yüzeylerinin irdelenmesinde, Hürmasonun ik-tisap ettiği *Masonluğun Asal İlkeler*'i ve *Masonik Temel Erdemler*'in dereceleri, gönlünü işe verip veremediğinin derecesi, müktesebatının derecesi ve de temsil-temessül niteliğinin derecesi vardır.

Mükemmel Küptaş irdelenirse (*Şekil-2*) :

1. Yan eşyüzlerinden Hürmasona bakını *İtidal*'dir. Her davranışında ifrat ve tefritten uzakta; ılımlı olması gerektiğini öğretir.
2. Soldaki yüzey *Cesaret*'tir. Gücünü şecaat mertebesinde tutmasını telkin eder.

3. Küpün arkadaki yüzeyi *Basiret*'tir.  n yüzeyin arka cephesidir. *Akıl-İman* sınırına dayanması ile birlikte akılı aşan basiret gücünün önemini yansıtır. İnsan da kafadaki gözlerden başka gönül gözü veya basiret gözüyle görür. Bu gönül gözünün görüşü zamanda değil, ama an'dadır. İnsan, dış gözle bile kilometrelerce mesafeyi görebilirken, o ana t bi gönül gözüyle neler görmez?
4. Sağdaki dördüncü yüzey ilk  c erdemın sonuncusu ve bu işlevlerin  henkli dengesiyle kurulan *Adalet*'tir. Akınlı, Hikmet; Kuvvetini, Şecaat; Őehvetini, İffet mertebesinde itidalde tutabilen  dil olur ve Hakkaniyet'le davranır. Böylece, Masonluğun Temel Erdemleri sayılan dört kübik yan yüzeye ihtiyatlı ve akıllıca davranılarak geçilir.
5. Küpün üstte görünen yüzeyi *Kardeşlik  lk s *'d r. Bu  lk  en parlak Şekilde işildayarak ve parlayarak her istikametten ve her yönden görülmelidir. (*Şekil: 3*)
6. Küpün altta kalan taban yüzeyi *Yardımlaşma ve Dayanışma*" tabanda gizli olmasına rağmen, Küptaş'ın tüm ağırlığını taşır. Masonluğun evvel eski en önemli erdemi; hattâ, Masonluğun ağırlığını taşıdığından sebebi mevcudiyetidir.
7. Nihayet, Hürmasonun aradığı *Hakikat* ise, Küptaş'ın "*tam merkezinde*" saklı ve gizlidir. Aynı insanın gönlündeki süveyda⁽⁵⁾'ya odaklanmış *Beytullah* gibi...

İnşa edilmiş olan her yapı geçen zaman içinde kaybolup gidecektir. Yerini g n llerde yapılacak yeni bir "*manevî mabede*" bırakacaktır. Çünkü, "*eli işte, gözü oynadışta*" deyişiyle çok güzel ifade edilen tembelliğin bilinçsizliği ve sorumsuzluğu frenlenmiş; akıl ve irfan, gönülle ve basiretle birleşerek fer sete dönüşmüş; akıl ve hikmetin şaşmaz rehberliği altında ortaya çıkmıştır. Hürmason olabilmenin, evveli de  hiri de budur. Hz. İbrahim'in *karataş*'tan bina ettiği Kâbe veya Hz.Süleyman'ın *aktaş*'tan bina ettiği Mabet olan *Beytullah*⁽⁶⁾, yani *Allah'ın Evi* olmasına rağmen; asıl Beytullah, insanın gönlünün içinde bulunan *süveyda*'ya yerleşmiş olarak görünür. İnsanda, gönlün or-

(5) kalbin ortasındaki kara nokta

(6) Allah'ın Evi=Kutsal Ev

tasındaki minnacık nokta, *nokta-ı süveyda*'dır. Bu nokta herkeste vardır; ama, üstü örtülü olduğu için kişi bunun farkında değildir.

Âlemlerin içinde bir milyar Galaksi'den biri olan Samanyolu, Samanyolundaki milyarlarca yıldız içinde Güneş, Güneş sisteminin içinde Dünya gezegeni, Dünyanın içinde Asya ile Avrupa arasında Anadolu, Anadolu'nun içinde İstanbul, İstanbul'un içinde Göztepe, Göztepe'nin içinde Tamer Ayan denilen bir insan, bu insanın bedeninin içinde *nokta-i süveyda* denilen **Gönül Gözü!**

Yüceler Yücesi, bu noktayı isterse açar, ister kapatır; açtığı kişiyi de durumundan "*haberdar*" eder. Bu haberdar etme işlemi **t e k r i s** veya **i n i s i y a s y o n**'dur.

İnsan bedeninde bir parça etten ibaret olan kalp temiz olunca, insanın vücudu, ruhu ve gönlü de saf olur. Çünkü, kalbin ortasında bulunan süveyda noktası, cihan ve âleminin doğusu olan "*âtın güneşi*"nin doğduğu yer olan gönlüdür. Bu noktadaki sır, "*insanın hakikati*", yani ruhudur. Süveyda noktacığ, bir taraftan maddî âleme, diğer taraftan da manevî âleme bakan iki yüzlü bir yuvarlak ayna olarak yaratılmıştır. Bu yuvarlak ayna, cilâli ve parlak olduğu ölçüde "*manevî nurları ve mânâ sırları*" sûret kazanır. Ancak ve ancak, bilgi, iman, iffet ve sevgi, gönül aynasının yeniden cilâlanmasını sağlayan temizleyicilerdir. Bu temizleyicilerle gönül aynası tekrar cilâlanır ve hakikat olan bâtın güneşinin doğması sağlanır. Üsküdarlı Aziz Mahmut Hüdaî'nin:

Bir bak insanın gönlünde Beytullah var.

Niçin görmezsin ki, o evde Allah var.

Her ne varsa insanda var; insanda ara Hak'ı sen;

Sakin olma gafil, insanda Sırrullah var.

ifadesindeki gerçek, potansiyel olarak her insanın "*gönlünde*" var olduğu gibi "*baktığı her yerde*" de vardır. Bakmasını bildikten sonra!..

Bu çok değerli hazineyi ve kudreti idrak edebilen ve yansıtabilen kişiler, önce beşer, sonra insan ve daha sonra da kemâlât aşamalarına yücelebilmiş kâmil insanlardır. O hâlde bir insanın anasının karnından, yani o mübarek yerden, doğduktan sonra erişmiş olduğu "*konuşan hayvan*" aşamasından yükselerek kâmil insana varması gerekir. Kâmil insan demek, "*eksiksiz, noksansız ve kusursuz insan*" demek-

tir. Hürmasonlar, daha Mason olmadan önce, Tefekkür Hücresi'nde karşılaştığı (ve ilk bakışta bir anlam veremediği) **VITRIOL**⁽⁷⁾ ve **Felsefe Taşı** ile uyarıldığı gibi; aramakta olduğu Mükemmel Küptaş'ın aslında "bizzat" kendi gönlünde olduğunu, ancak "gönül gözünün açılması" oranında idrak edebilir.

Hz.Mevlanâ'nın:

"Yıkık yerlerde pek çok defineler gömülüdür. Allah'ın defineneleri de yıkık gönüllerdedir. Bir gönül incittin mi, bin kez hacca yaya gitsen de; Kâbe'yi tavaf etsen de Allah kabul etmez. Gönlün varsa, gönül Kâbe'sini tavaf et. Mânâ Kâbesi gönüldür. Ne diye taştan sanıyorsun onu? Hacc'ı ekber yapmak niyetindeysen, bir gönül tamir et. Bir gönülün bin Kâbe'den üstün olduğunu bil ! Unutma ki, Kâbe, Azer oğlu Halil'in bina ettiği yerdir. Ama, gönül ise, Allah'ın cemâlinin görüldüğü aynadır. Biz hem aynayız, hem de aynaya bakan yüzüz. Allah velilerinin içinde bir mescit vardır ki; orası herkesin secde yeridir. Allah oradadır."

diye önemle uyardığı gibi...

İşte, bu yüce idrak, yetkinlik ve olgunlaşma sonunda kâmil insan olarak tanımlanan yüce makama çıkabilmenin göstergesidir. Çünkü kâmil insan, hakikat konağı olan "kendi Gönül Mabedi'ni kendi gönlünde inşa etmiş ve korumayı başarmış" yüce bir kişidir. Böylece, hamtaşını Mükemmel Küptaşa dönüştürerek, yani özbenliğini artırarak nefsini bilmek sırrına ulaşmıştır. Bundan sonra kâmil insan ömrünün sonuna kadar sürdüreceği çalışmalarının sonucunda, küptaşını cilalamayı sürdürmesine eşdeğer olan nefse hâkimiyet alışkanlığını kazanacaktır. Özellikle, Hürmasonların iki yılda bir yapılan "seçimler sırasında" çok dikkat etmeleri gereken bir husus şudur. Nefsten bütün kötü huylar geçen zamanla temizlenebilir. Ancak, en son ve en zor çıkan huy ise "Liderlik ihtirası"dır⁽⁸⁾. Liderlik ihtirası, "nefsin tamamen yok edilmesi" aşamasına kadar sürer. Anadolu'lu Yunus Emre boşuna:

---

(7) *Visita Interiore Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem = Yeraltını Ziyaret Et ! Gizli Taş'ı Bul !*

(8) *hubb-ı riâyâset*

*Karataşa su koyarsan
Kırk yıl ıslatır isen
O taş yine kaskatıdır
Hünerli taş olur değil*

der miydi? Karataştan murat "*hamtaş*"; hünerli taştan murat 'Mükemmel Küptaş'; yani birincisi "*ham ervâh*" adam, ikincisi ise kâmil insandır. "*Yıllar boyu ıslanan karataşın kaskatı kalacağını ve asla hünerli taş olamayacağını*" bilen bilir?

Hakikat, Mükemmel Küptaş'ın tam merkezindeki Nur kaynağıdır. Yüzeylerin saydamlığı ve ruhun cilâsı arttıkça parlaklık çoğalarak ancak o taşı işleyen Hürmasonlara görünebilir. Hakikat, bu süreçte, bir parlar, bir söner. Bunu gönül gözüyle görebilmek, Mimar Sinan'ın taşçısında veya Michelangelo'da tecelli eden bilinç ve idrak meziyetlerine bağlıdır. İnsan olgunlaşıp ve yetkinleştikçe parlaklık da gitgide artacaktır. Ama, Hürmasonun meziyetlerine hânel getirecek davranışlarına ve huy bozukluklarına girmesi hâlinde, saydam yüzey zamanla cilâsını kaybedip matlaşacak, sönmülecek ve hattâ sönmürecektir. Daha doğrusu hiç sönmeyiz; ama, çıplak gözle görülemediğinden sönmüş sayılır. Bunun anlamı, insanın gönlündeki *Gönül Mabedi*'nin viraneleşmesi, harabeleşmesi hattâ enkaza dönüşmesi gibi kabul edilir. Çünkü, kendi hakikatiyle aşinâlık kurabilen Hürmason, kendi Mükemmel Küptaş'ını "*kendi gönül*" aynasında görebilmesini sağlar. Kendini kendi gönül aynasında gören, kendini Hak'ın aynasında müşahede eder. Kendini Hak'ın aynasında gören ise, kendini cümle âlemin aynasında görür...

Peki. Bir insan nasıl Hak'ın yeryüzündeki aynası olur?

Şimdi, önce aynaya bakan ile onun aynaya yansıyan görüntüsünün anlamını idrak etmeye çalışalım. Ben aynaya baktığımda aynada gördüğüm görüntünün yine ben olduğumu söylersem, genel idrake aykırı bir şey söylemiş olmam. Bununla beraber aynada yansıyan görüntünün tıpatıp ben olduğumu iddia etmem de mümkün değildir. Çünkü, ben fiziksel olarak üç boyutlu bir varlığım; aynadaki ise sadece iki boyutlu bir görüntüden ibarettir. Ayrıca, ben sağ elimi kaldırdığımda, aynadaki sol elini kaldırmakta; ben sol kulağımı tuttuğumda, aynadaki sağ kulağını tutmuş olmaktadır. Bu durumda, aynadakinin ben olduğunu iddia etmek, ya da aksini iddia etmek de gerçeğe aykırıdır. Yani, aynadaki ne Tamer Ayan'dır; ne de, Tamer Ayan'dan *gayri*'dir. Bir kimse vardır; sanır ki, kendisi Hak'ın gayridir; ama bu olamaz...

Gayrı ne demek? Elbette, gayrı da odur. Ama, bir şeyin varlığı onunla olmadan; gayrı olarak anılan şeyin de varlığı şüphesiz **O**'dur. Yani, hem zâhirde ve hem de batında...

İşte, *Yüceler Yücesi*'nin ayna olarak seçtiği kişideki "*tecellisi*" de tıpkı benim bu dünyada fiziksel aynadaki tecellim gibidir. O kimse, ne Hak'ın aynı ve ne de *Hak*'tan gayrıdır. Yüceler Yücesi tarafından, o aynada kendi *Zâtı*'nın değil de, *Zâtı*'ndan yansıyan eserlerini, fiillerini, sıfatlarını ve isimlerinin tecellisini yansıtmaktadır. *Gönül, Yüceler Yücesi*'nindir. *Gönül, Âlemlerin Rabbi*'nin evidir. İnsandaki gönül, o gönlün yansıması, yani "*aynadaki hayali*" gibidir. Nasıl, aynadaki bizim hayalimizse, Yüceler Yücesi'nin aynasında görülen ve insandan olan da **O**'nun hayalidir.

Mükemmel Küptaşın aynadaki tecellisi de, gönül süzgecinden geçebilmiş bir hamtaştır.

MÜKEMMEL KÜPTAŞ'IN ZAMANLA BOZULMASI

Eski taşların parlak yüzeylerinin zamanla yosunla kaplanması veya atmosferik tesirlerle kabuklanması gibi; Hürmasonun gönlündeki Mükemmel Küptaş'ın yüzeyleri de itina ile korunmadığı zaman, çeşitli iç ve dış etkilerle ve olumsuzluklarla bozulur. Bu insanın, vicdanının kararması, kalbinin katılaşması, aklının karışması ve gönlünün bulanmasıyla huy değiştirmesidir.

Ülkü Mabedini kuramayanların, Gönül Mabedi veya İnsanlık Mabedi için uğraşması boştur.

Gönül Mabedine musallat olan bilgisizlik, bağınazlık ve iki yüzlülük sürekli olarak bâtil ve hurafe doğurur. Bâtil, bilgisizlik ve bağınazlığın zina çocuğudur. Çeşitli bâtilar yüzeylerin saydamlığını örterek **Hakikat Nuru** (*Light of the Truth*)'nun görünmesini engeller. Hakikat Nuru'nun görünmemesi, gerçekler âleminin küptaşının yüzeylerine yansır. Bâtiları kazıyarak kabukları temizlemeye çalışmak boşunadır. Bâtil ile uğraşarak, bilgisizlik, bağınazlık ve iki yüzlülük başıboş bırakılırsa, bunlar hemen yeni bir bâtil kabuk üretir. Savaşım güç olur; hatta, savaşanları bıktırıp usandırır. **Hakikat Nuru**'nun parlaklığını sürekli görmek isteyenlerin, bilgisizlik, bağınazlık ve iki yüzlülüğe karşı olanca güçleri ile mücadele etmeleri bir ödevdir. Bu ödevden kaçan aydınlar veballidir. Ödevlerini zamanında yerine getirmemenin diyetini vakti gelince çok pahalı olarak geri öderler. "*Görev ve ödev*", farklı sorumlulklardır. Ödeyecekleri ilk bedel, hür fikir ve vic-

dan hürriyetlerini kaybetmeleri, ikinci bedel çalışma haklarının ellerinden alınması, üçüncü bedel yaşama haklarının kısıtlanmasıdır. Bilgisizlik, bağınazlık ve iki yüzlülük gibi kötü güçler Süleyman Mabe-dinin yapımını bir süre aksatmasına rağmen, Hürmasonlar iman ve akıl güçleriyle Ülkü Mabe-dini tamamlamayı başardılarsa; ama, tarihsel süreç içinde fiziksel mabet tekrar tekrar yıkılıp gerçekten yapıldıktan sonra; artık insanların gönlünde Hürmasonlar tarafından *hakikat taşları*'ndan Gönül Mabe-di olarak yapıyorsa; ve bu manevî inşaat faaliyeti birbirini izleyen sosyal yapım ve yıkım süreçleriyle tüm insanlık adına gönüllerinde devam edegeliyorsa; bu yapımın süregitmesinin tek bir yorumu vardır: işlevin *Dinamik* ve *Süreklî* olması...

Hürmasonlardan bazılarının Gönül Mabe-di kemalât mertebesine göre az veya çok mamur olmasına karşın; kimininki, hâlâ virane hâlinindedir. Bazı toplumlar uygarlık düzeyinin doruğundayken, bazıları da toplumsal vahşiyatın *esfel-i sâfilin*'inde⁽⁹⁾ "*idraksiz insanımsılar*" olarak yaşamaktadır. Gönül Mabe-di inşası için çalışan Hürmasonlar taklitçi değil; eski meslekî tecrübelerinden ve ezoterik-inisiyatik sistemin kaynağı olan Eski Misterlerden ibret alarak akluhikmet rehberliğinde tahkikçi olmak zorundadır. Çünkü, Âlemlerin Rabbi'nin "*bizzat*" kendi **ÖZ**'ünün ahsen-i takvim⁽¹⁰⁾ olarak tecellisi olan insanoğlu; kendi idrakinin kapasitesizliği nedeniyle, "*nefsinin esiri*" olarak, kendi sandığı biyolojik "*nefs bedeninin*" kusur ve ihtiraslarından dolayı **ÖZ**'üyle arasına "*perde*" koyacaktır. Perdeler girince de, **Hakikat Nur**'unun yönünü seçemez derecede körleşecektir. Gönlün ışıması ve aydınlanması için verilen Hakikat Nur'u kesilirse de insan ömrü billâh perdeli kalacaktır. **Hakikat Nur**'u kesilmeden verilirse, aradığı **Mükemmel Küptaş** zahiren ve batınen şekillenerek tecellî etmeye başlayacaktır.

Hürmasonluğun amacı, insanları kendi **ÖZ**'leri ile tanıştırap bir "*büyük insanlık ailesi*" oluşturmaktır. İnsanlık, savaş ve barış içinde büyük bir aile olup; bazılarının içindeyse **ÖZ**'leri ile ilgili bir "*aldatıcı ihtilâf*" vardır. Hürmasonluğun amacı, bu büyük insanlık ailesi içinde aldatıcı ihtilâfları ortadan kaldırmaktır. Dünya dediğimiz bu sonlu gezegene, *Ulu Mimar*'ın takdir ettiği bir yörünge izleyerek başka bir âlemden geldiğimizi ve eninde sonunda yine dönüp dolaşıp oraya döneceğimizi bilebiliyoruz. Bu, şuna benzer! Dünya âleminin kaçınıl-

---

(9) *aşağıların aşağısı*

(10) *yaratılmışların en üstünü, insan*

mazlıklarından olan ihtilâfları "*merkezinde halledemeyip*" de ifrat içine girenler, bostan kuyusunun çıkırğını çeviren dolap beygirine benzerler. Gözü bağlı dolap beygiri hep aynı kuyu etrafında dönüp durduğu halde, kendisini bir yerlere gidiyor sanır. Gözlerini bu nedenle bağlarlar; eğer gözlerini bağlamasalar hayvancağыз birkaç tur attıktan sonra duruverir. Bostan kuyusunun çıkırğını çeviren gözü bağlı dolap beygiri nasıl ki kendini bir yerlere gidiyor sanırsa, madde âleminin kaçınılmazlıklarından doğan ihtilâfları fazla büyütenler de gönül âleminde kendilerini çok önemli bir şeyler yapıyor sanırlar.

Akla şöyle bir soru gelebilir: Peki, bir şey yapmıyorlar mı?

Elbette yapıyorlar. Ama, yaptıkları, sandıkları kadar önemli değildir. Tıpkı gözü bağlı dolap beygirinin de bir şey yaptığı gibi. Dolap beygiri ne yapıyor? Kuyudan yüzeye su çıkarıyor, ama o kendinin bir yerlere gittiğini sanıyor. Yanlış olan bu! Gözü bağlı dolap beygirinden farksız olan basiretleri kapalı insanlar neler yapıyor? Hayatın çarkını çeviriyor, tıpkı beygir gibi; ama onlar da aldanıyor ve tamamen Âlemlerin Rabbi'nin takdirine bağlı tecellilerin akışını tersinden yorumlamaya çalışıyor. Hürmasonluk ise landmarklar, semboller ve allegorilerle bu "*tersliği*" düzeltme çabasına giriyor...

Hürmasonlara göre bu âlemde, bilim ve bilim-ötesi boyutlarının koordinatlarına âşına olan hiç kimsenin "*bilgiyle övünme*" şansı yoktur. Hangi konularda ve hangi ufuklarda ne kadar mesafe aşarsak aşalım, önümüzdeki sonsuzluğa göre, arkamızda daima dolap beygirinin kat ettiği mesafe kadar bir mesafe kalacaktır. "*Hep*"i, bir "*hiç*"te yakalayabilen, *kâmil insan*'a "*bilge*" derler. Kâmil insan, bilimle bilim-ötesi boyutlarının gizemli bağlantılarını, Hak ve bâtil veya hayır ve şer ilişkilerinin çözümünü veren "*hep*"i, bir "*hiç*"te yakalamış, "*hiç*"te yorumlamamış biridir. **Ö**, Âlemlerin Rabbi'nin sevip de yarattığı hiç kimseye ve hiç bir şeye hor bakmayan, her yerde ve her şeyde bu ezeli ve ebedî muhabbetin arayan bir "*gönül insanı*" ve kâmil insandır. **Ö** kâmil insan, *mutlak insandır*.

Bir Hürmasonun, Hürmasonlukta payidar olabilmesine onay veren yontma işine girişmeden önce "*sadece ve sadece gönlüne danışması*" gereklidir. Gönlün onay vermesi hâlinde, Hürmasonun Hürmasonluğu da veya hamtaşın yontulması da başarılı olur. Ama, insanın gönlünden onay gelmiyorsa, çevrenin ısrarlarına rağmen, Mükemmel Küptaş için yontma işine girişilmemesinde yarar vardır. Gönlüne da-

nışan pişman olmaz. Ağız pelesengi olarak sık sık tekrarlanan "*hiç içimden gelmiyor*" ifadesinin altında yatan anlam budur. Türkiye Büyük Locası'nın resmi yazılarında çarşaf çarşaf yayınlanan '*istifa eden üyelerimizin listesi*' gibi olumsuzların sebebi işte budur... Gönül, tek kelimeyle, Hürmasonluğun ifadesidir. İnsan, Hürmason olmaya gönülden hazırlandıktan sonra, beyniyle akıyla karar verir. İnsan için akıl da, gönül de birer nurdur. Hürmasonluk'da tekrisin hedefi beyin ve akıl değil; aklın merkezi kalp ve gönüldür. Beyin değil, gönül tekris edilir.

Hürmasonluk "*salt akla dayansa*", sembollerin yorumu da olmaz; alegorinin açıklaması da olmaz; tekris ve ezoterizm de olmaz. Ezoterik sistem, psikolojik evrime göre kurulmuştur. Bu yolda, Eski Misterler de kılavuz olurlar. Ancak, "*kalıp cevaplar*" yoktur. Ezoterizm, sorgulayan insanın kalıp cevapları kabul etmek yerine aramasıdır. Arayan insan aydınlanır ve ışık sağlar. O zaman tekris olur. Hürmasonlukta tekrisin anlamı budur? Örneğin, "**G** Harfi'ne sadece "*akılla*" bakınca, "*Alfabenin sekizinci harfi der*" geçersin; ama iş yoruma kaldı mı, başka mânâlar çıkarmak için gönüle gidersin. Başka da bir çözümü yoktur. Şayet gönül olmazsa, Hürmasonluk anlamını ve işlevini kaybeder. Neye nur vereceksin? Hiç akıl nur kabul eder mi? Öyleyse, hiç gönülsüz tekris olur mu? Bunun için, manevî kalp karşılığı olarak kullandığımız gönül, ritüelik öğretilerde ifade edilmese bile, Hürmasonluk için çok anlamlıdır.

" ... Hürmason olarak, insanların gönüllerinde her frekanstan yayın alan manevî radyo alıcısı bulunduğunu sanıyorum. Bu radyo sürekli olarak "*gönül diliyle*" yayın yapmaktadır. Ancak, insanların bir bölümü, radyolarını sadece kendi frekanslarına ayarlamakta ve devamlı yayın yapan Kardeşlik sinyallerini ve dostluk mesajlarını alamamaktadır. Bu arada küsen ve radyolarını tamamen kapatanlar da vardır. Halbuki, "*biraz zahmetle*" radyolarının düğmesini karıştırılabilirler; diğer insanları anlayabilecekler, hikmeti ve güzellikleri bulabileceklerdir. Kendi içlerinde huzur ve iç barış sağlanacağı gibi; oluşturdukları toplumda da *dostluk ve barışa dayanan hakça düzen* de kurulmuş olacaktır. Ses alınabilmesi için önce alıcının açılarak elektriğe takılması, yani 'uykudan uyandırılması' lazımdır. Alıcı uyandırıldıktan sonra vericinin istasyonunun frekansına göre ayarlanması gerekir ki, yayın alınabilsin. İnsanın gönül âlemi de böyledir. Gönüldeki yayınları alabilmesi için "*önce uyanması, sonra da ayarlanması*" gereklidir. Hürmasonların gönül radyolarının bantlarını geniş bir frekansa göre

ayarlamaları ve sürekli açık tutmaları hâlinde, insanlar arasında gönülden gönüle uzanan Kardeşlik Sevgisi de pekişecektir." (11)

Olabilirsen, eğer olabilirsen; Hürmason olarak "*uykudan uyan*"; sonra da, kendi frekansını "*ayarla*"...

SONUÇ

Hürmasonlar tarafından yapıma girişilen Ülkü Mabedi'nin inşasını takiben Gönül Mabedi'ne geçebilmenin sırrı ise, Ankara Vadisinden Güngör Öcal Kardeşim tarafından çevrilen *Maşrik-i Âzam-ı Osmanî*'ye ait 1914 tarihli ritüelde geçen *ledünniyata ittîlâ* (12) şeklinde yetkinleşme ve olgunlaşmanın sırrı olarak verilmektedir. "*Allah ilminin sırrı*" olarak bu söz, aklımızı ve basîretimizi öğütlüyorsa da, bunları isâbet ve dirâyetle kullanmak herkese nasip olmamaktadır. Bu bir ülküdür; bu bir idealdir. Asimptotik olarak yaklaşılan bir idealdir. Masonlar tarafından operatif olarak ve gerçeklerle çalışarak Ülkü Mabedi, Fikir Mabedi ve İnsanlık Mabedi yapılamaz, oysa bu işin sonucunda, Hürmasonlar tarafından spekülâtif ve hakikatle Gönül Mabedi inşa edilir. Ancak, Gönül Mabedi masonik landmarklara uyumlu olarak yapılacak ve "*gerçeklerden hakikate*" ulaşılarak gerçekleştirilebilecek bir iştir...

Ülkü Mabedi'nden Gönül Mabedi'nde taş yontanlara ışık tutan Beş Köşeli Yıldız'ın ortasındaki "**G**" **Harfi**'nin farklı dillerdeki anlamı 'iman ve bilim'le ilgili kelimeler olmasına rağmen, Türkçe'deki karşılığı **Gönül**'dür. **Hakikat** nasıl ki, aslı gönül olan kelimeye daha farklı anlamlar kazandırıyor ve gerçek yerine **Hakikat Nur**'ları doğuyorsa; Ziya Paşa Kardeşimiz de "*Bârîka-i Hakikat müsâdeme-i efkârdan zuhur eder.*" demekte son derece haklıdır.

Kimi Hürmason düşünürler ve yazarlar, hakikat yerine gerçekleri düşünüp söylüyorlarsa da, bizim incelememizin sonucu: "*Kendi fikrinde direnenler, hakikati sevmekten çok, kendi yarattıkları gerçekleri severler*" şeklinde olacaktır.

---

(11) Tamer Ayan, *Tekris İzlenimi* (Sevenler Muhterem Locası, 2 Mayıs 1986): *Hamtaşın Evrimi*, İstanbul, 1998

(12) *Allah ilminin sırrı*

KAYNAKLAR

- Tanju Koray, *Geometri Muhterem Locası- 10. Yıl Kitabı*, İstanbul, 2003
- Tamer Ayan, *Hürmasonlukta Çekiç ve Taşçı Kalemî*, Mimar Sinan, 108, 1998
- Tamer Ayan, *Tekris İzlenimi* (Sevenler Muhterem Locası, 2 Mayıs 1986): *Hamtaşın Evrimi*, İstanbul, 1998
- Tamer Ayan, *Gönül Aynası: Hamtaşın Evrimi-İkinci Kitap*, İstanbul, 2001
- Güngör Öcal, *1914 Türk Masonluğunda İlk Adımlar*, Ankara, 1998
- Roger Garaudy, *İslâm'ın Vadettikleri*, Pınar Yayınları, İstanbul, 1983
- Eva de Vitnay-Meyerowitch, *Anthologie du Sufis*, Cambridge University Printing House, London, 1977
- Okan Işın, *Gizemleri Aydınlatan Işıklar-3: Tanrı Tanımı Üzerinde Düşünceler* (18 Haziran 1998), Ankara, 2002
- Okan Işın, *Gizemleri Aydınlatan Işıklar-3: Mistik İnancın Doğuşu ve Bilimin Yardımı ile Hakikati Arayış* (18 Ekim 1994), Ankara, 2002

GENEL ANLAMDA SEMBOLİZMA

"Her şey fanidir, sembollerden başka."

Goethe (Faust)

Pulad VERBAS

SYMBOLISM IN GENERAL

"Everything is mortal, except symbols"

Goethe (Faust)

Symbols lead us to eternity as we are coming from eternity. Esoterism is metaphysics and understanding and feeling a symbol can only be achieved by esoterism. Symbolism is an essential key for reason to reach wisdom. A Freemason can only understand the symbolism and esoterism within a Lodge by means of watching, thinking and meditating. "Everything is a symbol here. Search and you will find. Study, you will learn." Symbols do not lie, do not deceive, and do not pretend. They always reflect truth and sincerity. Symbols are the guide for Freemasons in their quest for the eternal truth.

SEMBOUZMA NEDİR ?

Soyutu anlamak güçtür. Bilgi ister, tecrübe gerektirir. Arama, araştırma, kendini devamlı yenileme bekler. Bir olayı, nesneyi soyuta ulaştırmak güç olduğu gibi, soyutu yorumlamak da güçtür. İşte bu güçlüklerin üstesinden gelmede elimizdeki en önemli aletlerden biri de sembollerdir. *"Semboлизм, soyut bir kavramın, bir amacın, bir müessesenin somut bir tanım içinde (söz, şekil, işaret veya hareket) sunulmasıdır"* şeklinde tarif edilebilir. Bilinçli bir yaklaşımdır. Ancak tarif ne kadar mükemmel olursa olsun, her sembolde subjektif bir husus mevcut olduğundan, hiçbir zaman tam bir tanım mümkün değildir.

Masonlukla Semboлизм'nın yakın ilişkisini yakından ve somut bir şekilde görebilmek için mesleğimizin genel kabul görmüş tariflerinden birine bakalım: *"Masonluk alegori (mecaz) perdesi arkasına gizlenmiş, sembollerle tasvir edilen, kendine özgü bir erdem ve ahlâk sistemidir"*. Bu tanımdan sonra daha fazla açıklama gerekmediği anlaşılmaktadır. Ancak, Masonluk Aydınlanma Çağının **rasyonalist tutumu** ile **ezoterizmi** muhteşem bir biçimde bağrında barındırmayı ve bağdaştırmayı başarmıştır.

Bugün psikoloji ilminde algılama ve düşüncenin en baştan itibaren semboller yolu ile olduğu (insanoğlunun çocukluk ve ilkelliğinden itibaren) bilinmektedir. İnsanoğlu çevresini nesnelerin bütünleri ile değil sadece bir dizi karakteristiklerinden oluşan ve aynı türden olan bütün öbür nesnelere ortak bir sembol biçimi ile kavramaktadır. Diğer canlılara ilaveten insana anlatım yetisi de eklenmiştir ve parçadan bütüne veya yerine konulandan aslına referans ulaştırma yönteminin; dışavurum ve anlatımda da kendini gösterdiğini görmekteyiz. Bugün, bu dışavurum dürtü ve özelliğinin; dil, resim ve yazıyı; bunların da düşünce ve düşlemeyi oluşturup geliştirdiği biliniyor.

Mağara duvarlarına ilk resimleri yapan taş devri adamı (ilk bulgular günümüzden 500.000 yıl önceki Cro-Magnon insanına aittir) hangi amacı gözetiyordu? Avının ruhuna saygı ve diğer avcılara avın yerini, türünü göstermek için olabilir. Ancak ne olursa olsun, daha ilk andan itibaren sembol olarak kullanılmıştı. Çatalhöyük'te MÖ 7000 yılında yazıdan önce sembol kullanıldığını biliyoruz. Sanat psikolojisi ve psikopatolojisine aşina olanlar, üç boyutlu bir nesneyi iki boyutlu resmedebilmenin ne kadar büyük bir aşama olduğunu bilirler.

Burada görsel ve çok boyutlu olarak algılanmış olan nesne önce zihnen deforme edilecek; sonra da yeniden iki boyutlu olarak canlandırılacaktır. O zaman da Sembolizma'nın bütün elementer işlevleri devreye girecektir. Bu sembolik özellik sayesinde resim olağanüstü bir ruh ve gücü de birlikte taşır ve yansıtır. Duygular, çizgiler ve ruhun gücü bu sembolle birleşmiştir. Çizgilerle oynamaya başlayan bir çocuk, bu heyecan verici deneyimi hayatında en az bir kez yaşar.

Kullanılan ilk semboller genellikle o kimsenin kişisel özelliklerini belirten işaretler olmuştur. O devirlerde aletler de büyük bir değer kazanmıştı. Bu nedenle ilk hiyeroglifler çok çeşitli üretim teknik ve araçlarının gerçeğe uygun resimleriyle doludur. Hiyeroglif, harf yerine tamamen şekillerin kullanılmış olması bakımından sembolizmanın temeli sayılmıştır. Kutsanmaya başlayan ilk aletlerin silahlar, toprağı deşen araçlar ve bu araçların imalini sağlayan maden işleyen gereçler olduğu kabul edilir. Zaten aletin özel bir önem kazanması madenlerin kullanılması ile başlamış olmalıdır.

Aynı zamanda, insanoğlu dünyayı bir **sanat galerisi** gibi de görmeye başladı. Bu bakış tarzı, elbette ki insanın düşünce yapısında giderek sistemleşen geniş bir

hayal dünyası yaratmasına yol açtı. Tasavvurlar ve imajlar, insanın iç dünyasını giderek zenginleştirdi. Zamanla çiçekler sevgiyi ve ağaç gölgeleri rehaveti anlatır oldu. Pınarlar insana yeniden doğuş ve ölümsüzlüğün simgesi olarak göründüler. Böylece üzerinde yaşadığı gerçek dünya ile, kendi iç dünyası arasında ikiye bölündü insanoğlu. İşte alegori ve semboller daha çok göze görünmeyen bu iç dünyamızın anlam dolu lisanıdır. Yaşadığı dünyadan başka bir dünya, hatta başka bir evren gizlidir. İşte, her insanın içinde semboller, bu çifte dünyanın sırlarını birleştiren ve bunları birlikte çözmeye çalışan evrensel bir dilin sözlüğüdürler.

Sembolizma olarak adlandırdığımız bu evrensel dili eski ezoterik metinlerde, şekillerde, mitolojide, destanlarda ve masallarda görmekteyiz. Bu konuda Hermes şöyle demişti:

"Ey Mısır!... Gelecek nesillere senden anı olarak sadece inanılmaz masallar kalacak. Seninle ilgili olarak geleceğe, taşlara oyulmuş kelimelerden başka hiçbir şey kalmayacaktır. Ancak bu kalanlar bile yüzyıllar, hatta bin yıllar boyunca seni ölümsüzleştirmeye yetecektir."

Yunan mitolojisindeki sembolizmayı da Güzel Helen örneğinde görelim: "*Helen, Tanrı Zeus'un kızıdır. Bütün erkek kahramanlar Helen ile evlenmek isterlerse de; o birinden diğerine gidip durur; hiçbiri ile evlenmeye veya devamlı bir beraberliğe yanaşmaz. Buradaki sembolizmayı çözebilmek için öncelikle Helen'i yakından tanıyıp anlamak gerekmektedir. Güzel Helen bilgeliliğin ilahî cazibenin sembolüdür. O sadece arınmayı başarmış kişilere verilmiş / verilecek ilk ödüldür. O, Tanrısal olan ile insan arasında bir köprüdür. Kahramanlar da inisiyeler, yani hakikat öğrencileridir. Aslında Helen ile evlenmeyi başarabilecek olanlar, ileride onu terk etmek zorunda kalacaklardır...*" Çünkü, daha yukarıdaki gizlerin mükâfatları da daha büyüktür.

Hakikat yolunda ilerlemede, belirli bir süre geçtikçe alışkanlıkların ve anlayışların **terk edilmeleri** gereği vardır. İnisiye, belirli bir bilgi veya davranışa (alışkanlığa) takılıp kaldığında ilerleme mümkün olmayacağından **terk etmek, hakikati araştırmanın temel taşıdır**. Tasavvuf felsefesinde kâmil insanın terki çeşitli şekillerde olur.

- **Terk-î Dünya** : Ölmeden önce ölmek. Yani, "*Varlıkta mürde (ölüme), Hak'da zinde*

olmak." Maldan mülkten ve şöhretten vazgeçmek.

- **Terk-î Ukba** : İleriki aşamalarda zulmette (*karanlık*) mi, yoksa nurda mı olacağım endişesinin ortadan kalkması.
- **Terk-î Hest'i** : Gönlünde bağlı olduğu her şeyden vazgeçebilmek.
- **Terk-î Terk** : O olmak / olabilmek.

Güzel Helen efsanesi çok önemli iki noktayı daha ortaya koymaktadır: "Elde edilen her bir gerçeğin bir üstünün de bulunduğu ve bu bilgilerin kademe kademe verilmesi gerektiği." Mesleğimizde de Kardeşlerimize yeni bilgileri, hazmettikçe ve hakkettikçe aşama aşama, sindire sindire vermiyor muyuz? Tüm gizlerimiz bir anda ortaya konulmaz. Belirli bilgilerin, belirli gelişim mertebelerinden sonra verilmesi gereklidir. Güzel Helen konusunu Goethe Kardeşimizin sözü ile kapatalım: "*Helen'i görmüş olan kişi asla eskisi gibi olamaz.*" Simyacılar keşiflerinin formüllerini sembollerle ifade ederlerdi. Nedeni de kendi çalışma ve zekâlarının sonucu olan buluşlarını, bir meslek sırrı olarak saklamak ve keşiflerin avam elinde zararlı bir hale gelmesini önlemektir. Aynı zamanda semboller, formüllerin sırlarını açan anahatar vazifesi de görürlerdi.

Üstadı Muhterem ve Nazırlar, Mabel'imizi ve tüm insanlığı aydınlatmaları dilekleri ile Sütunlarının ışıklarını yakarken; **Güzellik, Kuvvet, Akıl ve Hikmet** derler. Bu konuşmada bir hiyerarşi mevcuttur ve son sözü üst kademe söylemektedir. Nazırlık makamları realiteleri, Üstadı Muhteremlik makamı ise bu realitelerin Kardeşimizi (inisiyeyi) eriştireceği hakikati temsil etmektedir. İkinci Nazırımızın vurguladığı **güzelliğin** bir aşama olduğu ve orada takılıp kalmamak gerektiği gerçeğini ezoterik öğretilerin en ünlülerinden olan Hint Veda'larının içindeki Upanişad'ların (kişiyi cehalet bağlarından kurtarıp en yüksek amaç olan özgürlüğe ulaştıran Tanrı bilgileri) birinde Ölüm Meleği ile Naciketa'nın diyalogunda görelim. Ölüm Meleği, ölümsüzlük üzerine açıklamalar yapmaktadır:

"Dinle, iyi ve güzel birbirinden tamamen farklı şeylerdir. İyi başka bir şeydir, güzel başka bir şey. Bu her iki şey de insanı aktif olmaya yönlendiren birer etkendir. Ancak, bunları amaç edinen kişilerin ulaştıkları hedefler de birbirinden çok farklıdır. "İyi" seçenler kutsal kişilerdir. "Güzel" seçenler ise biraz yol aldıktan sonra gerçek amacı yitirmiş olan kişilerdir. Böyle kişilere ebedi

*âleme giden yol açıklanmamıştır. Onlar için yalnız bu dünya gerçektir. "Bundan ötesi yoktur" diyen bu kişiler, doğum ve ölüm çemberinden geçerek tekrar tekrar benim avuçlarıma içine düşerler. Bundan kaçış yoktur. "İyi" seçen kutsal kişidir demiştim. Çünkü, iyi seçebilmek için **Akl-ı Selim** sahibi olmak gerekir. Özündeki gerçek benin farkına varır iyiyi seçen. Gerçek ben ve yüce Tanrı'nın aynı varlık olduğunun farkına varır. Böylece anlamsız bağımlılıkları terk ederek hakikate ulaşır. Zevk ve ızdırap dünyasından kurtulur ve şunu unutmama ki sevgili Naciketa, mutluluğun kaynağı sonsuzluktur. Sonu olanda mutluluk yoktur."*

O halde, şöyle bir sonuca varılabilir: "İkinci Nazırın yaktığı güzellik ışığı, masonik gelişmemizin başlangıcı ve çıkış noktasıdır."

SEMBOLLERİN ÖZELLİKLERİ

Sembollerin önemli özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Sembollerin dili **evrenseldir**. Ancak çok ufak tefek anlam farklılıkları olabilir. Bir sembole dünyanın farklı bölgele-

rinde, farklı zamanlarda, birbirleri ile en ufak bir iletişimleri olmadıkları halde benzer anlamların yüklendiğini görmekteyiz. Örneğin, daire Masonluk'ta sonsuzluğu ifade eder. Bu anlam, Hindistan'da da, Japonya'da da aynıdır. Binlerce yıldır da aynı mânâda kullanılmaktadır. Hangi çağda ve nerede olursa olsun, insanlar düşünürken gerçeklere hep aynı / benzer gözlerle bakarak yaklaşmaktadırlar. Buddha'nın dediği gibi: "*Bütün insanlar aynı kandilin yağına batırılmış fitiller gibi*" akıl gücünü aynı kaynaktan almaktadırlar. Beşbin yıllık "*tarih*" dediğimiz, zaman akışı içerisinde farklı yöre ve farklı kültürlerde ortaya çıkmış bilgiler, yaşamın anlamını yorumlama ve yaşama sanatı ile, sonuçta mutluluğu / hakikati bulma konusunda düşüncelerini hep aynı noktada topluyor ve aynı doğrularda birleşiyorlar. Rahmetli Koparal Çerman Kardeşimizin tanımına göre : "*Evrensel denge, düzen, ölçü ve uyumdaki ahenge insanı yurdabilme yolunda ona yardımcı olacak gereçleri belirleme.*" Batıda, Sokrates ile Doğuda Konfüçyüs'ün birbirinden habersiz aynı ahlâk kuralları üzerinde durmaları üzerinde düşünmemiz gerekmektedir. Masonluğun bütün

dünya sathında yayılıp evrenselleşmesinin bir nedeni de, ritüellerinin bir semboller manzumesi olmasıdır. Şayet öğretiler kitaplarda toplansaydı, yıllar yılı başka dillere çeviri yapılırken, ruhlarından ve anlamlarından çok şeyler kaybederlerdi.

- Semboller **uzun ömürlüdürler**. Kelimeler gibi kendilerini çabuk tüketmezler. Bir gizem, bir derinlik ifade ettikleri için düşüncelerde yeni yaklaşımlara imkân verirler. Bir **Süleyman Mührü** sembolü, **Mu** medeniyetinden gelmektedir. Masonluk **İlk Bilgi**'den başlar. Sembolizma ve sembollerin Masonlarca bir önemi de bundandır. Pek çok belgede tarih atarken MÖ 4.000'den başladığımız dikkatinizi çekmiştir. Ancak, son bulgular ışığında bu tarihin de olması gerekenden çok erken olduğu kanısındayım.
- Sembollerin anlamlarında derinlik ve gizem olması aynı zamanda onları **çağdaş ve relatif** kılar. İçlerindeki anlam derinliği sayesinde semboller, günün bilimsel gerçek ve düşünce tarzlarına rahatlıkla uyum sağlayabilirler. Mesleğimizin dinlere en üstün noktası bence buradadır. Herhangi bir din ilk geldiğinde bir öncekinden üstündür; yeni görüşler, uygulamalar getirmiş-

tir. Ancak zaman ilerledikçe gelişen dünyanın bilimsel gerçeklerine ve düşünsel ihtiyaçlarına cevap veremez hale düşmektedir. Çünkü anlatımı kelimelerin kalıpları içinde kalmıştır ve sonuçta dogma olmaya mahkumdur. Masonluk, öğretisini alegori ve semboller kullanarak yaptığından ve bu semboller günün şart ve gerçeklerine göre yorumlanabildiğinden daima çağdaş ve güncel kalmayı kolaylıkla başarmıştır. Mesleğimizde semboller her türlü yoruma her zaman açık olduğundan Masonluk herhangi bir (...izm) gibi çerçevelenemez; bu sembolün anlamı şudur diyerek açıklanıp, noktalanamaz. Lüksemburg Konvansı'nda Avrupa obediyanlarının yöneticileri; *"hiçbir obediyanın, hiçbir atölyenin, simgeleri kesin anlamda tarif etmek ve nitelendirmek hak ve yetkisine sahip bulunmadığını; ancak her Masonun, simgelerin anlamını kişisel düşünceleri ile yorumlamak ve açıklamak hakkına sahip bulunduğunu"* tekrar kabul ve ilan etmişlerdir. Masonik öğretinin, çağların yaygın düşünce sistemleri ile karşılaştırılması yapılacak olursa, çoğu zaman Masonluğun çağın ilerisinde olduğu rahatlıkla söylenebilir. Aksi geçerli olmuş olsa idi; varlık ve

fonksiyonunu çoktan yitirmiş duruma düşerdi.

- Sembol genelde hiçbir **çerçeveye girmez**, hattâ birçok zaman **zıt anlamları** da ifade eder. Örneğin, güneşin aydınlatıcı, hayat verici yönü olduğu kadar kurutucu, öldürücü yanı da vardır; yılan zehri öldürücüdür, ancak ilaç olarak kullanıldığında hayat kurtarıcı olur.
- Sembol konusu olan tema üzerine aynı zamanda bir perde çeker; yani temayı **aydınlatırken gizler, gizlerken de aydınlatır**. İnsanlar binlerce yıldır bir fikrin, bir nesnenin anlamını muhatapların olgunluk ve anlayışlarına göre bir takım kalıplar içinde ve kademeli bir şekilde vermişlerdir. Saklı tutulması gereken pek çok bilgiyi semboller kullanarak gizlemişlerdir. Sembol kullanıldığında fikir veya obje başka bir şeye benzetilmekte ve onun içinde adeta kaybedilmektedir. Amaç sıradan kişi ve yetkisizlerin o bilgi ve fikre ulaşamamasıdır. Bu yöntem, İncil'de şu şekilde ifadesini bulmaktadır: *"İncileri domuzlara atmayın."*

Mısır inisiyasyonuna katılıp eğitim gören bir aday, yıllar sonra eğitimini tamamlayıp Osiris Rahibi olmaya hak ka-

zanınca önünde iki seçenek belirirdi. Mısır'da kalıp ülkesinin gelişimine hizmet etmek, ya da bir din kurmak veya bir misyonu yerine getirmek için yabancı ülkelere gitmek. Ketum olacağına yemin eden bu rahip, öğretisini ancak üç kat perdelenmiş bir şekilde mitolojik anlatımlar veya felsefi ekoller vasıtası ile insanlığa aktarabilirdi. Aynı yöntem Musa peygamber kanalı ile Museviliğe ve Kaba-la'ya geçmiştir.

Masonlukta tekris törenini ele alalım. Bu tören ne kadar çok izlenirse izlensin, her seferinde içimizde yeni bir duygu, yeni bir fikir uyandıracaktır. Tekris töreninde henüz çöze-medığımız pek çok sembolizmanın bulunduğu muhakkaktır. Masonik sırlar alegorinin ve sembollerin yorumlarının derinliğindedir.

Aynen, "okyanusların sırrı su damlasında gizli olduğu" halde "kıyı da deryadandır, ama umman değildir" deyi-minde olduğu gibi...

Bu nedenle, Masonluk da sır içinde sırdır; sembollerle örtülü olan bir şeyin sırrıdır. Bu sır, ancak başka bir sır ile açıklanabilir.

Bu sır "**Hakikat**" tir; Hak'tır ve Hakkın Hakkı'dır. Gerçeğin gerçeğidir.

Bu yol şöyle bir seyir izlemektedir:

Zahir (egzoterik) → batınî (ezoterik) → Hakikat

Aynen cevizin içini yiyebilmek için, önce elini boyayan yeşil kabuğu, sonra sert ve kırılması gereken dış kabuğu, en sonra da zarı açmak gerektiği gibi...

Yunus Emre'mizin:

*Beni bende demen, ben ben değilim,
Bir **Ben** vardır bende, benden içeri,
Süleyman kuş dili bilir dediler,
Süleyman var, Süleyman'dan içeri.*

dörtlüğündeki **Ben** ve **Süleyman**, gönül dostu olmayana pek bir şey ifade etmeyecektir!..

- Semboller **bellege çok kolay yerleşir**. Kelimelerle yapılan öğretiler, hiçbir zaman bellek kudretine hitap eden sembollerin yerini tutamazlar. Sembollerle öğrenme çok uzun ömürlü ve kalıcı olur. Ayrıca kişiler, sembollerini eğitim ve kişiliklerine göre farklı algı-larlar. Bir sembolden iki kişi aynı manâyı çıkartamaz. Bu da her bireyin kültürüne göre hakikatten alabilip, özümleyebileceğinin farklı olması sonucunu verir. Herkes '*tasına doldurabildiği kadarını*' kendine mal eder. Halbuki kelimelerle ifade edilen hakikatler için durum başkadır. Keli-

melerle belirtilen hakikat, eğitimli / cahil herkes tarafından aynı şekilde algılanır, değışiklik göstermez. Örnek olarak, "Mala"yı ele alalım. Pek çok harici malayı harç ile tuğlayı birleştirmeye yarayan bir alet olarak tanımlayacaktır. Mason ise malada insanları birbirine bağlayan, pürüzleri düzelten bir anlam bulur. Maladan herkes kendi kültür ve anlayışına göre mana çıkaracaktır. Hıristiyanlara göre haç, Hz. İsa'nın veya bazı tanrısal niteliklerin simgesidir. Hiçbir Hıristiyan; haçın kollarının tez ve antitezi, kesiştikleri noktanın ise sentezi simgelediğini düşünmez. Hiçbir Hıristiyan; yatay kol düşünceyi, dikey kol eylemi sembolize eder demez. Çünkü, Hıristiyanlar için haç ancak belirli şeyleri simgeleyen bir dogmadır.

- Sembol sadece görünen değil, aynı zamanda **etkileyen** bir işarettir. Sembol doğrudan insanın içine ve hislerine hitap eder. Törenlerde Türk bayrağını görüp de gözlerine yaş dolmayan kaç vatandaşımız olabilir ki? Sembol soyut düşüncelere anlaşılabilir bir biçim verebilir; ancak öte yandan somut nesnelere de manevi alana yükseltebilir. Örneğin, güvercinin barışı simgelemesi gibi...

SEMBOLLERİN BOYUTLARI VE MASONİK SEMBOLERİN SINIFLANDIRILMASI

Kabaca bir tasnif yaparsak sembollerini üç boyutta toplayabiliriz.

- 1) **Evrensel Boyut:** Masonluğun dışındaki yorumdur. Ezoterik ekoller, loncalar, tarikatler, dinler gibi topluluklar sembollerini öğretim ve iletişim aracı olarak kullanmışlardır.
- 2) **Masonik Boyut:** Ritüel ve tatbikatlarımızda kullandığımız yorumdur. İyonyen başlıklı sütunun akıl ve hikmeti, dorik başlıklı olanın güzelliği simgelemesi gibi.
- 3) **Kişisel Boyut:** Aşırılığa kaçıp tolerans sınırlarını zorlamadan her Kardeşimizin düşünüp, araştırıp sembollerin yorumunu kişisel görüşleri doğrultusunda yapabilmelidir. Kişisel sembolizma, Masonluğun en önemli faziletlerinden biridir.

Masonik sembollerini şu kategorilere ayırabiliriz :

- a) **Çalışma avadanlıkları :** Çekiç, Cetvel, Taşçı Kalem, vb
- b) **Geometrik şekiller :** Delta, Kare, Küp, Beş Köşeli Yıldız, vb

- c) **Sayılar** : 3, 5, 7, 33, vb
- d) **Renkler** : Mavi, Beyaz, Yeşil, Kırmızı, vb
- e) **Objeler** : Ham Taş, Küp Taş, İp, Beyaz Eldiven, Çalışma Tablosu, vb
- f) **Mimari unsurlar** : Sütunlar, Dönemeçli Merdiven, Damalı Yer Döşemesi, vb
- g) **Hareketler** : Dokunuşlar, Selamlar, Saat Yelkovanı Yönünde Yürüyüş, vb
- h) **Alegorik lejandlar** : Hiram Efsanesi, Kaybolan Kelime, vb

SEMBOLLERLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOKTALAR

Merak edilen konulardan bir tanesi de, tüm sembollerin bir tek sembolden kaynaklanıp, kaynaklanmadığıdır. Max Müller ve Kuhn esas ana sembolün *güneş*, Taylor *gök kubbesi*, Sleek *fırına*, Hildebrandt ise *ay* olduğunu iddia etmişlerdir. Her tez kendi savunusunu yapıp bazı ispatlar ortaya koyabilmekte ise de, genel geçerli kanı sembollerin bir veya birkaç sembole indirgenmesinin mümkün ve doğru olmadığıdır.

Sembolizma düşünce sisteminin bütünlüğünü ve tutarlılığını anlatmada büyük yarar sağlar. Ancak bünyesinde taşıdığı bir tehlike vardır. Geniş hayal gücü in-

sanları, sembollere gerçek anlamlarının çok çok ötesinde ve zorlama manâlar yüklemeye sevkedebilir. Bu sakıncayı her zaman gözönünde bulundurmadan büyük yarar vardır.

Hislerimize hitap eden sembollerini açıklamak çok zor, hatta imkânsızdır.

- "Çay ile ıhlamur arasındaki tad farkını" izah etmeğe çalıştığımızı farzedelim. Bu, bize basit bir iş gibi görünecektir. Her ikisi arasındaki farkı pek güzel bildiğimiz halde, "bunu izah etmek neden güç olsun?" deriz. Fakat, bu tad farkını anlatmağa sıra gelince, işin güçleştiğini ve hattâ mümkün olmadığını anlarız ve bir sürü nafîle izahtan sonra, "*çaydan bir yudum, ıhlamurdan da bir yudum alınız*" deriz. Her ikisinden birer yudum alınca hissettiğimiz tad, çay veya ıhlamurun sembolüdür.
- Yine sıcak bir yaz günü denize açılırız. Denizden gelen serin bir kokunun genzimize işlediğini hissederiz. Bu, deniz kokusudur. Deniz kokusunu kelimelerle tarif etmek mümkün değildir. Ancak bunu, his ile idrak ederiz. İşte, genzimize yayılan bu koku, denizin sembolüdür.

- Keza, renkler de böyledir. Renkler, deneme ve öğretim ile bilinir. Kırmızı rengi tarif edebilir miyiz? Mavi renk nedir? İşte, tarif ve izaha sığmayan bu şeyleri, ancak duyu organlarımız ile idrak ve sembolize ederiz.

Günümüzde pek çok şey, madde ile ifade edilmekte, bazı değerler arka plâna atılmaktadır. Birçok kişi 8 - 10 saatini bilgisayar başında geçirebilmekte ve sosyal insan niteliğini süratle kaybetmektedir. Sanki semboller de önemlerini yitiriyorlarmış gibi bir görüntü doğuruyorsa da bu yanıltır. Max Schlesinger'in **Sembollerin Tarihi** adlı eserine bakalım:

"Tarih bize sembollere olan istegin daha fazla veya daha az olduğu zamanların varlığını göstermektedir. Günümüz kültürlerinde semboller gücünden epey şey yitirmişlerdir. Ancak bunların bir takım kökleri hâlâ ayaktadır. Gündelik yaşam bile yeni semboller yaratmaktadır. Bütün sembollerin günün birinde yerini aydınlanmış bir mantığa bıraktıklarını düşünsek bile, işte özellikle o zaman, insan doğüstü düzeye kaçmakta, gerçeklerin ve bilimin kendisine veremeyeceği mutlulukları arayıp, bulup, tatmaktadır.

İşte bunlar da sembollerle olmaktadır."

Diğer taraftan derinlikler psikolojisi araştırmaları sembollerin insan zihin çalışmalarının **temel taşları** olduğunu ortaya koymuştur. His ve heyecanlarımızı kelimeleştiremediğimizde veya kelimeler yetişemediğinde hızla hislerimizi yüzeye (şuurlu zihnimize) çıkartan **maniveladır** semboller. Aynı zamanda insan zihni onlar sayesinde derin kavramlara ulaşabilmektedir.

Biliyoruz ki, özellikle alet niteliği taşıyan pek çok sembolümüz başka meslek ve kuruluşlarca ve kökleri de çok eskilere dayanılarak kullanılmaktadır. Anadolu'ya bakınca bu sembollerin bir çoğunun operatif loncalarca da, hem de spekülatif değerleri de yüklenmiş olarak kullanıldığını görmekteyiz. Aletlerden Çekiç, Mala, Cetvel, Kılıç, Şakul; resimsel figürlerden Ay ve Güneş, Üçgen ve Üçgen İçindeki Göz, Yıldız; diğer figürlerimizden Merdiven, Nar, köşelerde duran taşlar; sembolik hareketlerden saygı duruşu sırasında sağ elin konumu ve Loca içinde saat yelkovanı yönünde yürüme (circumambulation) üçlü ve beşli dokunuşlar; Açık Celse'de yontulmuş taşın zeytin yağı, şarap ve tohumlarla kutsanması hep kültür ve bölgemiz için tanıdık sembolik belirti-

lerdir. Tüm bu belirti ve işaretlere, aletsel değerlerine ilâveten ve yaratıcı değerlerinden ötürü ahlaki ve felsefi anlamlar da yüklenmiştir. İncelendiğinde görülecektir ki, sembolik aletlerin ahlaki semboller halini alması, Ortadoğu ve Anadolu'nun Araplar tarafından istilası ve Haçlı Seferlerinin sonu arasındaki 5 - 6 yüzyıllık zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. Zanaatlar kendilerini korumak için bir dizi önlem almaya ve sıkı ahlâk kuralları getirmeye gerek görmüşlerdir. Bazı tarikat ve aynı zamanda Ahi zanaat loncalarında peştamal bağlanması (inisiyasyon) ve derece yükseltme törenleri, loca içinde saat yelkovanı yönünde yürüme Masonluktakine, bizdekine çok benzer şekilde uygulamaktadır. Bugün bile, Kapalıçarşı'da kuyumcuların pek çoğunun sabah dükkanlarını açarken, kadifeler içinde sarılı aletlerini tezgahın üzerine koyup önce üzerlerine birkaç damla su serp tiklerini ve sonra ellerini bu aletlerin üzerine bastırarak dua ettikleri görülmektedir.

SEMBOLİK MASONLUK

Sembolizma ve ilk üç derece Masonluğun temelleri oldukları için bu derecelere **Sembolik Masonluk** denilmiştir. Masonluk ve bilgilenme inisiyasyonla başlar ve Kardeşimiz o andan itibaren

sembollerle iç içe geçer. Verilen bu bilgide metafizik kavramlar bulunmaktadır, yani ezoterik yapıya sahiptir. Oysa bilim egzoteriktir. Egzoterik bilgiler her yerde herkese açıktır ve herkesçe aynı şekilde anlaşılır; deneylerle kontrol edilebilir. Ezoterizm metafiziktir, insanın içinde cereyan eder. Sükût ve sükun ister. Sembollerin hissedilmesi, incelenmesi ve anlaşılması ile ezoterizme ulaşılabilir. Aklın kabuğunu kırması, akıl ve hikmeti anlaması için sembolizma bir anahtardır. Ritüellerimizde akıl yerine, **Akıl ve Hikmet** terimi kullanılmıştır. Bu sadece akla güvenen kişinin dünya bilgisinin ilim ve zekâsının ölçüleri ile sınırlı olduğunu gösterir. Locaya devam eden Mason, sembollerinin kaldıracağı etkisini kullanarak ezoterik atmosferi tadar. Ezoterizmi Locada olup bitenleri izleyerek, üzerinde uzun uzun düşünerek, tartışarak ve sonuç çıkararak bizzat kendisi keşfeder. Locada esen bu özel havaya egregore adı verilir ve bu kavram, "*Kardeşleri birbirine kaynaştıran güç anlamındadır*". Tabii ki, bu bağdaştırıcı gücün ana kaynağı sembollerdir. Bir Kardeşimiz şöyle demiştir: "*Burada her şey semboldür. Ara bulursun, çalış öğrenirsin.*"...Sembollerin dili yalan tanımaz, riya ve yapmacık bilmez. Daima doğruyu, doğruluğu ve samimiyeti aksettirir. Biz Ma-

sonların 'sembolik dili' benimsemişi ve asırlar boyu muhafaza etmesinin sebeplerinden biri de budur...

Sonuç olarak, hiçbirimizin sembolleri ve sembolizmi kesin bir dille açıklayıp çerçevelemeye ve genellemeye hakkımız yoktur. Bunu sadece kendi kişisel yorumlarımız olarak değerlendirebiliriz. Başka bir anlamda sembolizm masonik düşünceyi; bir labirentten çıkartarak özgürlüğe karıştıran, Ariadne'nin ip yumağına benzer... :

"...Thesus, Girit adasına Minotor ile savaşmaya geldiği vakit; ona aşık olan Ariadne Minotor'un bulunduğu Labirintos (labirent sözcüğü-

nün köküdür) mağara ve dehlizlerinde kaybolmaması için ona bir ip yumağı vermiş; Thesus da dehlizlerde dolaşırken ipi bırakmış sonra ipi toplayarak dışarı çıkmıştır."

Bu nedenle, her Mason simgelerinin yorumlanması çalışmasını bizzat yapmalıdır. Semboller sonsuzluğa yönelmemiz hususunda bize sevgiyle yardım ederler. Zira sonsuzdan geliyoruz ve bu dünyadaki yolculuğumuzu sonsuza doğru yapıyoruz.

Ve işte semboller, zaman ölçüsüzlüğünde yolumuzu kaybetmemize engel olan yol gösterici levhaları, koruyucuları temsil ediyorlar...

KAYNAKLAR

Necip ARIDURU, Simgeler

Reşat ATABEK, Semboller

Kemal ATLI, Semboller Hakkında

Tamer AYAN, Masonik Sembollerin Sırları

Murat Özgen AYFER, Masonik Sözlük

Ali Nahit BABAĞLU, Sembolizmin Kökenleri Üzerine

Koparal ÇERMAN, Ritüellerimizdeki Allegori ve Semboller

Tankut DOĞDU, Simgeler ve Simgesel Dil Kullanmanın Gerekliği

Yıldırım EKMEKÇİLER, Sembolizm, Masonluk ve Ezoterizm

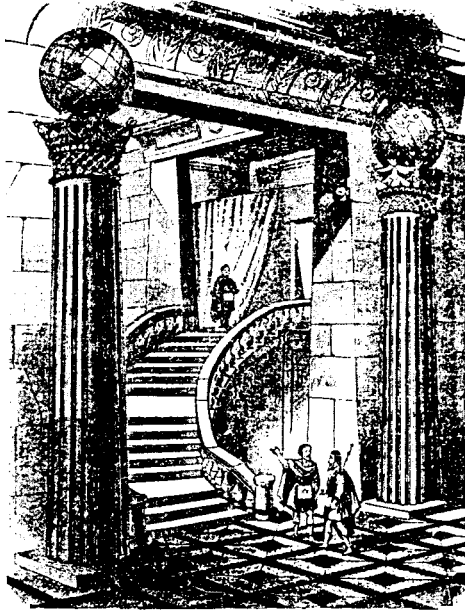
Sahir ERMAN, Tekrisin Sembolizması

Necmettin ERSOY, Semboller ve Yorumlarla Görünenden Görünmeyene

İlhan GÜNGÖREN, Semboller ve Bilim

Zeki KARAKİMSELİ, Sembolizma

Yılmaz KARAKOYUNLU, Sembollerin Yorum Güçlüğü ve Aydınlanma Gereği
Victor MAAG, Hür Masonlukta Semboller
Mişel MARGULİES, Önlük, Tarihçe ve Sembolizma
Ahmet ÖRS, Semboller
Mutlu PAYASLIOĞLU, Evrensel Işık / Sembolizm
Antonio ROMERO, Hitit Öncesi Anadolu Kültürlerinde Simgecilik
Neşet SİRMAN, Semboller ve Sembolizma Üstüne
Türkhan SLEM, Semboller
Tayfur TARHAN, Sembol ve Allegori
Raşid TEMEL, Sembolizm
Raşid TEMEL, Semboller Ne diyor
İskender TARGAÇ, Philosophy Under The Veil Of The Masonic Symbolizm
James WASSERMAN, Art And Symbols Of The Occult

MERHABA FELSEFE – III^(*) NEDİR BU ESTETİK?

Bolar İREN

HELLO PHILOSOPHY - III: WHAT IS AESTHETICS? :

Beauty is a concept Freemasons come across at least twice during each Lodge meeting. It is a concept that gives meaning to the Junior Warden's column. The theme is beauty and/or the aesthetics, a concept which can be evaluated in terms of philosophy. What do we understand from the word "beauty"? "The best", "Competent" , "High morals" or "Very pleasant"? Although these qualities are in harmony with each other, they contradict one another at the same time. We usually have rational and logical relations with the objects around us, but at the same time approach them from an aesthetic point of view. We, human beings are not satisfied with the environment that we are born into, but we also live in a world that we create ourselves. We have a cultural world apart from the natural one in which arts play an important role. Just as we look at our natural surroundings, we look at arts from an aesthetic point of view and evaluate each object as beautiful or ugly. Is there a universal concept for "beauty" in nature or in a work of art? This is an ongoing argument; however, we know that there has never been an absolute beauty in any period of time...

(*) Bolar İREN K.'in "Merhaba Felsefe" serisinin 1. ve 2. makaleleri Mimar Sinan Dergimizin 115. ve 120. sayılarında yayınlanmıştır.

Zaman tam öğlen vaktidir...

Halk, fakiri zengini, tüccarı işsizi, bilgisi delisi, genci yaşlısı, velhasıl tamamı, alanda sultanlarını beklemektedirler. Belli ki, bu gün önemli bir gündür. Ve halkın yüzünden bellidir ki, aynı zamanda mutlu bir müjdenin beklenişidir bu. Uzun sürmez bekleyiş; biraz sonra kalabalıkta bir dalgalanma olur, kır atının üzerinde sultan, yanında vezirleri ve diğer saray görevlileri alana girerler. Seyisler koşuşur, atlar çekilir, sultan ve erkâna saygıyla yol açılır. Belli olur ki bugün, tek Yaradan'a adanmış ilk mabedin temeli atılacaktır.

Sultan, inşaat alanına ağır ağır yürür, sağında ve solunda duran vezirlerine şöyle bir bakar; temele ilk taşı koymadan önce ellerini göğe kaldırıp Yaradan'ına yakarır: *"Tanrım, akıl ve hikmet yapacağımız bu işte bize yol göstersiz."*

Sultan cümlesini henüz tamamlamıştır ki, sağında duran baş veziri duanın eksik kısmını tamamlamak üzere kulağına fısıldar: *"Kuvvet aklımızı desteklesin ki, bu işin altından kalkabilelim sultanım. Aklın ürettiğini gerçekleştirecek güç olmazsa ortada, nasıl gerçekleştiriz düşümüzü?"...*

Sultan, tam duasını vezirinin önerisine uyararak yenileyecektir ki, bu kez solundaki ikinci vezir atılır ve *"Bir dakika."* der, *"Bizim istediğimiz hikmet sahibi bir aklın, güçten de destek alarak ürettiği kaba bir ürün müdür yalnızca? Tabii ki değildir. Çünkü, benden daha iyi bilirsiniz ki, her yapıt kendi kişiliğiyle bir yapıttır. O halde, Tanrı'ya yakarırken aklımızı güzellikle süslemesini de istemeliyiz. Bu sayede yapacağımız iş akla uygun, güçlü ve güzel olsun ki aynı zamanda özgür ve özgün olsun."...*

Sultan, tereddüt etmeden bu öneriyi de onaylar ve dua şu şekilde tamamlanır: *"Akıl ve hikmet bize yol göstersiz; kuvvet onu desteklesin ve güzellik onu süslesin."*

Ve böylece, sonradan **"İnsanlık Mabedi"** diye de anılacak olan ilk mabedin temeli atılır.

Evet güzellik...

Bu kavram, bir Mason'un her toplantıda en az iki kez duyduğu, İkinci Nazır'ın sütununa anlam veren güzellik kavramı. Seçilen konu güzellik ve/veya onu felsefi yönden irdeleyen estetik.

GÜZEL

Konuşulan konu estetik ise, "güzel" sözcüğünün bir terim olarak belli bir anlamda kullanılması gerekir. Bu sözcüğün hangi anlamda kullanıldığını baştan belirlemeliyiz. "Güzel" sözcüğünden ne anlıyoruz? "Çok iyi", "yetkin olan" bir şey mi, yoksa "ahlâksal açıdan" yüksek, veya "çok hoş" olan" bir şey mi? Bu özellikler zaman zaman birbirleriyle uyuşmasına karşın çoğu zaman da kesin farklılıklar gösterirler. Bir şey hem **İyi**, hem **Güzel** olabileceği gibi, **İyi** ama **Güzel** olamayabilir de. Örneğin, iyi bir kimse çirkin olabileceği gibi, kötü biri de güzel olabilir, değil mi?

Çevremizdeki nesnelere yalnızca zihinsel, mantıksal, akılcı ilişkiler kurmayız, aynı zamanda estetik ilişkiler de kurarız. Bir manzara, bir ağaç veya bir insana estetik değerler verir ve onu güzel ya da çirkin olarak değerlendiririz. Diğer yönden biz, insan olarak, yalnız içinde doğup büyüdüğümüz ve bize hazır olarak verilmiş doğal ortamda yaşamayız. Biz bu doğal ortamda hazır bulmadığımız, kendi üretip yarattığımız bir başka evren içinde de yaşarız. Yani doğal evrenin dışında bir de kültür evrenimiz vardır. İnsanın bağlı bulunduğu toplumdan ve bu toplumun kurumlarından başlayarak, bu kültür evreni tüm tarih içinde insanı kuşatır. Söz konusu evrende sanat yapıtları önemli yer tutar. Sanat yapıtları karşısında da biz, tıpkı doğal nesnelere olduğu gibi, estetik tavır alır ve onları güzel, ya da çirkin diye değerlendiririz.

Bu iki tür güzellik, yani doğal ve kültürel güzellikler Antik zamanlardan beri hep birbirinden ayrı tutulmuş; kimi zaman, naturalist anlayışta olduğu gibi, doğanın güzelliği sanatın güzelliği için bir örnek, bir model olarak kabul edilmiş, kimi zaman da, ekspresyonist anlayışta olduğu gibi gerçek güzelliğin sanat yapıtlarında olduğu öne sürülmüştür. Ama, mistik güzellik anlayışı dışında, her iki güzellik anlayışı da güzelliği yeryüzünde, ya da sanat yapıtında aramışlardır. (1)

Güzellik ister doğada olsun, ister sanatta olsun, güzel şudur veya şu değildir diyebileceğimiz evrensel bir "güzellik" kavramı olabilir mi? Örneğin sıradan bir Batılı'nın Türk müziğini güzel bulması için çok özel çaba sarf etmesi gerekmez mi? Veya bir Eskimo'nun Hint müziğinden hoşlanması için... Ben, madrigal (*) dinlemek istemem, çünkü güzel bulmuyorum. Bu, madrigalin güzel olmadığını mı, yoksa benim

---

(*) *İnce, sevecen bir düşüncüyü, ya da çarpıcı iltifatları dile getiren şiirlerin 14. yy'da İtalya'da şarkıya dönüştürülmüş hali. (Büyük Larousse Cilt12, s. 7650)*

güzel kavramından yoksun olduğumu mu kanıtlar? Üzerinde hâlâ tartışılmasına rağmen genel kanı odur ki, hiç bir zaman dilimi içinde mutlak güzellik yoktur. Her çağ gerçek dünyayı kendi ideallerine bağlamış; güzel olanı bu ideallere uygun düşen şey olarak görmüştür. Bunun için güzellik ideali tarih içinde sürekli olarak değişim göstermiştir. Ve bu nedenle gerek Pythagorasçı estetiğin takipçisi olan yontu ustası Polykleitos'un, gerekse Rönesans'ın ünlü ressamı Michel Angelo'nun güzelliğin mutlak yasalarını taşıyan insan vücudu orantılarını bulmak için verdikleri çaba başarısız olmuştur. (2) Genel ölçüsü yoksa öyleyse nedir bu "aklımızı süsleyecek" olan "güzellik"? İşte "estetik" bu sorunun cevabını bulmaya çalışıyor.

Güzelle ilişkinin yoğunluğu da kişiden kişiye farklılık gösterir. Güzel kimileri için sıradan bir değer olurken, kimileri için bir yaşam tarzıdır. Kimi herhangi bir güzelle yetinir, kimi güzelin güzelini arar. Kimileri için basit bir tüketim konusu, kimileri için yetkin bir üretim alanıdır. Kimileri için bir oyalanmadır, kimileri için insana insanı gösterendir. Kimi verilmiş, hazır bir güzelle yetinir, kimi güzeli arar. Kimi için güneşin batışı, kuşların ötüşü yeterli güzelliştir; kimi için bu doğal güzellikler yetmez, güzelliği sanatta arar.

Beğeni kavramı öteden beri estetik'de bir problem olmuştur ve üzerinde tartışılmıştır. Beğeni ve estetik yargıları diğer yargılarla, örneğin bilgi ile karşılaştırıldıklarında, kendilerine özgü olduklarını gözlemliyoruz. Bilgi yargıları genel gerçeği, kesinliği gösterir. Yerçekimi veya birleşik kaplar prensipleri dünyanın her yerinde herkes için aynıdır. Aksi kanıtlanmadığı sürece kimse bunları reddetmez. Buna karşılık beğeni için doğal olarak aynı şey söylenemez. Bugün güzel bulduğumuzu, yarın da güzel olarak kabul edeceğimizi veya bizim güzel bulduğumuzu bir başkasının güzel bulacağını savunabilir miyiz? Hayır. Öyleyse beğeni yargıları estetik yargıların sorunudur ve her sorun gibi bu sorunu da felsefe sorgular. Bu sorunla ilgili çözüm denemeleri iki ayrı tavrda olgunlaşır. Birincisi, *mutlakçı* görüş olup, beğeni yargılarının herkes için genel olduğu, diğeri ise bu yargıların kişisel olduğu, yani *relativ* olduğu görüşüdür.

ESTETİK

İnsanoğlu çevresindeki nesnelere farklı tepkiler gösterdiği gibi yarattığı nesnelere de farklı nedenlerle oluşturur. Örneğin, nesnelere gösterdiğimiz tepkilerden biri merak etmek olup, bu tepkimizin sonucun-

da bilgi ve bilim oluşmaktadır. Öte yandan iyi ve mutluluk verici bir amaç güden eylemlerimiz ise ahlâki ve siyasi eylemlerimizdir. Bunlardan farklı duygu veren bir faaliyetimiz daha vardır ki, bu doğada hazır bulduğumuz veya kendi yarattığımız nesnelere algılarken hissettiğimiz hoş ve haz verici duygu ve heyecandır. Bu duygu genel olarak "güzel" diye sıfatlandırdığımız nesnelere karşı duyulan duygudur ve işte bu nesnelere incelenmesi ile ilgili felsefi disipline estetik adı verilir. Bir başka deyişle "estetik" biliminin olmazsa olmaz "temel taşı" güzel veya güzel olandır. Ancak estetik yalnızca güzel olanın bilimidir demek eksik bir tanımlama olur. Geçici olarak şöyle bir tanımlama daha kapsamlı olur: "Estetik, insanın çevresinde var olan, insanın pratik etkinliği içinde yarattığı ve gerçeği yansıtan sanatta saptanabilen tüm estetik değerleri araştıran bilimdir" veya "gerçekliğin insanlar tarafından estetik özümlemesinin bilimidir." (3)

Estetik sözcüğü, Yunanca duymak, algılamak anlamına gelen **Aisthanesthai** ve duygu, duyum anlamına gelen **Aisthesis** sözcüklerinden köklenmektedir. İlk kez bugünkü anlamında 1750 yılında Alman filozof Alexander Gottlieb Baumgarten tarafından **Aesthetica** adlı yapıtında kullanılmıştır. Günümüzde, Türkçe de dahil olmak üzere, bir çok dilde estetik davranış, estetik duruş, estetik cerrahi, sınai estetik tamlamalarında olduğu gibi, yanlış ve eksik olarak "güzel olan şey veya doğrudan güzel" olarak kullanılmaktadır.

Fransız estetikçisi Etienne Souriau "*Clefs Pour L'Esthétique*" isimli yapıtında, estetik, düşüncenin dönüşlü (réflexive) bir biçimdir; yani, aklın kendi eylemi üzerinde durup düşünmesidir. Hangi eylemi? Kendisine ulu tapınakları, sarayları, heykelleri, resimleri, müziği ve edebiyatı yaratma olanağı veren eylemi üzerine düşünmesidir, şeklinde bir tanım getiriyor ki, bu estetiğin bugün en genel ama en çok kabul gören tanımlarından biridir. (4)

Bu tanımlamayı şimdilik esas alırsak, burada insan **kendi** sanatçı eylemini sorguladığına göre, her zaman ve her yer için geçerli evrensel bir estetik kuramından da söz edilemez. Bu nedenle, "estetik, salt güzelliklerin bilimidir" önerisi, "hangi zaman diliminde, hangi toplumsal ve ekonomik yapıda, hangi güzelliklerin bilimidir?" sorusuyla birlikte değerlendirilmelidir. Her zamanın ve her toplumun kendine özel uygarlık düşüncesi vardır. Selimiye Camii'nin bizi etkileyen mimari güzelliği, saz kulübelerde yaşayan Afrika yerlisini binanın boyutları açısından etkileyebilir ama güzellik anlamında aynı yoğunlukta etkileyemez. (5) Kaldı ki, mutlak güzelliği savunan Platon'cu yaklaşımın

uzantısı olan, "*Estetik, salt güzelin bilimidir*" önerisi günümüzde artık reddedilmektedir. Bu öneriyi reddedenler öncelikle her güzelliğin sanat, her sanatın da güzel olamayacağını savunuyorlar. Örnek olarak çok güzel bir günbatımının estetik bir niteliği olamayacağı gibi, Orwell'in 1984'ünde olduğu gibi insanlığın geleceği için çok çirkin (korkunç) mesajlar veren bir sanat eserinin de çok estetik olabileceğini söylüyorlar. Gerçekten de güzellik Antik estetiğin temelini oluşturur. Antik düşünürler ahlâk sorununu iyi kavramı ile, dinî sorunları kutsal kavramı ile açıkladıkları gibi estetik sorunları da **mutlak güzellik** ile çözüme yoluna gitmişlerdir. Onlar, sanat = güzellik, güzellik = âhenk, âhenk = orantılar mantığından hareketle, yüz yıllar boyu estetiğin temel formülü olan **Altın Kesim** (*) (*Sayı*) i önermişlerdir. Bu geometrik yasanın tüm yansımasını Antik Yunan vazolarında görmek mümkünken, buna karşı Dünya'nın öbür ucunda, Japon çömlekçiler, "*gerçek güzelliğin düzenli olamayacağı*" düşüncesinden hareketle yaptıkları çömleklerin şekillerini kasten bozmuşlardır. Bu tartışmaya Herbet Rear, Sanatın Anlamı adlı eserinde, sanat ile güzelliği birbirinden ayırmakla, sanatın güzellikle ilgisi olmadığını savunarak son vermeye çalışıyor. Ona göre, "*Sanatın amacı, duyduğumuzu başkalarına ulaştırmaktır, güzellik ise bazı biçimlerin bize verdiği duyudur. Sanatın güzellik olması şart değildir.*"⁽⁶⁾ Bu öneri şöyle de desteklenebilir sanırım: İnsanlar algıladıkları nesne ile kendi idealleri arasında bir uyum buldukları zaman o nesneyi güzel olarak, oysa idealleri ile çelişen bir nesne ile karşılaştıkları zaman o nesneyi çirkin olarak duyumsarlar. Güzel olanla çirkin olanın kesinlikle **karşılıklı ortak ilişkileri** vardır. Bu ilişki göz ardı edilirse geriye yalnızca güzel olanın varlığının tanınması kalır ki, bu da estetik bilimini tamamen anlamsız kılar. Karanlık olmazsa aydınlığın değeri kalır mı?

Buraya kadar söylediklerimden şu ikilem çıkıyor: Bir, estetik "iyi" ve "doğru" kavramları gibi, "*güzellik*" kavramının olgusudur; iki, Lenin'in dediği gibi, estetik öyle bir sanat olgusudur ki bu olgu insanın aynı zamanda sanat etkinliğindeki en yüksek anlatımdır. Kısaca estetik, (a) "*salt güzelliğin felsefesidir*", (b) "*sanatın felsefesidir*". Estetik konusundaki bu uzlaşmazlığın hâlâ sürüp gitmesine karşın, bizim

---

(*) *Altın Kesim*'de belli bir doğru o şekilde kesilmeli ki, kısa kısmın uzun kısma oranı, uzun kısmın bütüne olan oranına eşit olsun. Böyle bir kesim sonucunda kabaca 5/8, 8/13, 13/21 gibi orantı elde edilir. Altın sayı kabaca 1.618'dir. Birçok kuramcıya göre bu sayı görünen evren yapısının anahtarlarından biridir: Bulutların biçimleri, yaprakların dalda dizilişleri, insan vücudunun orantısı gibi. (Meydan Larousse, cilt 11, s 60-61)

kendi sonucumuza varabilmemiz için tartışma tarihin neresinde başlamış, nasıl gelişip günümüze gelmiş, bir göz atmamız lazım.

ESTETİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ

Antik Çağ Estetiği

Güzelliğin özünü kavramak için gösterilen tarihteki ilk çabalar Pythagor'cu okula bağlı Yunan filozofları tarafından yapılmıştı. Antik estetik anlayışının genel kabul gören ilkesi, "*İyilik*", "*Hakikat*", "*Erdem*", "*Güzellik*" bir ve aynı şeydir; bunlar özdeş değerlerdir. Bu nedenle de ilkçağ sanat anlayışına göre sanatçı, toplumsal sorumluluğu olan ve bu bilinci diğerleriyle paylaşan kişidir. Herakleitos güzel olanın görece bir özellik taşıdığını savunmuş, Platon ise, idealist bir yaklaşımla, güzelliğin özünün maddi oranlara göre değil, güzel olan nesnenin ideal örneğine ne denli uyduğuna göre belirleneceğinden söz etmiştir. Ona göre çeşitli sanatlar varlığın dış görünüşünün taklitleri (mimesis)(*) , yansımalarıdır. Zaten duyularımızla algıladığımız dış dünya da bir taklittir. Güzellik bu dış dünyada zaten var olan güzelliğin bir yansımasıdır. Özellikle geometrik şekillerle ilgili olarak Platon şöyle der: "*Formların güzelliği deyince ben düz veya çember şeklinde olan, pergel, cetvel ve gönye ile çizildiği şekilde düzeyleri ve küpleri (geometrik şekilleri) kastediyorum. Bunlar,... daima vardılar, özleri gereği güzeldirler ve belirli, kendilerine özgü bir haz duygusuna götürürler.*" (7) Bu durumda, Platon'a göre, sanatçı taklidin taklidini gerçekleştirir. Sanat doğayı taklit ettiğine göre, sanatçılar gerçekler yerine görünümlerle uğraşırlar; yani kopyanın kopyasını yaparak insanları gerçeklerden uzaklaştırırlar. Bu nedenle Platon ideal devletinde sanatçılara yer vermez.

Platon'a göre güzellik dört ayrı aşamada kendini gösterir: Birincisi be-densel güzelliktir; hissedilebilen şekillerin sevgisiyle elde edilir. İkincisi moral güzelliktir; ruhların sevgisi ile ulaşılabılır. Üçüncü güzel-lik türü ise entelektüel güzelliktir ki, bu da bilimin elde edilme aşkıdır. Dördüncü ve son güzellik ise mutlak güzellik olup "*Idea*"ya ulaşılması ile elde edilir. Bu son aşama en üstün güzellik olduğu gibi en üstün iyidir de. (8)

(*) Yunanca **mimetishai** (taklit etmek) sözcüğünden gelen bu kelimenin tam Türkçe karşılığı olmakla birlikte yer yer taklit etme, yer yer de yansıtma anlamında kullanılmaktadır.

Aristoteles ise, sanatın temelindeki taklidin (mimesis) oluşu konusunda Platon'la aynı düşünceyi paylaşmasına karşın, doğadaki nesneyi duygularımızın dışındaki dünyadan çekip almış ve sanatçının ürettiği formla bir araya koymuş ve her ikisinin de farklı güzellikleri ve estetik yasaları olduğunu savunmuştur.. Bundan ötürü sanatçının taklit ettikleri duyu dünyasından olmakla beraber, genel olanı da yansıtabilir. Aristoteles güzelliğe düzen ve boyut da getirmiştir. Poetika'sında ".....güzel, sadece içine aldığı parçaların uygun bir düzenini göstermez, aynı zamanda onun gelişi güzel olmayan bir **büyüklüğü** de vardır; çünkü; **güzel düzene** ve **büyükliğe dayanır**. Bundan ötürü çok küçük bir şey güzel olamaz, çünkü kavrayışımız, algılanılmayacak kadar küçük olanın sınırlarında dağılır. Çok büyük bir şey güzel olamaz, çünkü bir defada kavranamayacağı gibi bütünlüğü de kaybolur." diyor. Sanat yapıtında zorunlu bir birlik (Unitas in multituduno) vardır. Birlik, uyum, parçaların zorunlu bağlantısı ve düzen (ordo) güzeli oluşturur. "Güzelliğin temel formları, düzen ve sınırlılıktır; yani çoğu matematik disiplinler tarafından kanıtlanan şeylerdir." (9) Platon'un aksine, şairleri, yani sanatçıları filozoflardan aşağı, önemsiz kimseler olarak görmeyen Aristoteles, duyularla algılanır gerçeği de, Platon gibi hor görmez. O, bu yapıtlar vasıtasıyla "uyandırılan coşkular toplumsal bir sona, arıtmaya (catharsis) (*) yarar." demektedir. İnsanların tutkusal bir takım gereksinimleri vardır, yoğun coşkulara açtırlar. Sanatçı bu tutkuları artırır, yani onları yüceltir, uyumlu bir duruma getirir. Bununla sanatçıya, yapıtları aracılığıyla (özellikle de tragedyalarla) topluma "hayatı açıklama" görevini yüklemiştir.

Orta Çağ Estetiği

Orta Çağa gelindiğinde, sürekli olarak varoluşun bütününün güzelliğinden söz edilir. Bu dönemin tarihi karanlık noktalar ve çelişkilerle yüklü olsa da, Orta Çağ kuramcılarının yazılarında beliren evren görüntüsü ışık ve iyimserlikle yüklüdür. Tekvinde, altıncı günün sonunda Tanrı'nın yaptığı her şeyin iyi olduğunu gördüğü (Tekvin 1:31) yazar; Aziz Augustinus'un anlattığı Süleyman Bilgeliliği kitablığında da, Orta Çağlılar Tanrı'nın dünyayı sayı, ağırlık ve ölçüyü temel alarak

---

(*) Aristoteles, **catharsis** terimini şöyle açıklıyor. "Tragedyanın ödevi, uyandırdığı acıma ve korku duygularıyla ruhu tutkulardan temizlemektir." Tıpkı acı bir ilacın vücuttan hastalıkları, zararlı şeyleri atıp temizleyişi gibi.

yaratmış olduğunu öğretiyorlardı. Bunlar kozmolojik kategoriler olmanın yanında *Estetik Kategoriler* ve *Metafizik İyi*'nin tezahürleriydi. Bu çağda ideal güzelliğin yansıması olarak dünyanın güzelliği, Platon kökenlidir, denebilir. (10)

Diğer taraftan, Orta Çağ Skolastik dönemin estetiği, insan vücudunun güzelliğini küçümseyen, onu ruh için zararlı ve tehlikeli gören, insanın çevresinde devamlı olarak melekler ve ermişler gibi tinsel varlıkların bulunduğunu anlatmaya çalışan bir estetikdir. Sanatı, dinin dogmalarını açıklamaya adanmış bir estetikdir. Sanat ikinci planda gelir. Güzelye yine güzeldir ama ölçü sanat değildir. Güzelye, Tanrı'nın yaratışındaki ustalıktır. İnsan güzelliği ararken, aslında Tanrı'yı aramaktadır.

Bu dönemin sözü edilmesi gereken düşünürü Aziz Augustinus'a göre Tanrısal düzen ve uyum, doğada ve -bir dereceye kadar- sanatta yansıyor olsa dahi, algılarla kavranabilen nesnelere duyuları dünyevi şeylere bağlamakta ve aklın, değişmeyen sonsuz şeyi düşünmesini, kavramasını önlemektedir. Ruhun Tanrı katına yükselişinde insana, sanat ve doğal güzellikler değil, görünmeyen şeyler yol gösterir. Augustinus'a göre bir sanat dalı olarak müzik, resimden daha önemlidir, ama en önemlisi Kutsal Kitaptır. (11) Kendisi İtiraflar isimli kitabında, sürekli olarak kutsal müziğin güzelliğinin çekiciliğine kapılmaktan korkan inançlı insanların ikileminden söz eder. (12)

Estetiğe Yeni Bir Soluk: Rönesans

Rönesans estetiğini Etienne Souriau kısaca şöyle yorumluyor. "*Kolomb'un Amerika'yı buluşuyla, Leonardo'nun ışık-gölge'yi buluşu aynı zamana rastlar. Bu ikinci buluş, birincisi kadar önemli sonuçlar doğurmuş, insanın dünyasını şaşırtacak biçimde genişletmiştir. Bununla, insanın gözü ve ruhu, en aydınlık nokta ile en karanlık nokta arasında sonsuz bir aranın bulunduğunu ve bu aranın sayısız varlıkla dolu olduğunu fark etmiştir.*"

Ayrıca bu buluş, o güne kadar ayrı alanlarda iş gören iki farklı gücü, bilimi ve estetiği yan yana getirmiştir. Rönesans estetiği, doğanın incelenmesini matematiksel olarak geliştirmekten korkmaz. Oranların, "*Kutsal Oran'ın araştırılmasına girişir; ünlü altın kesim*"e üstün bir artistik saygı kazandırır. Geometrik perspektifin sevinçlerine bi-

rakır kendini; uzayın, alanın ele gelişinin bir başka biçimine doğru bir atılımdır bu. Çünkü bu, matematiksel yeni güzelliklerin kaynağıdır. Leonardo da Vinci, "Doğanın incelenmesi her şeyden önce sayısal verilerin araştırılması olmalıdır" diyerek, hem geleceğin Gallile'sini yönlendiriyor, hem de biçimler biliminin temelini atıyordu.

Rönesans estetiğinde, Orta Çağ ile kıyaslandığı zaman, sanatların hiyerarşisi de değişmiştir. Orta Çağda başı çeken sanat müziktir. Hatta bir sanattan öte bir bilimdir müzik. Resim ya da heykel, el zanaatlarıdır. Oysa Rönesans estetiği sanatları eşit kılar. Da Vinci'nin ünlü "Resim düşsel bir şeydir" sözü, dikkatleri resim çalışmalarında düşüncenin payına çekmekle kalmamış, ona saygınlık da kazandırmıştır."(13)

Kant'ın Estetiği:

Zaman içinde estetik metafizik bir kavram olmaktan çıkıp bilimsel bir laboratuvar çalışmasına dönüşmeye başlayacaktır. Bundan filozoflar da yararlanmaya başlayacaklar ve bu boyutta Kant, Hegel ve Bergson öncü filozoflar olarak görünecekler.

Kant'a göre, sanatçının görevi, sanatının koşullarına uymak ve aynı zamanda güzel olacak bir nesneyi üretmektir. Bu durumda sanatçı, bir dâhi olarak, sanatın amacını gerçekleştirecek, ama aynı anda zevk duygularını doyurmak gibi genel bir estetik amacı yerine getirecektir.

Kant, iki değeri birbirinden ayırır. Bunlar hoş ve güzel değerleridir. Kant'a göre hoş; kaynağı duygusal olan, insanın kişisel eğilimleri ile ilgili olan şeydir. Bir yemekten, bir içkiden veya bir çiçekten hoşlanmak gibi. Bu seçimleri yapan kişilerin her biri kendi yönünde haklıdır, çünkü bu seçimler o kimselerin kişisel eğilimleri ve duyu nitelikleri ile ilgilidir. Ama bir şey güzel dediğimizde iş farklı olur. Çünkü o zaman herkesten o şeyi güzel bulmasını bekleriz. Aynı hazzın herkeste bulunmasını bekleriz. O halde beğeni yargısının bir genelliği, dayandığı bir temel ve bir prensip vardır. Kant'a göre bu zorunlu haz, ortak ve kişi-üstü bir hazdır. Beğeni yargılarının dayandığı prensip *ortak estetik duygusu*'dur. (14)

Kant'ın felsefesinde estetik, belirlenmişlik ile özgür olanın arasında bir yeredir. Örneğin bilimde belirlenmişlik vardır, özgür değildir. Ahlâk ise özgürdür. Ama estetik ne salt bilimsel olabilir, ne de olabildi-

ğince bağımsız. Estetik duygu, bilgiden, tattan, yararlılıktan ve kullanıştan tamamen farklı bir şeydir. O bunların arasında "*kendine özgü*" bir yerdedir. Hatta Kant'dan beri sanatın hür olan ve hür olmayan sanatlar olarak ikiye ayrıldığını görebiliriz. Hür sanatlar güzel sanatlar olarak da ifade edildiği gibi, hür olmayan sanatlar, Türkçe'de "*zanaat*" diye adlandırdığımız dülgerlik, kuyumculuk gibi el becerisine dayanan sanatlar olarak belirlenir. Hür güzellik salt estetik amaca hizmet ettiği gibi, hür olmayan güzel, bu estetik amacın yanı sıra estetik olmayan bir amaca da hizmet eder. Doğal olarak bu düşünce hangi sanatların "*güzel sanatlar*", hangi sanatların "*tatbiki sanatlar*" olduğu tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Örneğin, resim sanatı kesinlikle güzel sanatlar dalına girer de, tapınak, ev, saray inşa eden ve ancak bu amaçlarına zarar vermeyecek estetik yaklaşımla sınırlı olan mimarlık girer mi veya bugünkü adıyla seramik sanatı dediğimiz sanat girer mi, hâlâ tartışılmaktadır.

Hegel'in Estetiği:

Hegel ise estetiği "*güzel sanatların felsefesi*" olarak tanımlar. Ona göre estetiğin etkinlik alanı uçsuz bucaksız güzellikler ülkesidir. Güzel ise düşüncenin duygusal belirlenişidir. Sanattaki güzellik yaratılmış ve aklın ikinci kez doğurduğu bir güzellik olduğu için, doğadan ve onun yansımalarından tabii ki daha gelişmiştir. Genel olarak sanat gereksinimi, insanın iç ve dış dünyasını tanımaya varması sonucu, bizzat kendinin tanıdığı bir nesne yapmaya iten rasyonel (akılsal) bir gereksinimdir. Onun estetik görüşleri arasında bugün bile yeni ve geçerli sayılabilecek savlardan bir tanesi, sanattaki güzellik ile doğadaki güzellik arasında bir ayırım yapması ve sanattaki güzelliği doğadaki güzellikten üstün tutmasıdır. Dolayısıyla, Hegel'e göre sanat doğanın bir taklidi olmadığı gibi, gerçeğe bağlı da değildir. Zaten elinde doğa ile gerçeklik açısından yarışabileceği olanaklar da yoktur. Hegel, daha da ileriye giderek taklitçi estetiği savunanları eleştirmiş ve içinde en az taklit taşıyan şiiri en yüce sanat olarak ilan edip, onu "aklın en yetkin anlatımı" olarak tanımlamıştır. (15)

Marksist Estetik:

Hegel, estetiği akılla bağdaştırırken, Marks konuya biraz daha değişik yaklaşmış, bunun "*dünyayı algılama biçimlerinden biri*" olduğunu söylemiştir. Yani estetik, bir "*bilgi biçimidir.*" Marks'a göre, "*İnsan-*

nın müzik duygusunu ancak müzik uyandırabilir ve müzikten anlamayan bir kulak için en güzel müziğin bile bir anlamı yoktur..." (16) Marks'ın bu önermeleri onun ilk gençlik yıllarına ait olduğu için, Marksistler tarafından bile çok ciddiye alınmaz. Daha sonraki yazılarında "güzellik" gibi soyut kavramlara pek değinmemiştir. Adeta bu konuları kendisini izleyen düşünürlere bırakmıştır. Gerçekten de Plehanov, Lenin ve Claudwell gibi düşünürler bu konunun üstüne eğilmişler ve soruna diyalektik maddeciliğin ilkelerine uygun çözümler aramışlardır. Örneğin Plehanov güzelliği fayda ilkesine göre açıklama yoluna gitmiş, eskiden faydalı olan şeylerin, zamanla faydalı olmaktan çıkmaları sonucu artık güzel sayıldıklarını savunmuştur. Kızılderililerin boyunlarına taktıkları hayvan dişlerini örnek olarak vererek, bunların estetik birer süs eşyası olmadan önce cesaret verici birer sihir olduklarını iddia etmiştir.⁽¹⁷⁾ Marksist düşünürler sanatı, sanatçının üretmesine karşın, bu ürünün sonuçta -gerek toplumsal, gerek tarihsel ve gerekse ekonomik nedenlerden ötürü- toplumun ortak ürünü olduğunu savunmuşlardır.

Bir çağdaş estetikçi: Benedetto Croce

Modern zamanların en önemli estetikçilerinden sayılan Benedetto Croce, estetiği felsefi bir dil bilimi olarak kavrar; çünkü böyle bir dilbiliminin içine, ona göre her türlü ifade gücü olan media, insanın kurduğu sembollerin tüm formları ve genellikle dil dediğimiz paradigma (*) girer. "Güzellik" kavramı yerine "ifade" kavramını geçiren, ya da "güzellik" ile "ifade"yi özdeşleştiren Croce böylece Yirminci Yüzyıl estetiğine, güzelliği genelleştirerek önemli bir boyut getirmiş oluyordu. Ona göre sanat, insanın "tin"(**)inin (sprito / Geist / ruh) çabasının, çalışmasının ve işleyişinin ürünlerinin -ki bu ürün ifade'dir- estetik görünümde ortaya çıkmasıdır. Güzel haz veren şey, çirkin acı ve

---

(*) *paradigma: Dilbilgisinde, örnek alınan bir sözcüğün bükünlü biçimlerinin tümü (bir adın ya da bir fiilin çekiminde olduğu gibi) (Büyük Larousse Cilt 15, s. 9164)*

(**) *Croce felsefesinin çıkış noktası tin (spirito, Geist) kavramıdır. Tin, bir temel varlıktır, bir hakiki gerçekliktir. Fakat tin, olmuş bitmiş gerçeği göstermez, tersine yaşam gibi canlı bir süreçtir, bir gelişmedir. Tin eylem, etkinlik demektir. Sürekli bir etkinlik olarak kavranan tin, iki otonom, diyalektik biçime ayrılır: Teorik etkinlik ve pratik etkinlik olarak. Teorik etkinlik bilme etkinliği olarak ortaya çıkar, pratik etkinlik ise isteme etkinliği olarak. Biri ile insan nesnelere kavrar, diğeri ile onları değiştirir. (20)*

ren şey değildir. Güzellik kavramı ifade ile ilgilidir; güzel başarılı ifadedir, çirkin ise ifadenin bozukluğu veya yokluğudur.

Ona göre her türlü bilginin altında sanat bulunur ve sanatın temel dolgu maddesi "*sezgidir*". Sezgi bizim istek alanımızın dışında kalır. Onu isteğimizle yönlendiremeyiz. Asıl estetik olan da içsel bir şeydir, bir vision'dur, bir ilhamdır, bir sezgidir, bir iç ifadesidir.⁽¹⁸⁾

Peki estetiğe yeni bir boyut getiren ve böylece mutlakçılığı savunan Croce beğeninini kişiden kişiye değişkenliğini nasıl açıklıyor? "*Bizim bu iddiamıza karşı denebilir ki,*" diyor Croce "*bazen sanatçılara güzel görünen yapıtlar, tenkitçiler tarafından çirkin bulunabilir ve aksine, sanatçıların memnun olmadığı, kusurlu ve eksik olarak kabul ettikleri yapıtları, tenkitçiler güzel ve kusursuz olarak değerlendirebilirler. Fakat bu gibi durumlarda iki taraf da yanılıyor.*" Çünkü beğeni bazı sübjektif motiflerin etkisiyle yanılarak güzel bir yapıtı çirkin ve çirkin bir yapıtı güzel olarak değerlendirebiliyor. Nedir bu sübjektif motifler? Örnek: Acele, tembellik, düşünme kıtlığı, teorik önyargılar, altyapı eksikliği, kişisel sempatiler veya kinler. "*İnsanlar mantık, ahlâk ve ekonomik konularda birbirleriyle anlaşamazlar; estetik değerlendirmelerde bu daha da fazladır.*" Oysa ifade'yi yaratan deha ile bu ifade'yi yineleyen beğeni aynı öz'den, yani tin'den geldiğine göre, beğeni yargısı genel ve mutlak olmalıdır.⁽¹⁹⁾ Ancak bu sav da, tüm bundan öncekiler gibi, ideal planda düşünülmüş savdır; pratik sonuçlarını ancak yaşamın içinde gözleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- (1) Tunalı, İsmail, *İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik*, s 52, Remzi Kitabevi, 1983
- (2) Kagan, M, *Estetik ve Sanat Dersleri* (Çev. Aziz Çalışlar) s 133 İmge Kitabevi Yayınları, 1993
- (3) Kagan, M, s 15
- (4) Doğan, Mehmet H., *Estetik*, s.17 Dokuz Eylül Yayınları, 1998
- (5) Doğan, s.19
- (6) Doğan, s.32

- (7) Platon, **Philhos**, 51 sb Bk. İsmail Tunalı, *Grek Estetik'i*
- (8) Bozkurt, Nejat, **Sanat ve Estetik Kuramları**, s 94-95, Asa Kitabevi, 2000
- (9) Aristoteles, **Methaphysik**, 1078 b
- (10) Eco, Umberto, **Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik**, (Çev. Kemal Atakay) s 35 Can Yayınları, 1998
- (11) Doğan, s.87-88
- (12) Eco, s 23
- (13) Doğan, s.90-91
- (14) Tunalı, s 74 -75
- (15) Doğan, s. 102 - 105
- (16) Belge, Murat, **Markсист Estetik** s 32 -33 Birlik Yayınları 1989
- (17) Belge, s 47 - 48
- (18) Tunalı, s 14,
- (19) Tunalı, s 84-86,
- (20) Tunalı, s 19-20

LOCALARDAN HABERLER

Localarda Yapılan Konuşmalar

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
<u>İSTANBUL</u>			
İDEAL	Atilla Erdemli	Özgürlük	27.10.2003
KÜLTÜR	Önder Öztürel	Cumhuriyet	24.10.2003
ÜLKÜ	Bozkurt Güvenç	Akıl ve İnanç	09.10.2003
	Tanju Koray Suha Umur	Bugünden Yarına Masonluğumuzdaki Bazı Usuller ve Bazı Tatbikat	23.10.2003 06.11.2003
KARDEŞLİK	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	02.10.2003
	Mümtaz Erman	Sen Mason Olamazsın	16.10.2003
HÜRRİYET	Yaşar Aysev	Hakikat Yolculuğu	28.10.2003
SEVGİ	Reştan Aras	Masonik Çalışma Üzerine Arayış	06.10.2003
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Evrensel Masonluktaki Yeri	20.10.2003
	Koray Darga	Eğitimci Mason K.'lerimizden Mustafa Necati K.	03.11.2003
ATLAS	Haluk Sanver	Fransa Masonluğunun 275. Yıldönümü Dolayısıyla Dışişleri Bakanı Sayın Dominique de Villepin'in Konuşması	01.10.2003
	Rıfat Levis	İnternet ve Güvenlik	15.10.2003
	Ferit Ojalvo	Vasiyet	15.10.2003
MUSAVAT	Orhan Çekiç	Sadakat Duruşu	17.10.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
AHENK	Naif Timur	Atatürk ve Masonluk	10.09.2003
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Evrensel Masonluktaki Yeri	24.09.2003
	Niőan Sönmez	Malzememiz İnsan	08.10.2003
	Haluk Sanver	Masonluğumuzun Yarını Nasıl Olmalı?	22.10.2003
FAZİLET	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	23.09.2003
ERENLER	Osman Senemoğlu	18. Yüzyıl Fransa'sı ve Masonluk	19.09.2003
	Erőan Tınay, Niőan Sönmez, Semih Yanar, Orhan Okay, Ali Abbas şahin	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	31.10.2003
DELTA	Koray Darga	O da bir Masondu: Andre Cheniér	06.10.2003
ÜLKE	Mahmut Yılmaz, Engin Deniz, Erol Keskin	Masonluk Felsefesi	16.09.2003
HULUS	Lefter Karakaş	Çalıőmalara Yeniden Başlarken	15.10.2003
FREEDOM	Jak Kori	Tek Kutuplu Dünyada Masonik Değerler	09.10.2003
	Milko Özbahar	Washington'da Masonluk	23.10.2003
DEVİRİM	Tunçel Gülsoy	Caz ve Masonluk	01.10.2003
PINAR	İsmail Hakkı Armutlulu	Loca Çalışmalarının Amacı	
	E. Tınay, N. Sönmez, O. Okay, S. Yanar, A. A. şahin	Muhakkik	30.09.2003
SEVENLER	Tuncel Gülsoy	Masonluk ve Caz	12.09.2003
	Alp Çağpar	Masonluk ve Sanat	10.10.2003
HİSAR	Oktay Gök	Anderson Yasaları	23.09.2003
GÜN	Cahit Üren	Hermetizm	09.10.2003
ÖZLEM	Tunç Timurkan	Royal Arche	29.09.2003
	Oktay Belli	Bir Hidrolik Uygurluğu: Urartular	13.10.2003
BAŐAK	Yılmaz Altuğ	Türkiye'de Masonluk Nasıl Kuruldu?	25.09.2003
	Murat Bilgen	Misterler	23.10.2003
İREM	Mustafa Kızılay, Gökmen Topuz	Özgürlük Felsefesi, Özgür Düşünce ve Düşünce Özgürlüğü	10.10.2003
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Evrensel Masonluktaki Yeri	24.10.2003
EVREN	Somer Öneő	Aday Teklifi	16.10.2003
PİRAMİT	T. Çalkavur, B. Canay	Nerede O Eski Masonlar	10.10.2003
	Asım Kutlu, Hakan Göker	Akil ve Hikmet Neye, Kime Göre?	24.10.2003

LOCASI	KONUŐMAMCI	KONU	TARİH
SEMBOL	R. Burak Eke	Cevat Memduh ALTAR	13.10.2003
ANADOLU	Umut İnan	Yükümlülüklerimiz	30.09.2003
	Ergun Zoga	Masonik Kişiliğın Geliştirilmesi	14.10.2003
SEZGİ	Y. U. Akyüz, S. Karayel, Ö. Saylı, G. Gürçan, N. Tarakçı	Hürriyet'in Tarihi Gelişimi	21.10.2003
	E. İzgi, İ. Kocabaş, H. Kocabaş, Ö. Öney, M. Sezici	Atatürk, Cumhuriyet ve Hürriyet	04.11.2003
AKIL VE HİKMET	Bilgin Turnalı	Ne Türden Bir Güzellik?	02.10.2003
	Kaya Paşakay	Türk Masonluğunun Dünya Masonluğundaki Yeri	16.10.2003
BOĞAZIÇI	Yüksel Önür	Tefekkür Hüccresinden Yemine	24.09.2003
YEDİTEPE	İlker İnal	Sevimli Yanlıőlar	09.10.2003
GÖNYE	Ferhat Saraçoğlu	Mesleğimiz ve Aynadaki Biz	06.10.2003
	Ercan Öngör	Atatürk İnkılapları	20.10.2003
	Yalkın Gencer, Erdoğan Erentöz	Atatürk ve Lozan	03.11.2003
GÜZEL İSTANBUL	Cemil Erkman	Ulusallaşmadan Globalleşmeye	19.09.2003
	Bülent Kahraman	Kalıplaşmış Tutumların Masonluktaki Etkileri	17.10.2003
TANYERİ	Abdurrahman Erginsoy	Cumhuriyetin 80. Yılında Masonluk	24.10.2003
SADAKAT	Y. Özgün, A. Aktoluğ	Zaman ve Kavramları	
	E. Tınay, B. Bilgili, S. Yanar		
	O. Okay, A. Orhun, A. A. Şahin	Kırık Aynanın Sırrı	16.09.2003
MARMARA	Hakan Kaplan	Ölümün Ötesine Geçmek	22.09.2003
	Ekrem Ülkü	Evrım Tarihi (M. Ö. 700-Milat)	20.10.2003
	Umur Kalaç	Dünya Sinema Tarihine Bakış	03.11.2003
SABAH GÜNEŞİ	Volkan Şenüren	Niçin Masonik Eğitim Gereklidir?	22.09.2003
DOSTLUK	Temuçin Kocatürk	Dış Alemdeki Masonik Davranıőlarımız	06.10.2003
GELİŞİM	Kemal Gönenç	Mutluluk	23.09.2003
	Kâmil İlhan Gülerıan	Değışim	07.10.2003
ONUR	Metin Ünal	Rehber	07.10.2003
UMUT	H. Vedat Gürer	Localar Genel Tüzüğü	29.09.2003
YAKACIK	Tunçel Gülsoy	Masonluk ve Caz	15.09.2003
	Haluk Sanver	Masonluğumuzun Yarını Nasıl Olmalı?	29.09.2003
	Doğın Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine Gezintiler	13.10.2003
	Yaşar Aysev	Masonik Görev Duygusu	27.10.2003
GEOMETRİ	Uğur Tuzlacı	Tamplierler - II	01.10.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DOĞU	Tuncay Şahin	Yeni alıŐma Dönemi	30.09.2003
	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	30.09.2003
	Salih Cengiz	Yaşam Riskleri	14.10.2003
ÜLKÜM	Yusuf Akça	Yeni ıkan Kamu İhale Mevzuatı, İŞ Ahlākı	16.09.2003
	E. Tinay, N. Sönmez, S. Yanar, O. Okay, A. A. Şahin	Muhakkik	30.09.2003
	Doğan Güvenç	Evrensel Müzik Üzerine Gezintiler	14.10.2003
	Kaya Zatiturk	Atatürk'ün Yolunda	28.10.2003
UFUK	Cem Tokbey	Gelişen ve GeliŐtiren Hermetizm	18.09.2003
	Hüseyin Kulahioğlu	Masonlukta Teklif Müessesesi	02.10.2003
DORUK	Bilgin Turnalı	Ne Türden Bir Güzellik?	23.09.2003
ÖRS	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	02.10.2003
	UĞur Tuzlacı	Sorgulama	16.10.2003
	A. Demirden (Moderatör), H. Pulatsu, E. Çayır, T. İlker G. Orhon, H. Özer	Anadolu Aydınlanması	30.10.2003
TESVİYE	Remzi Sanver	Muntazam Masonluk ve İnanç	18.09.2003
SABAH YILDIZI	Rıfat Tanıl	Türkiye Masonluk Tarihindeki Gelişmeler	06.10.2003
GÜNEY	İlker İnal	Mason ve Nitelikleri	25.09.2003
ATAYOLU	Suha Aksoy	Demokrasi Tarihine Bakış	15.09.2003
ALTAR	Ferudun Kandemir	Tarihsel Yönüyle Dünden Bugüne Masonluk-Bildiklerimizi PaylaŐarak Bilmediklerimizi Azaltalım	16.09.2003
	Metin Ünal	Masonlukta Rehberlik	30.09.2003
	Manuel Akcanbazyan	Terminolojik Yönüyle Masonik Kavramların Açıklanması "Bildiklerimizi PaylaŐarak Bilmediklerimizi Azaltalım"	14.10.2003
NAR	Kaan Baturay	Masonik alıŐmalar ve Tatil	06.10.2003
YÜCEL	Őevki Can	Holografik Evren	25.09.2003
	Ali Oktay Cever	Eski Anadolu ve Ortadoğu'dan Şiir Esintileri	09.10.2003
KÜRE	Metin Kuş	İnsan Olmak	29.09.2003
	Baran Sancar	Kime Mason Denir?	29.09.2003
	Erol Uzıyel	Masonik Simgeler	13.10.2003
	Mustafa İbudak	Doğu ve İslam Simgeleri	13.10.2003
	Yaşar Levent	Doğumdan Ebedi MaŐrıka Masonluk Olgunlaşma	27.10.2003
	Koray Tulgar	MukemmelleŐme Yolunda Doğumdan Ölüme İnsan	27.10.2003

LOCASI	KONUŐMAMI	KONU	TARİH
ÇEKİÇ	Yılmaz Suner	Masonlukta Ana Kavramlar ve Düşündürdükleri	07.10.2003
	Atilla Büyükerhun	Üç Gül	21.10.2003
TAŐOCAĐI	Ali Candan Büyükcelen	Yeni Dönem Açılıő Sohbeti	17.09.2003
	E. Tınay, N. Sönmez, S. Yanar, O. Okay, A. A. Şahin	Muhakkik	01.10.2003
	Mehmet Eken	Düşünce Özgürlüğü	12.11.2003
MİMAR HİRAM	Atilla Aykol	Küreselleőme ve Düşündürdükleri	24.09.2003
	Yüksel Önür	Tefekkür Hücrelerinden Yemine	08.10.2003
	Mehmet Güven Akçar	Masonik Düşünme	22.10.2003
ANIT	Zafer Kalaycı	Aydınlanma	06.10.2003
KÖRFEZ	Celil Layiktez	Bü. L.'nin Kuruluşundan Bugüne Türk Masonluğu	25.09.2003
	Kaya Paşakay	Eşitlik	09.10.2003
ZEYTİNDALI	Celil Layiktez	Laiklik ve Tolerans	03.10.2003
IRMAK	Faruk Ilıkan	İstiklal Mahkemeleri ve Özellikle Ankara İstiklal Mahkemesi	07.10.2003
SEBAT	Ferruh Ören	Yeni Döneme Başlarken	30.09.2003
	Beysan Keyder	İnancım	14.10.2003
SEVGİYOLU	Fuat Çelebi	Dikkat Etmemiz Gereken Noktalar	29.09.2003
	A. Candan, H. Suda, İ. Kazaz	Bektaşilik	13.10.2003
RÖNESANS	Aydın Dündar	Kutsal Kitaplar	14.10.2003
VEFA	Kaya Paşakay	Mozart K. ve M.'ik Hayatı	26.09.2003
	Haluk Sanver	İnanç ve Geleneklerimizde Mısır İzleri	10.10.2003
	Okan Işın	Yunus Emre ve William Shakespeare'in Eserlerindeki Düşünceler Üzerinde Karşılaştırmalı Bir İnceleme	24.10.2003
SUR	Serhat Gülay	Envar	25.09.2003
	Latif Aral	Vatan Yahut Sevr	09.10.2003
	M. Beyazyürek, S. Beyazyürek, E. Őimşek	Atatürk ve Cumhuriyet	06.11.2003
AYDINLANMA	Halit Kakińç	Landmarklar	15.10.2003
AKASYA	E.Tınay, N. Sönmez, S. Yanar, O. Okay, A. A. Şahin	Masonluğun Yazılı Olan ve Olmayan Kuralları	16.10.2003
ATAİZİ	Asım Aksade	Ham Taşı Yontmak	02.10.2003
AKEV	Enis Basım	Yeniden Doğmak	16.10.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
CUMHURİYET YILDIZI	Ahmet Orhun	Küçük Bir Adım	17.09.2003
	Murat Bilgen	Misterler	01.10.2003
	Mehmet Saim İzli	Duygusal Zekânın Yeri ve Önemi	12.11.2003
İSTANBUL	Levent Alpay	Hiram Usta ve Süleyman Peygamber	26.09.2003
	Adnan Dinçer	İstanbul	10.10.2003
ZAFER	Ülkü Sönmez	Masonluk ve Ezoterizm	09.10.2003
BİLGE	Abdurrahman Erginsoy	Spekülatif Masonluğun Orijinine ait Sohbet	01.10.2003
KALDEDON	Ahmet Arol	Kalfa	13.10.2003
	Ufuk Kayador	Cumhuriyet ve Masonluk	27.10.2003
VATAN	Ziya Tanalı	Laisizmin Esasları	17.09.2003
	Okan Işın	Masonik Düşünce Sistemini Diğer Düşünce Sistemlerinden Ayıran Özellikler Nedir?	15.10.2003
	Moderatör: E. İcier, Panelistler: E. Zeytinoğlu, Y. Güngör, H. Tosyalı, M. Okay	Atatürk İnkılapları	05.11.2003
ERMAN	Ahmet Erman	Laiklik	08.10.2003

ANKARA

UYANIŐ	Fuat Tuygan	Buruk Bir Sohbet	06.06.2003
DOĞUŞ	Oğuz Server	Masonik Sembolizmaların Felsefesi	10.06.2003
	Murat Ergin	Masonik Düşünce	23.09.2003
YÜKSELİŐ	Pulat Otkan	Masonluk Niçin Güzellik (Korint), Kuvvet (Dor), Akıl ve Hikmet (Iyon) Sütunları Üzerinden Yükselir	18.09.2003
	Erdem Yormuk	Teklif	02.10.2003
İNANIŐ	Rüknettin Es	Çırak Kalabilmek Sanatı	09.06.2003
	Cemil Tezcaner	Çalışmak	22.09.2003
BİLGİ	Ali Korkmaz	Ben	17.09.2003
BARIŞ	Cihangir Gener	1. Derecede Ezoterizm	16.06.2003
	Cihangir Gener	2. Derecede Ezoterizm	16.06.2003
	Cihangir Gener	3. Derecede Ezoterizm	16.06.2003
	Süreyya Mavi	Köy Enstitüleri Felsefesi	15.09.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
YILDIZ	İsmail Atak	Masonluk ve Ezoterizm	12.06.2003
	Tuncay Birand	Hakikatin Araştırılmasında	26.06.2003
	Turgan Vargı	M.'ik Sorumluluk M.'ik Kardeşlik	25.09.2003
ÇANKAYA	Ekrem Gürenli	İnsanı Bilmek	27.06.2003
	Yılmaz Kadioğlu	Landmarklar	10.10.2003
ARAYIŞ	Hikmet Keskinеğе	Ezoterik Doktrinler Tarihi	03.06.2003
	Kemal Nazlıel	Gönül Aynası	17.06.2003
	Nusret Aldağ	Görev Sorumluluğuş	16.09.2003
ÜÇGÜL	R. Çeltikçi, K. Bayazıt	Yakın Tarihimizden - 65 Olayları	10.09.2003
	T. Altuğ, T. Arıç, Ş. Ataman	Masonluğun Az Bilinen Hizmetleri	24.09.2003
AHİLER	Oktay Ergin	Globalleşme	22.05.2003
	Tevfik Orbey	Köy Enstitüleri	26.06.2003
	Selman Ungan	Eski ve Uzak Düşünceler	25.09.2003
ÇAĞ	Atilla Akkaş	Sır Saklama Üzerine Vermiş Olduğumuz Sözü, Hepinize Hatırlatırım	02.06.2003
	Mete Ataç	İnsan	29.09.2003
EŞİTLİK	Kamuran Gürakan	Do.'dan Seslenişler-I: M.'luk Nedir, Ne Değildir?	10.06.2003
ANKARA	Mustafa Sadık Kavas	Burada Ne Amaçla Toplanıyoruz?	06.06.2003
	Zafer Demirkan	Herşeyin Esası İnsanı Sevmektir	20.06.2003
YUNUS EMRE	Gani Duru	Masonlukta Tesviye	09.06.2003
	Erdoğan Tan	M.'luğun Evrensel Dili	22.09.2003
İLKE	Ercüment Hayri Tekin	Ölüm Noktasında İnsan	12.09.2003
ATANUR	Bedii Durham	Mason Gözüyle Müzik	15.09.2003
ÇUKUROVA	Gülhan Slem	Günümüzde Etik	27.05.2003
	Murat Öcal	Yeraltından Notlar	10.06.2003
	Ertekin Arasil	Rehberlik	24.06.2003
	Işık Olcay	Şövalye Ramsay'in Nutku	09.09.2003
ERDEM	Yaşar Aysev	Hakikat Yolculuğuş	03.06.2003
	Mehmet Başçavuşoğuş	Ülkü Mabedine Doğru	17.06.2003
	Halil Mülküs	M.'ik Sohbet	16.09.2003
	Fadıl Hüsnü Akyol	Türk Masonluk Tarihinden Kesitler I	07.10.2003
DENGE	Deniz Utkutuş	Suçlu mu? Masum mu?	10.06.2003
	Orhan Dinç	Hisse Bahanesinden "Vakkas Usta"	09.09.2003
	Levent Özçelik	Mizah / Gülmece	23.09.2003
	Yiğit Coşkun	"Oblov" Gonçarov	14.10.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
DOĞAN GÜNEŞ	Temel Tufan	Son iki Yılın Anıları	23.06.2003
	Ali Aydın	Sınır Aşan Sular	13.10.2003
TOLERANS	Altay Birand	Tarihin Başlangıcı	24.09.2003
ÜÇNUR	Metin Aydemir	Sağlıklı Büyüme	26.05.2003
	Akif Ergün	Kardeş Sofrası	09.06.2003
	Tacettin Civan	Ritler	22.09.2003
BAŞKENT	Gazanfer Can	Paylaşmak	02.06.2003
	Murat Yurdakök	Üstat Masonun Görevleri	29.09.2003
GÖKKUŞAĞI	Gürcan Ensari	Masonluğun Doğuşundan 1717'ye Kadarki Sürece Genel Bir Bakış	03.10.2003
HOŞGÖRÜ	Zafer Yalçın	Çılgın-Güçlü-Düşkün Üç Vuruş ve Ölüm Ötesi Dirilik	17.09.2003
	Selahattin Tümer	Çağlar Boyu Anadolu	01.10.2003
ANTALYA	S. Çene, M. Sevük, S. Güner	M. Bireysel, Toplumsal ve Evrensel İnsan	05.06.2003
	Cihangir Gener	Ezoterizm	18.09.2003
	M. Ercan, M. Öcal, T. Benli, V. Özgömeç, F. Ülgen, G. Öcal	Arzın Merkezine Yolculuk	03.10.2003
EKİN	Ali Savaş	M.'ik Davranışlar ve Gelenekler	30.09.2003
YÖRÜNGE	C. Kaya, F. Özişler	Basamaklı Merdiven	14.10.2003
PERGEL	Hüsnü Çubukçu	Yapıcı ve İstekli Bir El	30.09.2003
UYUM	D. Erol, T. Gürkan, B. Hızal, B. Özmüt	Stres ve Masonluk	12.06.2003
	R. Güller, S. Gaffaroğlu, M. Büyükelebi	2. Kitap: Avrupa'nın Anası Anadolu Helmut Ublig	26.06.2003
	M. Emir, C. Ülger, Z. Seçkin	Geletoloji	11.09.2003
	Melekzat Öktem, Levent Akbaş, Alper Güngör	Şiir, Sesli Resim; Resim ise Sessiz Şiirdir. Sisonides	25.09.2003
	GÜNEY YILDIZI	Ömer Savucu	Rehberlik
AND	Sonsuz Doğudan		
	A. B. Akyol K., Seslendiren: N. Elibol, Aykut Çınaroğlu	İnsan Beyni Kurnaz Bir Alettir Dip Tarihte M.'ik İzler	12.06.2003 26.06.2003
ESKİŞEHİR	Sinan Öktem	Sayısal Sembolizma	19.06.2003
	İlker İnal	M. Ve Nitelikleri	22.09.2003
ÇINAR	Alp Korkut Perçin	Menzil	18.09.2003
EVRİM	Haldun Gündoğdu	Bilgi ve Bilgi Felsefesi	06.10.2003
ODAK	Doğan Sunal	Masonlukta Hasenat	18.09.2003
DEFNE	Yavuz Bilgin	Meçhul Masonların Anısına	04.06.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Sabit Ağaoğlu	Masonik Konuşma	18.06.2003
	Çınar Bakır	Ezoterik İnisiasyon	03.09.2003
BİLİM	Mustafa Kemal Yünel	Çok Kültürlülük Etkileşimi	24.09.2003
	Remzi Sanver	Fizik-Metafizik Ayırımından M.'luk	08.10.2003
ÖZGÜRLÜK	Kaya Demirkan	Sait Faik	23.09.2003
MOZAİK	Nazmi Bilgin	İletişim, Etik ve M.'luk	13.06.2003
	Altan Tıki	2. Derece Sembolizmaları	12.09.2003
GÜNEŞ	Nuri Tunalı	M.'luğun Temel Prensipleri, Gelenek ve İlkeleri	12.06.2003
	Giray Süzen	Yeni Bir Döneme Başlarken	25.09.2003
ÇAĞRI	Ayhan Sefa Akay	Haklar ve Özgürlükler	27.05.2003
HİTİT GÜNEŞİ	Selahattin Tümer	Hititler	22.09.2003
BİRLİK	Vedat Mihladız	Gizli Sırlar Öğretisi	16.09.2003
	Altan Tıki	II. D. Tablosundaki Semboller	30.09.2003
TANYILDIZI	Süreyya Baltan	Rehberlik	23.06.2003
ŞAFAK	Asım Akin	Masonluk Hakkında	28.09.2003
	Metin Ger	Zaman	05.10.2003
SİMURG	Hüseyin Çınar	Yunus Emre ve M.'ik Düşünceler	04.06.2003
	Şükrü Taner	Mühürlü Kültürümüz	18.06.2003
	Şahin Yenişehirlioğlu	Demokrasi Kavramı	01.10.2003

İZMİR

İZMİR	Aysun Kılıççioğlu	İlerlemenin Birinci Şartı	22.05.2003
	Mustafa Elbek	Birinci Yolculuk	05.06.2003
	Ertuğrul Eygi	İkinci Yolculuk	05.06.2003
	Mehmet Çelik	Üçüncü Yolculuk	05.06.2003
	Kürşat Selçuk	Operatif Dönem L.'lerinde Düzen ve Çalışmalar	19.06.2003
NUR	Arda Aykanat	Masonik Gündem	27.05.2003
	Özger Ergin	Kardeşlik	10.06.2003
	İsmail Taylan	Ham Taş	24.06.2003
PROMETHEE	San Kaya	Kendini Bil	07.05.2003
	Mehmet Bozdağ	G Harfi	07.05.2003
GÖNÜL	Ferdi Yetiştiren	İnsanın Yücelmesi	15.05.2003
	Levent Uşkay	İnsan ve Bilgi	15.05.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Hayrullah Emre Baykal	Güzellik	27.05.2003
	Hasan Arıcan	Tolerans	27.05.2003
	Davut Habif	Disiplin ve Düzenlilik	12.06.2003
İR FAN	Macit Toksoy	Tatil ve Kitaplar	16.06.2003
	Yaman Gürkaynak	M. ve Tatil	16.06.2003
Ü Mİ T	Alp Gürkan	Sevgi	27.05.2003
	Emin Gemici	Alegori	10.06.2003
EYLEM	Hakan Pekcanitez	M.'ik Eğitim ve Rehberlik	26.05.2003
	Cahit Kubalı	Düşünce Odasındaki Duygular	09.06.2003
	Can Kubalı	Hak ve Adalet	09.06.2003
MANİ SA	Vural Ceyhun	İnsan Sevgisi ve Yardım Duygusu, İnsanları Gerçek Olgunluğa Ulaştırır	21.05.2003
	Bora Yurdun	Tam ve Kusursuz Bir Eser Yaratmada Adalet ve Sevginin Rolü	04.06.2003
EGE	Hakan Ersöz, Aydoğ Aktepe	Üstat Derecesi İşaret ve Semboller	20.05.2003
	Berkhan Savaşçın	Maddi İktidar, Manevi Otorite	29.05.2003
	Mehmet Başev	1965 Olayları	12.06.2003
İŞİN	Hüsnü Erkan	20. Yüzyıl Felsefesi	26.05.2003
	Bülent Akgerman	Birinci Derece Ritüelinden Anladıklarım	09.06.2003
BAŞARI	Salih Dikmen	Fransız Devrimi ve İnsanlığın Etkisi	02.06.2003
	İsmail Hakkı Karataş	Osmanlı İmparatorluğu Meşrutiyet Dönemlerinde M.'ik Hareketlerin Zamanımıza Katkısı	16.06.2003
ÜÇSÜTUN	Onur Özsan	Bir Önceki Üstadı Muhterem	22.05.2003
KARŞIYAKA	Murat Çim	Yeni Döneme Girerken M.'luğumuz Üzerine Düşünceler	09.06.2003
	Melih Dikman	Bencillik İyi Duyguları Yok Eder	29.09.2003
BODRUM	Atanman Tomruk	Ketumiyet, Konuşmak ve Susmak	14.08.2003
	Teoman Benii	Sonsuz Doğudan Çekiç Sesleri	28.08.2003
KORDON	Tuncay Yeşilpınar	M.'lukta Disiplin, İntizam ve Nizam	24.04.2003
DOĞA	Mehmet İhsan Yavuz Yılmaz	Kardeşlik Sevgisi	04.06.2003
TAN	Seymen Bilginer	Gerçek Aydın, Mason, Masonluk	10.06.2003
OCAK	Davi Nacar	İktidar, Zenginlik ve Adalet	12.06.2003
ŞAKUL	Ziya Güneş	Masonik Çalışmalarımızda İnternette Nasıl Faydalanırız?	02.06.2003

LOCASI	KONUŞMACI	KONU	TARİH
	Toygar Yavuzcan	Açık Yürekli Olmak, Gerçeklerden Korkmamak	06.10.2003
	Aykan Candemir	Güzellik ve Estetik Düşüncenin Doğuşu	20.10.2003
MARMARİS	Ömer Erül	Eğitim ve M.	04.09.2003
	Manuel Akcanbaz	Terminolojik Yönüyle Masonik Kavramların Açıklanması	16.10.2003
	Orkan Sözer	Eski Çin Felsefesi	06.11.2003
NOKTA	Beykan Askan	Tefekkür Hücrelerinden, Nurun Kaynağına; Hakikati Arayanlar	02.06.2003
	Hüseyin Dilek Akarlı	Nokta Muh. L.'sinin Kuruluş Yıldönümü	16.06.2003
İMBAT	İbrahim İzmit	Prometheus ve M.'luk	20.05.2003
NİRENGİ	Kutay Ürkmen	Masonik Sorumluluklarımız	12.06.2003
	Üzeyir Kırca	Çırak Derecesi Felsefesi	16.10.2003
IŞIK	Tuncay Filiz	Evren İnanç ve Samimiyet	02.06.2003
	Ali Nail Kubalı	Osmanlıdan Günümüze Türkiye'nin Avrupa Macerası ve M.'luk	16.06.2003
ÇEŞME	Gürkan Kefeli	Bağnazlığın Psikolojisi	01.06.2003
	Faruk Erengül	İnanmak ve Bilmek	10.08.2003
SENTEZ	Haluk Bakkaloğlu	İnsan Çıplak ve Güçsüz Doğar, M. Bunu Bilmeli ve Alçak Gönüllü Olmalıdır	20.05.2003
KUŞADASI	İlhan Erdem	Taşı Yontmak	21.05.2003
	Ali Can Turan	Ketumiyet	18.06.2003
ZUHAL	Remzi Önder	Aynanın Düşündürdükleri	05.06.2003

ARAMIZDAN AYRILANLAR

ADI SOYADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	TEKRİR TARİHİ	LOCASI	İNTİKAL TARİHİ
Talat Alpauti	Kafkas 1916	21.04.1987	Ülke	24.04.2003
Orhan Genç	Ankara 1950	11.05.1983	Uyum	26.04.2003
Ali Rıza Atay	Tokat 1929	06.05.1982	İzmir	27.04.2003
Mehmet Kurmalı	Diyarbakır 1946	25.09.1995	Günüşiği	03.05.2003
Orhan Yüksel	Sivas 1922	22.03.1971	Sevgi	05.05.2003
İ. Gündoğ Kayaoğlu	Gelibolu 1945	27.05.1991	Özlem	09.05.2003
Ziya Üner	Harput 1925	09.03.1967	Çağ	10.05.2003
Rifat Sasun	İstanbul 1929	19.11.1968	Fazilet	18.05.2003
Cevat Çatalbaş	Elazığ 1939	10.04.1979	Hisar	26.05.2003
Necdet Ataç	Bandırma 1923	18.11.1970	Ahenk	29.05.2003
Altan Öke	İzmir 1931	08.04.1960	Musavat	30.05.2003
Turan Dalgıç	Sivas 1950	20.10.1993	Hoşgörü	30.05.2003
Salamon Bicirano	Kırklareli 1922	05.10.1962	Atlas	04.06.2003
Aykut Ovalı	Samsun 1971	26.11.2002	Ülküm	06.06.2003
Hasan Dağal	Bartın 1929	24.10.1979	İmbat	07.06.2003
Yorgi Ceran	İstanbul 1933	05.11.1981	Hakikat	13.06.2003
Kemal Çizer	Zile 1916	28.01.1964	Hürriyet	15.06.2003
Yılmaz Selçuk	Turgutlu 1929	20.10.1975	İdeal	27.06.2003
Ö. Yusuf Zaimoğlu	İstanbul 1917	08.06.1964	Delta	27.06.2003
Dinçer Tarakçıoğlu	Buldun 1934	11.10.1972	Promethee	07.07.2003
Haldun Sirel	İstanbul 1952	08.12.1992	Pınar	10.07.2003
A. Murat Parıldak	Ankara 1954	22.06.1995	Yıldız	13.07.2003
Necip Doğu	İzmir 1959	09.11.1999	Özgürlük	14.07.2003
Ercin İmer	Ankara 1942	20.11.1987	Çankaya	20.07.2003
Sinan Erdem	Manisa 1926	11.12.1961	Şefkat	24.07.2003
Adnan Akçoral	Sivrihisar 1945	27.02.1989	Terazi	30.07.2003
Doğan Aktaş	Polatlı 1939	16.11.1978	Pergel	04.08.2003
Önder Tüzünalp	Yozgat 1938	16.05.1979	Bilgi	05.08.2003
Kubilay Karakaş	İstanbul 1957	22.03.1996	Piramit	06.08.2003
Zübeyir Han	İstanbul 1933	06.04.1965	Hisar	08.08.2003
Müfit Sanan	İstanbul 1918	06.11.1964	Vatan	08.08.2003
Raşit Küçükgöçmen	Isparta 1962	06.06.1995	Gönül Mimarları	30.08.2003
Mehmet Beyli	Kilis	23.10.1990	Ülküm	30.08.2003
Önumut Akıner	Adana 1943	20.03.1979	Bodrum	01.09.2003
Sinan Öktem	İstanbul 1942	17.11.1977	Atanur	03.09.2003
Necdet Örmən	Şanlıurfa 1933	17.11.1992	Fazilet	11.09.2003
Hilmi Birgül	Adapazarı 1937	01.06.1976	Gönye	19.09.2003
Turan Elçi	Konya 1930	21.06.1973	Sembol	23.09.2003

HIÇ BİR ŞEY ÖLMEZ – HER ŞEY YAŞAR

Eb. Maş.'a intikal eden kardeşlerimize Ev.'in Ul. Mi.'ndan sonsuz mağfiret ve kederli ailelerine ve bütün kardeşlerimize sabırlar dileriz.

MİMAR SİNAN

Bulletin of the Grand Lodge

of Free and Accepted Masons of Turkey

ISSN 1301-2762

CONTENTS

7. Message from the Grand Master ..... Demir SAVAŞÇIN
9. Unknown Founding Lodge of the
Grand Lodge of Turkey: Barkaî (Jaffa)..... Celil LAYİKTEZ
31. From Enlightenment to Globalism
Freemasonry's Mission ..... Ender ARKUN
44. From the Construction of the Temple of Ideal
based on Realities to Building of the Temple of
Heart based on Truth ..... Tamer AYAN
65. Symbolism in General ..... Pulad VERBAS
79. Hello Philosophy - III :
What is Aesthetics?..... Bolar İREN
93. News from Lodges ..... Mimar SİNAN
104. Obituaries ..... Mimar SİNAN

Address : 25, Nuruziya Sokağı — Beyoğlu / İSTANBUL

YEAR : 2003

NO : 128

